

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему «Оцінка і діагностика фінансової стійкості

ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна»

Виконав: студент 2 курсу групи 8.0722-фк-з
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування, освітня програма фінанси і кредит
О.К. Сімонов

Керівник к.е.н., доцент Щебликіна І.О.

Рецензент д.е.н., професор Крилов Д.В.

Запоріжжя – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Освітній рівень магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма фінанси і кредит

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ А.П. Кущик
«_____» _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Сімонову Олександрю Костянтиновичу

1. Тема роботи: «Оцінка і діагностика фінансової стійкості ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна»
керівник роботи: Щєбликіна Інна Олександрівна, к.е.н., доцент
затверджені наказом ЗНУ від 01 травня 2023 р. № 651-с.
2. Строк подання студентом роботи: 10 листопада 2023 р.
3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна», Державної служби статистики України, а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити сутність та фактори фінансової стійкості підприємства; дослідити підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства; здійснити організаційну характеристику та провести аналіз економічних показників діяльності ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь»; визначити шляхи підвищення фінансової стійкості підприємства.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 16 рис., 28 табл. і 18 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Щебликіна І.О., доцент	8.08.2023 р.	8.08.2023 р.
2	Щебликіна І.О., доцент	11.09.2023 р.	11.09.2023 р.
3	Щебликіна І.О., доцент	02.10.2023 р.	02.10.2023 р.

7. Дата видачі завдання: 20 червня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	20.06.2023 р. – 31.07.2023 р.	виконано
2.	Виконання вступу	1.08.2023 р. – 07.08.2023 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	08.08.2023 р. – 10.09.2023 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	11.09.2023 р. – 1.10.2023 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	2.10.2023 р. – 19.10.2023 р.	виконано
6.	Формулювання висновків	20.10.2023 р. – 1.11.2023 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	2.11.2023 р. – 9.11.2023 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	10.11.2023 р.	виконано

Студент _____ О.К. Сімонов
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ І.О. Щебликіна
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ І.О. Щебликіна
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 133 с., 16 рис., 28 табл., 78 джерел, 5 додатків.

Об'єктом дослідження є процеси оцінки і діагностики фінансової стійкості підприємства ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних засад та прикладних проблем, пов'язаних із організацією процесу оцінювання та діагностики стану фінансової стійкості підприємства.

Метою роботи є аналіз теоретико-методичних та організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо забезпечення і підвищення фінансової стійкості підприємства.

Завдання: 1) визначити сутність фінансової стійкості підприємства; 2) провести аналіз економічних показників діяльності підприємства; 3) розробити заходи щодо підвищення фінансової стійкості підприємства.

Методи досліджень: діалектичний метод пізнання, системний, комплексний та структурно-функціональний підхід, кількісний аналіз, методи дедукції та індукції, аналізу та синтезу, логічний метод.

Одержані результати та їх новизна: 1) удосконалено механізм управління фінансовою стійкістю підприємства; 2) розроблено та обгрунтовано впровадження антикризових заходів для забезпечення фінансової стійкості підприємства; 3) запропоновано механізм управління фінансовим ризиком як засіб забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Пропозиції щодо забезпечення і підвищення фінансової стійкості підприємства можуть бути використані в його практичній діяльності.

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, БАНКРУТСТВО, РИЗИК, ВИТРАТИ, ПРИБУТОК, ЕФЕКТИВНІСТЬ, РИЗИК

SUMMARY

Qualifying work: 133 p., 16 fig., 28 tab., 78 references, 5 annex.

The object of study is processes of assessment and diagnosis of the financial stability of the enterprise PJSC «Electrometallurgical plant «Dniprospsstal» by A.M. Kuzmin».

The subject of the study is a set of theoretical principles and applied problems related to the organization of the process of assessment and diagnosis of the financial stability of the enterprise.

The purpose of the work is the analysis of theoretical, methodological and organizational provisions and the development of practical recommendations for ensuring and increasing the financial stability of the enterprise.

Tasks: 1) the mechanism of managing the financial stability of the enterprise has been improved; 2) the implementation of anti-crisis measures to ensure the financial stability of the enterprise is developed and substantiated; 3) a financial risk management mechanism is proposed as a means of ensuring the financial stability of the enterprise, namely, the mechanism of managing the financial stability of the enterprise in modern conditions has been improved.

Methods of research: a systematic approach to the study of economic events and processes. During research performance scientific methods of cognition were used: methods of induction and deduction, terminological analysis and comparison, calculation methods, theoretical generalization; cause-effect relationship methods, abstract-logical method and logical method.

The results obtained and their novelty: 1) the mechanism of managing the financial stability of the enterprise has been improved; 2) the implementation of anti-crisis measures to ensure the financial stability of the enterprise is developed and substantiated; 3) a financial risk management mechanism is proposed as a means of ensuring the financial stability of the enterprise.

Practical significance of the obtained results. Proposals for ensuring and increasing the financial stability of the enterprise PJSC «Electrometallurgical Plant

«Dnipropetsstal» by A.M. Kuzmin» can be used in its practical activities.

The results of the study are aimed at evaluating and improving the mechanism for ensuring the financial stability of an industrial enterprise PJSC «Electrometallurgical plant «Dnipropetsstal» by A.M. Kuzmin» and can be implemented in the practice of other industrial enterprises. The proposed recommendations on increasing the financial stability of the enterprise in the conditions of the crisis at PrJSC are of practical importance.

The results of the research can be used by the heads of financial divisions of industrial enterprises PJSC «Electrometallurgical plant «Dnipropetsstal» by A.M. Kuzmin» to develop tactical and strategic solutions, which will allow to optimize their production, financial and investment activities.

FINANCIAL STABILITY, BANKRUPTCY, RISK, COSTS, PROFIT,
EFFICIENCY, RISK

ЗМІСТ

ВСТУП	8
1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	12
1.1 Сутність та фактори фінансової стійкості підприємства	12
1.2 Управління фінансовою стійкістю підприємства як необхідна умова його ефективного функціонування.....	20
1.3 Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства	27
2 ОЦІНКА ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ЕЛЕКТРОМЕТАЛУРГІЙНИЙ ЗАВОД «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ ІМ. А.М. КУЗЬМІНА»	38
2.1 Загальна економічна характеристика ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна».....	38
2.2 Аналіз фінансово-економічних результатів діяльності ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна»	54
2.3 Аналіз фінансової стійкості ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна».....	70
3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ.....	88
3.1 Удосконалення механізму управління фінансовою стійкістю ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна».....	88
3.2 Застосування антикризових заходів для забезпечення фінансової стійкості підприємства	96
3.3 Управління фінансовим ризиком як засіб забезпечення фінансової стійкості підприємства.....	106
ВИСНОВКИ.....	120
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	126
ДОДАТКИ.....	134

ВСТУП

Управління фінансовою стійкістю підприємства є одним з найбільш значимих функціональних напрямів системи фінансового менеджменту, який досить тісно пов'язаний з іншими системами управління, органічно входить до системи управління доходами та витратами, рухом активів, капіталу та грошових потоків, управління структурою капіталу, показниками ліквідності та платоспроможності, ділової активності, рентабельності, іншими аспектами діяльності підприємства.

Управління фінансовою стійкістю підприємства являє собою систему принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням такого стану фінансових ресурсів і активів, їх формування та розподілу, яка б дозволила підприємству розвиватися на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності та забезпечення і підтримання його фінансової рівноваги.

Актуальність даної теми полягає в тому, що проблема фінансової стійкості підприємства останнім часом стоїть у центрі уваги сучасних наукових досліджень. Аналіз напрацювань у цій сфері дозволяє зробити висновок, що дослідження зосереджуються лише на окремих напрямках без їхнього синтезованого подання. Тому, досить важливим є індивідуальний підхід до цього питання, зважаючи на особливості діяльності підприємства, його фінансовий потенціал та напрями розвитку.

Теоретичні та практичні аспекти управління фінансовою стійкістю підприємства розглядалися у працях вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як: Н.В. Алексеєнко, С.Н. Анохін, М.Д. Білик, І.О. Бланк, В.З. Бугай, А.І. Бурда, А.В. Василенко, О.Є. Журавльова, Г.О. Крамаренко, А.М. Поддєрьогін, Г.В. Савицька, А.Д. Шеремет та ряд інших.

На сьогодні основною причиною актуальності управління фінансовою стійкістю підприємства з одного боку, є необхідність удосконалення управлінських процесів на всіх рівнях управління, а з іншого – те, що на

вітчизняних підприємствах необхідність управління фінансовою стійкістю не підкріплена відповідними теоретичними дослідженнями та практичним інструментарієм процесу управління нею. Саме об'єктивна потреба підприємств промисловості в удосконаленні управління фінансово-господарською діяльністю на основі управління їх фінансовою стійкістю і обумовили актуальність даного напрямку дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є аналіз теоретико-методичних та організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо забезпечення і підвищення фінансової стійкості підприємства.

Виходячи з цієї мети, були розроблені такі основні задачі дослідження:

- дослідити економічну сутність та значення фінансової стійкості підприємства;
- дослідити механізм та особливості управління фінансовою стійкістю підприємства в сучасних умовах;
- дослідити методичні підходи до оцінки фінансової стійкості сучасних промислових підприємств;
- провести комплексний аналіз фінансового стану ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна»;
- проаналізувати склад та структуру активів та пасивів підприємства;
- оцінити абсолютні та відносні показники фінансової стійкості ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна»;
- визначити шляхи підвищення фінансової стійкості підприємства;
- запропонувати удосконалення механізму управління фінансовою стійкістю підприємства;
- обґрунтувати застосування антикризових заходів для забезпечення фінансової стійкості підприємства;
- обґрунтувати необхідність управління фінансовим ризиком як засібом забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Об'єктом дослідження є процеси оцінки і діагностики фінансової стійкості підприємства ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних засад та прикладних проблем, пов'язаних із організацією процесу оцінювання та діагностики стану фінансової стійкості підприємства.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних фахівців в галузі теорії та практики управління фінансовою стійкістю підприємства. У роботі використані методи: логічного узагальнення – для узагальнення наукового досвіду з досліджуваної проблематики й викладання послідовності положень кваліфікаційної роботи; дедуктивний – для дослідження теоретичних аспектів оцінки та управління фінансовою стійкістю підприємства; фінансово-економічного та статистичного аналізу, порівняння, зведення – при оцінюванні фінансового стану підприємства; критичного аналізу та узагальнення теоретичних досліджень – для теоретичного узагальнення одержаних результатів та формулювання висновків.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, фахова література, матеріали наукових конференцій та періодичних видань, дані фінансової звітності ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна», результати власних досліджень та проведеного аналізу.

Наукова новизна отриманих результатів визначається наступними основними положеннями:

- удосконалено механізм управління фінансовою стійкістю, як системи, за допомогою якої на підприємстві досягається такий стан фінансових ресурсів, їх формування, розподілу та використання, що дозволяє підприємству розвиватися на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику;

– обґрунтовано застосування антикризових заходів для забезпечення фінансової стійкості підприємства, зокрема, запропоновано технологію формування антикризових аналітичних процедур;

– удосконалено механізм управління фінансовим ризиком як засібом забезпечення фінансової стійкості підприємства з метою обґрунтування способів зниження ризику, можливостей його попередження і мінімізації.

Значення результатів кваліфікаційної роботи магістра полягає у тому, що розроблені рекомендації дозволяють керівництву підприємства оптимізувати управління його фінансовою стійкістю і можуть бути впроваджені в практику інших промислових підприємств.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися й обговорювалися на XVIII Міжнародній науково-практичній конференції «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях» (Запоріжжя, 19-20 жовтня 2023 р.).

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано 2 друковані праці – стаття у монографії та тези за матеріалами наукової конференції.

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність та фактори фінансової стійкості підприємства

Фінансова стійкість підприємства є однією з головних умов життєдіяльності, розвитку й забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства. Саме фінансова стійкість підприємства характеризує ефективність операційного, фінансового та інвестиційного розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також відображає здатність підприємства відповідати за своїми боргами і зобов'язаннями.

У вітчизняній та закордонній практиці немає єдиного трактування поняття «фінансова стійкість підприємства». Аналіз досвіду вітчизняних та зарубіжних учених дає змогу виокремити чотири основних напрями визначення фінансової стійкості:

1) як стан підприємства або ресурсів. Н.В. Алексеєнко [1] стверджує, що фінансова стійкість підприємства – це стан його матеріальних, економічних і трудових ресурсів їх розподіл і використання, які забезпечують розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу за збереження платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризиків.

К.С. Салига [2] розглядає фінансову стійкість підприємства як такий стан підприємства, за якого зберігається здатність ефективного функціонування і стабільного прогресивного розвитку за негативних впливів зовнішнього середовища.

В.Л. Іванов [3] пропонує розглядати фінансову стійкість як рівноважний збалансований стан економічних ресурсів, який забезпечує стабільну прибутковість і нормальні умови для розширеного відтворення в тривалій перспективі з урахуванням найважливіших зовнішніх і внутрішніх чинників;

2) як рівновага або здатність повертатись до неї. С.Н. Анохін [4] розглядає фінансову стійкість як такий рівноважний стан промислового підприємства, за якого економічні й управлінські рішення здатні регулювати основні фактори стійкого положення підприємства: управління, виробництва, фінансів, персоналу і стратегії в заданих межах ризику.

На думку О.М. Колодізева та К.М. Нужного [5], фінансова стійкість – це стан рівноваги або здатність повертатися у цей стан відкритої соціально-економічної системи (підприємство).

Ю.А. Сімах [6] пропонує розглядати фінансову стійкість як потенційні можливості підприємства повернутися у стан рівноваги, в якому підприємство має позитивну динаміку функціонування або не виходить за межі встановлених границь;

3) як здатність підприємства (системи). В.З. Бугай [7] стверджує, що фінансовою стійкістю є здатність підприємства поглинати зовнішні й внутрішні дестабілізуючі фактори через ефективне застосування своїх ресурсів за рахунок використання й удосконалення економічного потенціалу.

А.В. Василенко [8] пропонує розглянути фінансову стійкість як здатність системи зберігати свій працездатний стан щодо досягнення запланованих результатів за наявності різних мінливих впливів.

В.А. Малов [9] розкриває фінансову стійкість як здатність економічної системи не відхилятися від свого стану (статистичного або динамічного) за різних внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих впливів за рахунок ефективного формування і використання фінансових, виробничих і організаційних механізмів;

4) як комплекс складників. О.В. Ареф'єва, Д.М. Городянська [10] розглядають фінансову стійкість як сукупність взаємозумовлених та взаємопов'язаних складників, які за будь-яких умов забезпечують здатність до ведення діяльності підприємств, запас ресурсів (ресурсного потенціалу) та збалансований процес функціонування.

А.І. Бурда [11] пропонує розглянути фінансову стійкість як системне явище, яке виступає індикатором відхилень від потенційно можливого конкурентного стану на певному етапі життєдіяльності підприємства.

К.Г. Малінін [12] стверджує, що під фінансовою стійкістю можна розуміти адекватність системи середовищу, як зовнішньому, так і внутрішньому, що передбачає знаходження параметрів системи в деякому допустимому колі, що забезпечує її функціонування і розвиток.

Не можна не брати до уваги інші позиції вчених. Так, Г.В. Савицька [13] стверджує, що фінансова стійкість організації – це її здатність функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу балансу в мінливому внутрішньому та зовнішньому середовищі, що гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість.

На думку О.Є. Журавльової [14], сутність фінансової стійкості проявляється у оптимальній структурі капіталу, що забезпечується домінуючою часткою власного капіталу в загальному обсязі авансованого в підприємство капіталу, що дає змогу підтримувати фінансову незалежність від зовнішніх кредиторів та забезпечити безперервний виробничо-господарський процес.

М.Я. Коробов [15] зауважує: якщо параметри діяльності підприємства і розміщення його фінансових ресурсів відповідають критеріям позитивної характеристики фінансового стану, це свідчить про фінансову стійкість підприємства.

В.Й. Плиса та І.І. Приймак [16] запропонували під фінансовою стійкістю суб'єкта господарювання розуміти його спроможність функціонувати впродовж тривалого періоду, одержуючи достатній для відтворення потенціалу, виплати дивідендів і стабільного розвитку прибутку, забезпечуючи при цьому економічно обгрунтоване співвідношення джерел фінансування та активів і збалансоване надходження й виплату грошових коштів попри вплив внутрішніх та зовнішніх чинників.

І.Г. Ловінська платоспроможність [17] зазначає, що фінансова стійкість являє собою певний стан рахунків підприємства, що гарантує його постійну.

Варто зазначити, що, на нашу думку, таке визначення фінансової стійкості не може певною мірою задовольнити потребу в оцінці ефективності діяльності підприємства.

О.А. Островська [18] визначає фінансову стійкість підприємства як здатність підприємства функціонувати та розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів та пасивів у мінливому внутрішньому та зовнішньому середовищі, яка гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість у межах допустимого рівня ризику.

В.Г. Артеменко та М.В. Беллендир [19] характеризують фінансово стійке підприємство як таке, де існує стабільне перевищення доходів над витратами, вільне маневрування грошовими коштами та ефективне їх використання в безперервному процесі виробництва та реалізації.

Л.А. Костирко [20] розкриває значення фінансової стійкості як інтегральну характеристику здатності підприємства як системи трансформувати фінансові ресурси з максимальною економічною вигодою і мінімальним ризиком.

На думку А.Д. Шеремета [21], стійкість та стабільність фінансового стану залежить від результатів операційної та фінансово-інвестиційної діяльності підприємства, а стійкий фінансовий стан, своєю чергою, здійснює позитивний вплив на діяльність організації.

М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк та Н.Ю. Невмержицька [22] позиціонують фінансову стійкість підприємства як такий стан його фінансових ресурсів, за якого раціональне розпорядження ними є гарантією наявності власних коштів, стабільної прибутковості та забезпечення процесу розширеного відтворення.

Г.О. Крамаренко [23] стверджує, що фінансова стійкість – це такий економічний стан підприємства, за якого платоспроможність зберігає тенденцію до стійкості, а співвідношення власного та позикового капіталу перебуває у межах, що забезпечують платоспроможність.

В.В. Ковальов та О.М. Волкова [24] стверджують, що одна з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства – стабільність його діяльності у довгостроковій перспективі. Вона пов'язана із загальною фінансовою структурою підприємства, ступенем його залежності від кредиторів і інвесторів. Отже, фінансова стійкість характеризується співвідношенням власних і позикових коштів. Хоча, розглядаючи аналіз майнового становища, В.В. Ковальов вважає, що його стійкість значною мірою залежить від доцільності й правильності вкладення фінансових ресурсів у активи.

Н.А. Мамонтова [25] характеризує фінансову стійкість як такий стан підприємства, за якого забезпечуються стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції.

Колектив авторів на чолі з А.М. Поддєрьогіним [26] визначає фінансову стійкість підприємства як такий його стан, що дає змогу за рахунок власних і позикових коштів забезпечити поточну виробничу діяльність та інвестиційно-інноваційний розвиток підприємства, зберігаючи темпи приросту власного капіталу, платоспроможність та кредитоспроможність.

На нашу думку, варто розглядати фінансову стійкість як комплексне поняття, в якому відображається стабільний фінансовий стан підприємства, за якого ефективно формуються, розподіляються та використовуються фінансові ресурси, забезпечуються фінансова автономія, платоспроможність, дохідність та рентабельність, розвиток діяльності на поточний та майбутній періоди.

Фінансова стійкість підприємства є однією з найважливіших характеристик його фінансового стану, що формується у процесі виробничої та фінансово-інвестиційної діяльності.

Аналіз факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства, дає змогу визначити рівень фінансового ризику, що пов'язаний із формуванням структури джерел капіталу, а, відповідно, і міру стабільності фінансової бази розвитку підприємства на перспективу.

Для управління окремими із цих факторів, посилення чи послаблення впливу на фінансову стійкість підприємства їх можна об'єднати в групи (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Класифікація факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства

Автори	Групи факторів (чинників)
М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька [22]	– чинники першого рівня (базові) – чинники другого рівня (похідні): зовнішні, внутрішні; – чинники третього рівня (деталізуючі)
І.О. Бланк [27]	– чинники, що пов'язані з операційною діяльністю; – чинники, що пов'язані з інвестиційною діяльністю; – чинники, що пов'язані з фінансовою діяльністю
В.І. Оспіщев, І.В. Нагорна [28]	– економічні; – соціально-політичні; – фінансові; – демографічні; – науково-технічний прогрес
В.В. Хачатрян, Л.С. Усова [29]	– зовнішні (міжнародні, національні, ринкові); – внутрішні (якісні; кількісні)
Є.В. Мних, Н.С. Барабаш [30]	– за місцем виникнення; – за масштабом впливу; – за структурою; – за можливістю прогнозування; – за важливістю результату; – за ступенем впливу на діяльність підприємства; – за часом; – за ймовірністю реалізації

Систематизувавши думки численних авторів, а також матеріали довідників, можна виокремити такі внутрішні фактори впливу на фінансову стійкість підприємства [31]:

- 1) галузева належність суб'єкта господарювання;
- 2) структура продукції (послуг), що випускається, її частка в загальному платоспроможному попиті;
- 3) розмір сплаченого статутного капіталу;
- 4) розмір і структура витрат, їх динаміка у порівнянні з прибутком;
- 5) стан майна і фінансових ресурсів, включаючи запаси й резерви.

Суттєво впливають на підприємство взагалі й фінансову стійкість і зовнішні фактори [32]:

- 1) економічні умови господарювання;
- 2) політична стабільність;
- 3) техніка і технологія;
- 4) платоспроможний попит споживачів;
- 5) економічна і фінансово – кредитна законодавча база;
- 6) соціальна і екологічна ситуація в суспільстві;
- 7) податкова політика;
- 8) рівень конкурентної боротьби;
- 9) розвиток фінансового і страхового ринку.

Розглянувши ці чинники можна дійти висновку, що підприємство може управляти безпосередньо лише внутрішніми чинниками впливу на фінансову стійкість. Саме тому найбільшій увазі необхідно приділяти саме цій групі чинників, адже забезпечення оптимального співвідношення між постійними і змінними витратами, вибір виду діяльності і структури продукції, ефективне управління не обіговими активами, забезпечення раціональної структури капіталу, правильний вибір стратегії і тактики управління фінансовими ресурсами і прибутком, впровадження нових технологічних моделей та забезпечення випуску конкурентоспроможної продукції, дослідження і розробка можливих шляхів розвитку фінансів підприємства в перспективі – фактори, які повністю або частково залежать від підприємств.

На сьогоднішній день найбільше впливають на фінансову стійкість підприємства економічні, фінансові, політичні, соціальні та екологічні чинники. Вони можуть зумовити виникнення кризових явищ, банкрутство і ліквідацію підприємства. Необхідно зауважити, що на сучасному етапі розвитку економіки України фінансова стійкість багатьох підприємств істотно погіршилася. Основними чинниками цього є військові дії, як наслідок, фінансово-економічна криза в Україні, зростання інфляції, нестабільна державна податкова і кредитна політика.

На основі систематизації підходів до визначення фінансової стійкості підприємства можна сказати, що найточнішим і найповнішим визначенням фінансової стійкості є властивість підприємства, яка відображає в процесі взаємодії зовнішніх і внутрішніх факторів впливу досягнення стану фінансової рівноваги і здатність не лише утримувати на відповідному рівні протягом деякого часу основні характеристики діяльності підприємства, але і функціонувати і розвиватися.

Нинішні умови господарювання, що характеризуються високим рівнем економічної невизначеності, досягнення стратегічних фінансових цілей та забезпечення довгострокової фінансової стійкості підприємства неможливі без:

- створення ефективної системи стратегічного фінансового менеджменту, невід'ємним елементом якого є механізми та системи управління ризиками зниження фінансової стійкості;

- мінімізації негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на діяльність підприємства;

- створення передумов ефективної реалізації запланованих дій [33].

Отже, для досягнення необхідного рівня фінансової стійкості потрібно здійснювати ефективне управління нею. Позитивні значення показників фінансової стійкості є підґрунтям для нормального функціонування підприємств і поступового зростання їх економічного потенціалу. Управління фінансовою стійкістю є одним із основних елементів фінансового менеджменту на підприємстві, а також необхідною передумовою для стабільного розвитку підприємства в цілому. І саме тому, у час підвищення процесів глобалізації в економіці, забезпечення фінансової стійкості та управління нею є одним із пріоритетних завдань.

Основною метою такого управління є забезпечення фінансової безпеки та стабільності функціонування і розвитку підприємства в поточному та перспективному періодах, що дозволяє, в кінцевому підсумку, максимізувати його ринкову вартість.

1.2 Управління фінансовою стійкістю підприємства як необхідна умова його ефективного функціонування

Управління фінансовою стійкістю підприємства являє собою систему принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням такого стану фінансових ресурсів і активів, їх формування та розподілу, яка б дозволила підприємству розвиватися на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності та забезпечення і підтримання його фінансової рівноваги.

Основною метою такого управління є забезпечення фінансової безпеки та стабільності функціонування і розвитку підприємства в поточному та перспективному періодах, що дозволяє, в кінцевому підсумку, максимізувати його ринкову вартість.

Для досягнення цієї мети управління фінансовою стійкістю підприємство має забезпечити виконання наступних задач: забезпечення оптимальної структури капіталу та активів, забезпечення постійної платоспроможності та кредитоспроможності, збалансування та забезпечення оптимальної структури грошових потоків.

В процесі управління фінансовою стійкістю підприємства головна мета та його основні задачі реалізуються шляхом здійснення певних функцій, які варто розглядати по-перше, у якості функцій управління фінансовою стійкістю як управляючої системи та які є складовими будь-якого процесу управління незалежно від виду його діяльності, організаційно-правової форми, розміру та форми власності (аналіз фінансової стійкості в поточному періоді, прогнозування параметрів фінансової стійкості на плановий період, розробка дієвої системи стимулювання реалізації управлінських рішень щодо управління фінансовою стійкістю і здійснення ефективного контролю за виконанням прийнятих рішень щодо забезпечення чи підтримання на необхідному рівні фінансової стійкості) та, по-друге, у якості функцій управління фінансовою

стійкістю як специфічної сфери управління підприємством в цілому (управління структурою капіталу, активів та грошових потоків) [34,35].

Управління фінансовою стійкістю включає в себе послідовність кроків, починаючи від діагностики фінансової стійкості, яка існує на визначений момент часу, з виділенням чинників та причин, що її зумовили, та закінчуючи розробленням управлінських рішень із підтримки її стану або ж поліпшення за допомогою безпосереднього впливу на діяльність суб'єкта господарювання. Схему управління фінансовою стійкістю підприємства представлено на рис. 1.1.

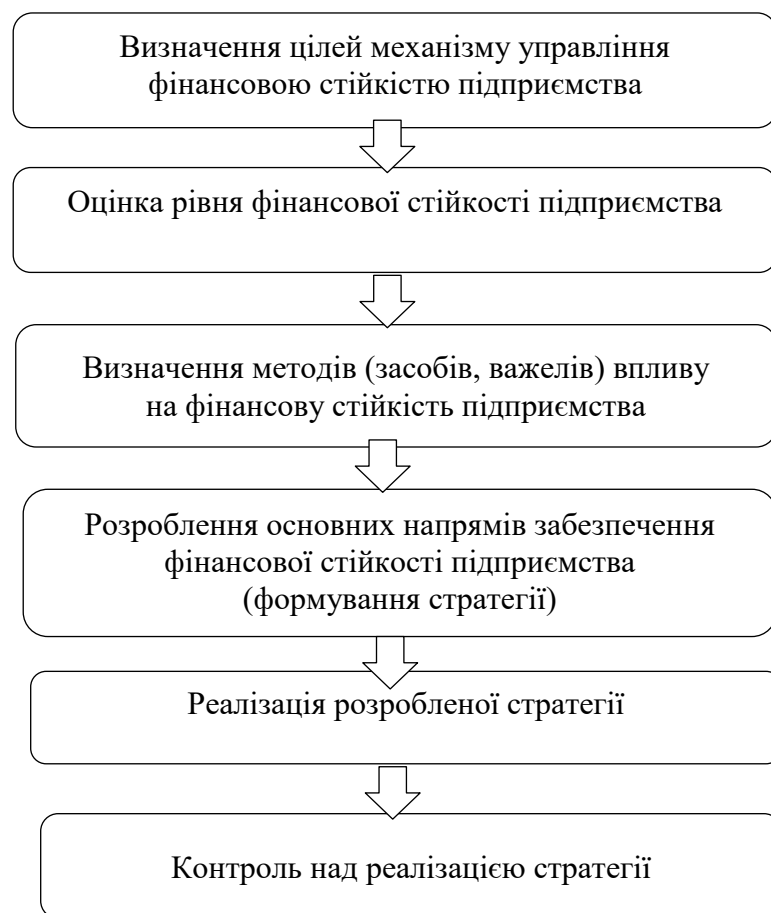

Рисунок 1.1 – Схема управління фінансовою стійкістю підприємства [36]

Головною ознакою даного алгоритму управління є використання на кожному етапі певного інструменту, який визначається на самому початку формування механізму та може бути вдосконалений у процесі його реалізації.

Забезпечення стабільного фінансового становища підприємства можливо за умови реалізації процесу управління фінансовою стійкістю, в якому можна виокремити декілька етапів.

На першому етапі потрібно чітко визначити [37-39]:

1. Мету управління – забезпечення необхідного рівня фінансової стійкості підприємства. В процесі формування цілей управління потрібно визначити бажані показники фінансової стійкості та необхідну структуру фінансових ресурсів.

2. Задачі управління – формуються на основі мети.

3. Об'єкт управління. Це можуть бути: фінансові ресурси, власні фінансові ресурси, прибуток, фінансова діяльність, операційна діяльність.

1. Суб'єкт управління – фінансові менеджери та підрозділи підприємства, які займається питаннями фінансового менеджменту.

На другому етапі процесу управління фінансовою стійкістю підприємства потрібно здійснити оцінку поточного фінансового стану та рівня фінансової стійкості.

Дослідження рівня фінансової стійкості підприємства може здійснюватися на основі реалізації наступних підходів:

- агрегатний: аналіз абсолютних показників фінансової стійкості;
- коефіцієнтний: аналіз відносних показників фінансової стійкості та їх порівнянні з рекомендованими (нормативними) значеннями фінансової стійкості;
- маржинальний: розрахунок показника маржинального доходу та визначення запасу фінансової стійкості;
- бальний підхід: оцінка рівня фінансової стійкості на основі сформованої бальної оцінки;
- балансовий підхід: оцінки фінансової стійкості на основі балансової моделі. Проводиться оцінка ступеню покриття запасів та основних засобів джерелами фінансових ресурсів;

- інтегральний: оцінка ступеня фінансової стійкості на основі використання інтегрального показника, який враховує абсолютні значення обраних показників;

- факторний: здійснення факторної оцінки фінансової стійкості підприємства методами елімінування (наприклад методом ланцюгових підстановок);

- матричний: оцінка фінансової стійкості на основі складання матричних балансів, розрахунку структури й визначення якості активів балансу та достатності джерел для їх фінансування.

Підприємство в процесі аналізу може обирати різні підходи, в залежності від мети, задач та програми дослідження.

Для дослідження фінансової стійкості підприємство формує систему критеріїв, яку використовує в процесі оцінки поточного та перспективного станів фінансової стійкості. В літературі існує багато аналітичних показників, які характеризують різні аспекти формування фінансової стійкості, але підприємства може обирати самостійно ті показники, які відповідають потребам підприємства.

В цю систему можуть входити різні показники, такі як [40]:

- коефіцієнт автономії;
- коефіцієнт фінансової залежності;
- коефіцієнт концентрації залученого капіталу;
- коефіцієнт заборгованості;
- коефіцієнт фінансового левериджу;
- коефіцієнт маневреності власних коштів ті ін.

На третьому етапі потрібно дослідити чинники, які впливають на діяльність підприємства та на фінансову стійкість. В економічній літературі чинники впливу на фінансову стійкість класифікують за різними класифікаційними критеріями:

- за місцем виникнення: зовнішні та внутрішні критерії;
- за важливістю результату: основні, другорядні,

- за структурою: прості, складні;
- за масштабами впливу: одноосібні, багатоособні;
- за можливістю прогнозування: прогнозовані, умовно прогнозовані;
- за ступенем впливу на діяльність підприємства: нейтральні, позитивні, негативні;
- за ймовірністю реалізації: високі, середні, малі;
- за часом: короткострокові, періодичні, постійні.

З точки зору формування заходів протидії впливу зовнішнього середовища важливе місце займає класифікація за місцем виникнення.

До зовнішніх чинників можна віднести [41]:

1. Економічні чинники: обсяг національного доходу та його динаміка; рівень інфляції; рівень стабільності податкової системи та ін.
2. Стан ринкового середовища: рівень та тип конкуренції на ринку; місткість ринку; стан антимонопольного регулювання; динаміка попиту на продукцію або послуги підприємства; показники та інфраструктура фінансового ринку; стан та динаміка процентних ставок по банківським кредитам та депозитам; умови кредитування та ін.
3. Демографічні: структура населення та трудових ресурсів; міграційні процеси; динаміка рівня реальних доходів населення; показники зайнятості та безробіття.
4. Політично-правові: стабільність діяльності уряду; зміни законодавства, державне регулювання економіки; державне регулювання конкуренції в галузі та ін.
5. Технологічні; революційні технологічні зміни і відкриття останніх десятиліть; комп'ютеризація та цифровізація діяльності; нові види зв'язку, транспорту.
6. Інші: стихійні лиха; форс-мажорні обставини.

До внутрішніх чинників, які здійснюють на вплив на фінансову стійкість підприємства відносять:

1. Операційні: ефективність маркетингової та збутової діяльності; структура та динаміка поточних витрат; рівень використання та стан основних засобів; ефективність виробничого менеджменту; розмір та політика формування запасів підприємства; контроль якості продукції, стадія життєвого циклу продукції та підприємства.

2. Інвестиційні: наявність інвестиційних проектів та інвестиційних ресурсів; показники інвестиційної активності підприємства; ефективність інвестиційного менеджменту.

3. Фінансові: ефективність фінансової стратегії; структура та динаміка активів; структура та динаміка капіталу; вартість капіталу; частка позикового капіталу та ін.

Зовнішні та внутрішні чинники впливу на фінансову стійкість підприємства відрізняються механізмом реагування на них підприємством.

Підприємство не може впливати на дію зовнішніх чинників, так як вони не залежать від діяльності підприємства, а пов'язані з характером державного регулювання та розвитку економіки в цілому. Тому їм потрібно приділити більше уваги для забезпечення своєчасного реагування та пристосування до змін.

Внутрішні чинники знаходяться в зоні регулювання підприємства, є важливими з точки зору формування стратегії діяльності підприємства.

Серед багатьох внутрішніх чинників особливо важливими, на наш погляд, є склад активів та фінансових ресурсів підприємства, їх структура.

Четвертий етап управління передбачає обрання інструментів управління фінансовою стійкістю: засобів, методів, важелів, способів здійснення.

Реалізація попередніх етапів процесу управління фінансовою стійкістю дозволяє перейти до п'ятого етапу – розроблення стратегії забезпечення фінансової стійкості підприємства. На цьому етапі треба сформулювати план заходів, спрямованих на пристосування та подолання впливу різноманітних зовнішніх та внутрішніх чинників та забезпечення необхідного рівня фінансової стійкості підприємства.

Шостий та сьомий етапи стосуються вже реалізації плану визначених заходів. Обов'язковою складовою є постійний моніторинг ходу виконання сформованої стратегії управління фінансовою стійкістю підприємства. Результати моніторингу дозволять своєчасно виявити відхилення ходу реалізації визначеної стратегії та провести корегуючі дії [42].

Спільним для кожного етапу розробки механізму управління фінансовою стійкістю є використання інструментів управління фінансовою стійкістю підприємства, тому при розробці схеми механізму управління доцільно було б вказати для кожного етапу процесу управління конкретний набір інструментарію, що може бути використаний.

Класифікаційними ознаками для визначення типу фінансової стійкості є: час проведення оцінки, рівень забезпеченості запасів джерелами їх формування, рівень фінансової стійкості, характер прояву у часі, фінансова стійкість як певний фінансовий стан.

Узагальнюючи методичні підходи до управління фінансовою стійкістю, представляється доцільною наступна класифікація показників оцінки фінансової стійкості підприємства за такими ознаками: за елементами оцінки, за рівнем значимості, за характером визначення і за можливістю визначення нормативного значення. Фінансову стійкість підприємства можна визначити як здатність підприємства формувати фінансові ресурси таким чином, щоб забезпечити можливість постійної рівномірної основної діяльності, з урахуванням всіх ризиків та змін зовнішнього середовища [43].

Забезпечення стабільного фінансового становища підприємства можливо за умови реалізації процесу управління фінансовою стійкістю, в якому можна виділити сім основних етапів: визначення цілей та задач управління фінансовою стійкістю підприємства; оцінка поточного стану фінансової стійкості підприємства; дослідження чинників, які визначають рівень фінансової стійкості підприємства; визначення інструментів управління фінансовою стійкістю; формування стратегії забезпечення фінансової стійкості

1.3 Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства

Аналіз фінансової стійкості підприємства визнають найважливішим етапом оцінки його діяльності і фінансово-економічного благополуччя, відображає результати його поточного, інвестиційного і фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також характеризує здатність підприємства відповідати за своїми боргами і зобов'язаннями та нарощувати свій економічний потенціал [44].

Сьогодні основною проблемою ефективного функціонування підприємств в Україні є недостатньо якісний підхід до оцінки фінансової стійкості підприємства, за допомогою якого можна виявити слабкі сторони підприємства та визначити шляхи вдосконалення управління фінансовою стійкістю підприємства/

При оцінці фінансової стійкості доцільно використання не тільки традиційні методи та способи діагностування фінансової стійкості, але й проведення оцінки стану за допомогою моделей, які використовуються в практиці зарубіжних держав, адаптувавши їх до українських умов розвитку ринкових відношень [45].

У наукових літературних джерелах, вчені, здебільшого схиляються до об'єднання методичних підходів щодо визначення фінансової стійкості підприємства у такі групи:

1) Коефіцієнтний:

- коефіцієнт автономії: характеризує ступінь незалежності підприємства від зовнішніх запозичень. Визначається як відношення загальної суми власних коштів до підсумку балансу;

- коефіцієнт фінансової залежності: це показник, обернений до коефіцієнту автономії. Зростання цього показника обумовлює збільшення частки позичених коштів у фінансуванні підприємства;

- коефіцієнт маневреності власного капіталу: показник показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної

діяльності. Визначається як відношення власного капіталу до оборотних активів;

- коефіцієнти забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами: характеризує рівень забезпеченості ресурсами для проведення незалежної фінансової політики. Визначається як відношення власних оборотних коштів до всієї величини оборотних коштів;

- коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу (коефіцієнт фінансової стійкості): показник характеризує фінансову стійкість підприємства. Він показує скільки грн. власного капіталу припадає на 1 грн. залученого капіталу;

- коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу (коефіцієнт фінансового ризику; фінансування): показник зворотний попередньому. Він показує скільки грн. залученого капіталу припадає на 1 грн. власного капіталу;

- коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами: показує, яка частина оборотних активів забезпечується за рахунок власних засобів;

- коефіцієнт співвідношення реальних активів і вартості майна: показує скільки грн. реальних активів припадає на 1 грн. вартості майна. Цей коефіцієнт характеризує потенційні можливості активів підприємства;

- коефіцієнт поточних зобов'язань: характеризує питому вагу поточних зобов'язань в загальній сумі джерел формування;

- коефіцієнт довгострокових зобов'язань: характеризує частку довгострокових зобов'язань у загальній сумі джерел формування;

- коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів: характеризує рівень забезпеченості необоротних активів власними коштами.

2) Агрегатний: даний методичний підхід є доповненням до коефіцієнтного, який виділяє при цьому чотири типи поточної фінансової стійкості підприємства. Трьом показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники забезпечення запасів джерелами формування:

- Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів;

- Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових джерел формування запасів;

- Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів;

3) Інтегральний:

- коефіцієнт покриття матеріальних запасів власними оборотними коштами: характеризує ту частку матеріальних оборотних активів, що фінансується за рахунок власних оборотних коштів;

- коефіцієнт маневреності власних коштів: відображує мобільність власних джерел коштів;

- індекс постійного активу: характеризує частку основних засобів та необоротних активів у складі власних джерел коштів;

- коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів: дає оцінку інтенсивності використання підприємством довгострокових позикових коштів на відновлення та розширення;

- коефіцієнт накопичення зносу: слугує для оцінки ступеня фінансування, заміни та оновлення основних засобів за рахунок їх зносу;

- коефіцієнт реальної вартості майна: характеризує рівень виробничого потенціалу підприємства;

- коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів: відображає залежність підприємства від позикових коштів.

На основі вивчення результатів наукових досліджень провідних дослідників у питаннях аналізу фінансової стійкості підприємств [46-48] та узагальнення характеристик методичних підходів щодо її оцінювання, виділено такі основні:

- 1) визначення рівня забезпеченості запасів у складі оборотних активів підприємства джерелами їх формування. Відповідно до забезпеченості запасів, розрізняють чотири типи фінансової стійкості: абсолютна, нормальна, передкризовий та кризовий фінансовий стан.

2) обчислення коефіцієнтів (досліджують їх в динаміці та порівнюють з нормативними значеннями для визначення висновків щодо фінансового стану підприємства.

3) застосування інтегрованого показника, який складається з декількох найбільш вагомих коефіцієнтів, визначення певних меж його значення для ідентифікації фінансової стійкості та фінансового стану підприємства.

4) побудова аналітичних фінансових таблиць на базі фінансової звітності, для проведення розгорнутого аналізу, який дозволить отримати уявлення про стан показників за весь період (основним показником є додана вартість, тому аналіз фінансової стійкості проводиться на стадіях формування, розподілу й використання доданої вартості).

Як засвідчили результати аналізу низки фахових літературних джерел, методи оцінки фінансової стійкості найбільш узагальнено можна згрупувати таким чином:

1) абсолютних показників. Дозволяє визначити надлишок або недостатність коштів для формування запасів і витрат як різницю між величиною джерел покриття та величиною запасів;

2) відносних показників. Дозволяє визначити співвідношення власних і залучених коштів й довгострокових і короткострокових зобов'язань, темпи накопичення власних джерел, забезпечення матеріальних обігових коштів власними джерелами (взаємозв'язок активів і пасивів);

3) ресурсний метод. Можуть використовуватись різні набори показників, які характеризують економічну діяльність підприємства, через аналіз структури і динаміки ефективності використання ресурсів.

4) метод, який ґрунтується на підходах економіко-математичного моделювання (стохастичному аналізі, теорії нечітких множин тощо). Передбачається побудова багатофакторних моделей для прогнозування фінансової стійкості або визначення ступеня ймовірності рівня фінансової стійкості організації.

У колі вчених та практиків економістів найбільш поширеним є методичний підхід до визначення фінансової стійкості за допомогою фінансових коефіцієнтів, сутність якого полягає в розрахунку низки коефіцієнтів (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Характеристика коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства [49]

Коефіцієнт	Характеристика коефіцієнта	Рекомендоване значення
коефіцієнт автономії	Характеризує незалежність підприємства від запозичень, які потрібно залучати	>0,5
коефіцієнт фінансової залежності	Показник обернений до коефіцієнта автономії. Даний показник зростає в умовах збільшення частини запозичених коштів	<2,0
коефіцієнт мобільності власного капіталу	Вказує на частину власного капіталу, який використовується у діяльності підприємства	>0,4
коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами	Показує рівень забезпеченості ресурсами, які дозволяють сформуванню незалежну фінансову політику підприємства	>0,1
коефіцієнт фінансової стійкості	Показує скільки грн. власного капіталу припадає на 1 грн залученого капіталу	>1,0
коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу	Показник, зворотний попередньому коефіцієнту. Показує скільки грн. залученого капіталу припадає на 1 грн власного капіталу	<0,5
коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	Визначає частку коштів власників підприємства в загальній сумі грошей, які вклали у власність підприємства	>0,1
коефіцієнт відношення реальних активів і вартості майна	Показує скільки грн реальних активів припадає на 1 грн вартості власності, характеризує потенційні можливості активів підприємства	>0,5
коефіцієнт поточних зобов'язань	Характеризує питому вагу поточних зобов'язань у загальній сумі джерел формування	>0,5
коефіцієнт довгострокових зобов'язань	Характеризує частку довгострокових зобов'язань у загальній сумі джерел формування	<0,2

До переваг коефіцієнтного методу відносять те, що за допомогою цього методу можна обчислити багато важливих показників фінансової стійкості, а до недоліків те, що цей метод є громіздким, що ускладнює виявлення загальних тенденцій, не дає можливості зробити узагальнюючої оцінки фінансової стійкості, визначити переваги одного суб'єкта господарювання над іншим.

Визначення фінансової стійкості за допомогою фінансових коефіцієнтів є найбільш поширеною методикою, яка використовується в практиці вітчизняних суб'єктів господарювання. Сутність методики коефіцієнтного аналізу фінансової стійкості полягає у розрахунку двох блоків фінансових коефіцієнтів, що характеризують співвідношення власних та залучених джерел формування капіталу підприємства:

1) коефіцієнти капіталізації – характеризують фінансовий стан з позиції структури джерел господарських засобів підприємства;

2) коефіцієнти покриття – характеризують фінансову стійкість з позиції витрат, пов'язаних з обслуговуванням зовнішніх джерел залучених фінансових ресурсів. Дані коефіцієнти доцільно порівнювати у динаміці та з рекомендованими нормативними значеннями.

Обґрунтованим є визначення фінансової стійкості через аналіз динаміки коефіцієнтів фінансової незалежності від зовнішнього фінансування. Класично в даній групі досліджують три коефіцієнти: автономії, довгострокового залучення коштів (довгострокові кредити до загального капіталу), фінансової стабільності (питома вага власного капіталу і банківських кредитів у джерелах фінансування).

Коефіцієнтний аналіз також доцільно застосовувати як підґрунтя для визначення інтегрованого рівня фінансової стійкості (розрахованого на основі декількох аналітичних процедур).

В економічних літературних джерелах для оцінювання фінансової стійкості підприємства широко представлений також підхід, який ґрунтується на основі системи абсолютних показників. На думку деяких вчених, за використання такого підходу передбачається розрахунок показників (рис. 1.2),

які характеризують рівень забезпеченості оборотних активів підприємства джерелами їх формування [50].

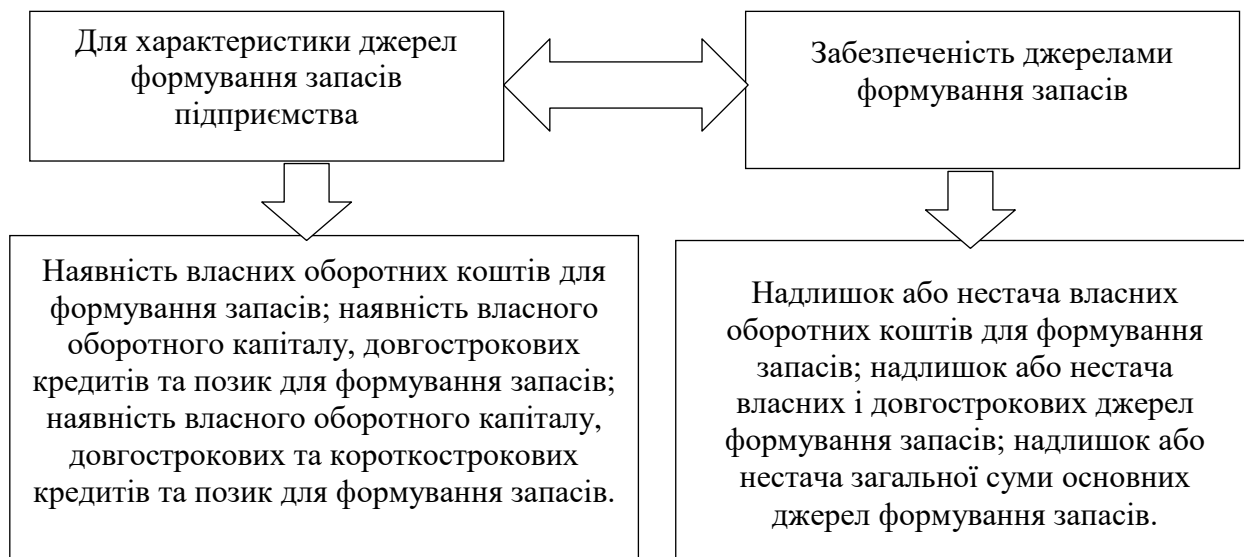

Рисунок 1.2 – Узагальнюючі показники фінансової стійкості підприємства [50]

Зокрема, широкого визнання серед науковців і практиків набув агрегатний підхід до оцінки фінансової стійкості, який є доповненням до коефіцієнтного методу та ґрунтується на визначенні певного набору агрегатів. З метою оцінки фінансової стійкості підприємства рекомендовано використовувати трикомпонентний показник, за яким оцінка фінансової стійкості ґрунтується на порівнянні обсягів запасів і витрат із величиною джерел їх фінансування. Запас фінансової стійкості за методом абсолютних значень традиційно оцінюється за допомогою трьох агрегатів [51]:

- перший агрегат (Ф1) розраховується як різниця між власним оборотним капіталом, який в свою чергу, визначається як різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями, та виробничими запасами;

- другий агрегат (Ф2) розраховується як сума першого агрегату (Ф1) та довгострокових зобов'язань підприємства;

- третій агрегат (Ф3) відповідно, як сума другого агрегату (Ф2) та обсягу

короткострокових кредитів підприємства.

Запас фінансової стійкості в абсолютному вимірі та у відсотках за другим та третім агрегатами розраховуються аналогічно першому. За трьома зазначеними агрегатами зазвичай визначають тип фінансової стійкості і надають останньому характеристику: абсолютна, нормальна стійкість, нестійкий та кризовий стани.

У сучасних умовах стає все більше прихильників поділу аналізу фінансової стійкості на повний і більш поглиблений та швидкий і обмежений в обсягах попередній, або експрес оцінка фінансової стійкості. Експрес аналіз, на відміну від коефіцієнтного та агрегатного підходів до аналізу фінансової стійкості, дає швидку оцінку ситуації, яка склалася на підприємстві, а його метою є поточна та достатньо швидка оцінка фінансового стану і динаміки розвитку підприємства [50-52].

Більшість науковців визнають переваги експрес оцінки фінансової стійкості за умов необхідності отримання інформації про ключові індикатори діяльності підприємства для прийняття рішення про необхідність проведення подальшого поглибленого аналізу. Зважаючи на визначені переваги експрес оцінки фінансової стійкості, більшість науковців, а також практиків надають їй перевагу, оскільки вона здійснюється на основі обмеженої кількості розрахунків проте дозволяє надати об'єктивну оцінку фінансовому стану та дозволить прийняти обґрунтовані управлінські рішення керівництву підприємства [53].

Експрес-аналіз доцільно проводити у три етапи:

- підготовчий етап: підготовлений у достатньо уніфікованому і коротко викладеному вигляді документ, що містить позитивну оцінку аудитора (аудиторської фірми) про достовірність наданої у звіті інформації та її відповідність діючим нормативним документам. Нестандартний аудиторський висновок більш об'ємний і, як правило, містить деяку додаткову інформацію, яка може бути корисною користувачам, що використовують звітність;

- етап огляду бухгалтерської звітності: ознайомлення з пояснювальною запискою до балансу. Це необхідно для того, щоб оцінити умови роботи у звітному періоді, визначити тенденції основних показників діяльності, а також якісні зміни у майновому і фінансовому положенні господарюючого суб'єкта, складаючи перше уявлення про динаміку наведених у звітності і пояснювальній записці основних показників;

- аналіз звітності: узагальнена оцінка результатів господарської діяльності та фінансового стану об'єкта, що досліджується. Такий аналіз проводиться з деталізацією в інтересах різних користувачів (власника, споживача, інвестора, держави).

Сукупність аналітичних показників для експрес-аналізу:

1) Оцінка майнового стану:

- величина основних засобів та їх частка у загальній сумі активів;
- коефіцієнт зносу основних засобів;
- загальна сума засобів, що знаходиться у розпорядженні підприємства;

2) Оцінка фінансового стану:

- величина власних засобів та їх частка в загальній сумі джерел;
- коефіцієнт покриття;
- частка власних оборотних засобів у загальній їх сумі;
- частка довгострокових позичених коштів у загальній сумі джерел;
- коефіцієнт покриття запасів;

3) Наявність «хворих» статей у звітності:

- збитки;
- позики і позички, не погашені в строк;
- прострочена дебіторська і кредиторська заборгованість.

Виділяють два основні підходи до оцінювання фінансової стійкості, за якими диференціюється інформаційне підґрунтя аналізу.

За першого підходу під час оцінювання фінансового стану і фінансової стійкості підприємства орієнтуються винятково на дані Балансу про джерела фінансування майна (пасивів).

За другого підходу для оцінки фінансової стійкості підприємства аналізують взаємозв'язок між активом і пасивом Балансу, тобто аналізують напрями використання коштів, через що даний підхід є більш повним. Тому повну оцінку фінансової стійкості підприємства варто здійснювати з використанням як коефіцієнтів, розрахованих за даними пасиву балансу, так і коефіцієнтів, що відображають взаємозв'язок між джерелами формування коштів підприємства і структурою вкладень [54].

Через багатогранність методичних підходів у визначенні фінансової стійкості доцільним вважається дослідження, яке ґрунтується на поєднанні двох підходів: з використанням узагальнюючого показника зміни фінансової стійкості підприємства, що дає змогу оцінити загальну динаміку фінансового стану та зміни фінансової стійкості підприємства протягом певного періоду часу; та в основі якого покладено виділення чотирьох типів поточної фінансової стійкості (абсолютна та нормальна фінансова стійкість, нестійкий, критичний фінансовий стан підприємства) [55-56].

Одним із способів визначення узагальнюючого показника фінансової стійкості підприємства, який дозволяє встановити тип фінансової стійкості на звітну дату є розрахунок інтегрального показника. Для цього пропонується метод кваліметрії, сутність якого полягає у тому, що вагомість часткових показників визначають методом експертних оцінок.

Інтегральний підхід визначають, зокрема, як двопрофільний, оскільки оцінюється рівень фінансової стійкості на основі співвідношення активів і пасивів та здійснюється аналіз фінансових коефіцієнтів, що дає можливість охарактеризувати стан і структуру активів підприємства та забезпеченість їх джерелами покриття. Даний підхід переважно використовують за умов наявних кризових явищ, коли відбуваються порушення в усталених економічних зв'язках діяльності підприємства.

Отже, для того, щоб провести ефективну характеристику фінансової стійкості підприємства, необхідне використання не одного методу, а комплексу показників.

Висновки до розділу 1

Фінансову стійкість підприємства варто розглядати, як комплексне поняття, в якому відображається стабільний фінансовий стан підприємства, за якого ефективно формуються, розподіляються та використовуються фінансові ресурси, забезпечуються фінансова автономія, платоспроможність, дохідність та рентабельність, розвиток діяльності на поточний та майбутній періоди.

Отже, фінансова стійкість підприємства визначається структурою джерел фінансування діяльності (пасивів), структурою оборотних та необоротних активів, збалансуванням рівноваги активів і пасивів та доходів і витрат. Узагальнивши представлені у науковій літературі методи здійснення оцінювання фінансової стійкості варто зауважити на тому, що їх вибір повинен забезпечити точний розрахунок структури і рівня забезпеченості внутрішніх ресурсів підприємства, а також їхньої ефективності. Внаслідок цього, залежно від мети управлінських рішень, обирається метод аналізу, формується інформаційне забезпечення та формуються висновки щодо виду фінансової стійкості й подальших сценаріїв розвитку підприємства.

Методичні підходи, які використовуються підприємством при аналізі фінансової стійкості мають передбачати визначення структури активів і пасивів (капіталу й зобов'язань) підприємства, ступінь залежності підприємства від зобов'язань, структуру джерел фінансування, структуру та ефективність використання позикових коштів, рівень управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, стану платоспроможності та запасу стійкості фінансового стану підприємства. Такі показники є важливими для прийняття управлінських рішень, тому нагальним завжди постає питання вибору методичного підходу для оцінювання й прогнозу фінансової стійкості підприємства з метою моніторингу динаміки, тенденцій, структури, порівняння якісних та кількісних показників. У зв'язку із тим, що традиційні методи аналізу варто доповнювати зарубіжними, аналіз фінансової стійкості може бути доповнений, розширений й обґрунтований з різних точок зору стійкості.

2 ОЦІНКА ФІНАНСОВО- ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПРАТ «ЕЛЕКТРОМЕТАЛУРГІЙНИЙ ЗАВОД «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ»
ІМ. А.М. КУЗЬМІНА»

2.1 Загальна економічна характеристика ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна»

Приватне акціонерне товариство (ПрАТ) «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» є правонаступником організованого шляхом перетворення у 1994 р. державного Електрометалургійного заводу «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна, заснованого у 1932 р., у відкрите акціонерне товариство «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» у відповідності до Указу Президента України від 15.06.1993р. №210 «Про корпоратизацію підприємств» та наказу Міністерства економіки України від 27.08.1993 р. №54 «Про затвердження переліку підприємств, що підлягають корпоратизації». Усі активи та зобов'язання підприємства були внесені державою до його статутного капіталу. Згідно з вимогами українського законодавства, 31.03.2011р. підприємство змінило свою назву з відкритого акціонерного товариства «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» на публічне акціонерне товариство «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна». На річних Загальних зборах акціонерів підприємства 07.06.2017 р. було прийнято рішення змінити тип підприємства з публічного на приватне та змінити найменування з публічного акціонерного товариства «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» на приватне акціонерне товариство «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна».

Основним видом діяльності підприємства є розробка, виробництво та реалізація металопродукції з нержавіючих, інструментальних, швидкорізальних, порошкових, підшипникових, легованих і конструкційних

марок сталі. Продукція підприємства використовується при виготовленні вузлів і деталей машин, інструментів для обробки металів і сплавів, труб, а також підшипників.

Основними дочірніми компаніями підприємства є ТОВ «Завод столових приборів-ДСС» та ТОВ «Ековторресурс». Відсоток володіння компаніями складає 100%. Підприємство ТОВ «Завод столових приборів-ДСС» було створене у 2002 р. Основним видом діяльності заводу є виготовлення та продаж посуду на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Підприємство ТОВ «Ековторресурс» було створене у 2007 р. Це дочірнє підприємство здійснює закупівлі лому та інших матеріалів, які використовуються у виробництві ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна».

Асоційованою компанією ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» є ТОВ «Ферротерм». 16.10.2012 р. підприємство придбало 50% частки у статутному капіталі ТОВ «Ферротерм». Основним видом діяльності ТОВ «Ферротерм» є оптова торгівля металом та металевими рудами. ТОВ «Ферротерм» є приватним підприємством, акції якого не котируються на біржі.

Зареєстрованою юридичною адресою ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» є Україна, м. Запоріжжя, Південне шосе, 81. Основне місце ведення діяльності підприємства знаходиться за адресою: м. Запоріжжя, Південне шосе, 83.

Станом на 31 грудня 2020 р. чисельність персоналу підприємства становила 4665 осіб. Станом на 31 грудня 2022 р. і 2020 р. акції підприємства належали декільком юридичним і фізичним особам таким чином, що жоден з них або власників акцій таких осіб не мав одноосібного сукупного контролю над підприємством.

З метою аналізу фінансового стану підприємства та оцінки ефективності діяльності підприємства необхідно зробити аналіз виробничо-господарської діяльності за основними техніко-економічними показниками (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Динаміка показників виробничо-господарської діяльності підприємства ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» за 2020 – 2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Відношення,%	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робот, послуг), тис. грн.	7113451	9797948	4975685	137,74	50,78
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робот, послуг), тис. грн.	6571619	9517382	4297118	144,83	45,15
Валовий прибуток, тис. грн.	541832	280566	678567	51,78	241,86
Інші операційні доходи	53900	94370	53932	175,08	57,15
Адміністративні витрати	149875	163622	118538	109,17	72,45
Витрати на збут	322434	389372	297328	120,76	285,64
Інші операційні витрати	202170	104091	734688	51,49	705,81
Фінансовий результат від операційної діяльності - прибуток, тис. грн.	-	-	-	-	-
збиток, тис. грн.	78747	282149	418055	358,30	148,17
Інші фінансові доходи, тис. грн.	14421	147	13	1,02	8,84
Інші доходи, тис. грн.	352	131586	6632	37382,39	5,04
Фінансові витрати, тис. грн.	416253	356373	485416	85,61	136,21
Інші витрати, тис. грн.	598926	57034	1134468	9,52	1989,11
Фінансовий результат до оподаткування - прибуток, тис. грн.	-	-	-	-	-
збиток, тис. грн.	1079153	563823	2031294	52,25	360,27
Витрати (дохід) з податку на прибуток, тис. грн.	191310	102800	130254	53,73	126,71
Чистий прибуток, тис. грн.	-	-	-	-	-
Збиток, тис. грн.	887843	461023	1901040	51,93	412,35

Дані табл. 2.1 свідчать про стрибкоподібні зміни показників чистого

доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції у 2021 р. порівняно з 2020 р. – збільшення на 37,74%, у 2022 р. порівняно з 2021 р. – зменшення на 49,22%; собівартість продукції змінилась відповідно на 44,83% та 54,85%. Показники валового прибутку суттєво знизилися у 2021 р. порівняно з 2020 р. і становили 51,78%; у 2022 р. порівняно з 2021 р. відбулось зростання на 141,86%.

Інші операційні доходи суттєво зросли у 2021 р. порівняно з 2020 рр. і становили 175,08%; у 2022 р. порівняно з 2021 р. відбулось зменшення цього показника майже наполовину. За цей період адміністративні витрати незначно зросли (на 9,17%), витрати на збут – на 20,76% та інші операційні витрати знизились на 48,51% у 2021 р. порівняно з 2020 р., але зросли у 2022 р. порівняно з 2021 р. на 185,64% та 605,81% відповідно. Як наслідок, фінансовий результат від операційної діяльності підприємства за весь період дослідження – збиток, який у 2020 р. склав 78747 тис. грн., у 2021 р. – 282149 тис. грн., у 2022 р. – 418055 тис. грн.

Показник фінансових витрат у 2021 р. порівняно з 2020 р. дещо знизився і становить у 2020 р. – 416253 тис. грн., у 2021 р. – 356373 тис. грн., у 2022 р. – 485416 тис. грн. Фінансовим результатом діяльності підприємства до оподаткування є збиток, значення якого у 2022 р. перевищило значення 2021 р. на 260,27%. Загальним результатом діяльності підприємства за 2020-2022 рр. є збиток, який збільшився на 312,35% у 2022 р. порівняно з 2021 р. Це відбулось внаслідок значного перевищення фінансових витрат над фінансовими доходами підприємства.

Аналіз майна підприємства починається з аналізу складу, структури та динаміки загального капіталу. Загальний капітал – це підсумок (валюта) балансу, що показує загальну суму засобів, які має у своєму розпорядженні підприємство.

Аналіз фінансового стану підприємства за даними активу розпочинають з його загальної оцінки на основі вивчення структури і динаміки майна підприємства (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Горизонтальний аналіз майна ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» за 2020–2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Відношення,%	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
1. Необоротні активи, тис. грн.					
Нематеріальні активи	6766	5991,5	4872	88,55	81,32
Незавершені капітальні інвестиції	49279	72795	80443	147,72	110,51
Основні засоби	4549036	4585911	4569552	100,81	99,64
Інші фінансові інвестиції	6076	7415	7590	122,04	102,36
Інші необоротні активи	19964	1918	1918	9,61	100,00
Усього за розділом 1	4631120	4674031	4664375	100,93	99,79
2. Оборотні активи, тис. грн.					
Запаси	1145004,5	1155786,5	1081678	100,94	93,59
Виробничі запаси	495897	490046	568085	98,82	115,92
Незавершене виробництво	441824,5	482627	323872	109,24	67,11
Готова продукція	207283	183114	189721	88,34	103,61
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	880516	894216	853242	101,56	95,42
Дебіторська заборгованість за розрахунками	93707	76357	102586	81,48	134,35
Інша поточна дебіторська заборгованість	3591	5393	6718	150,18	124,57
Поточні фінансові інвестиції	156792	0,00	0,00	x	x
Гроші та їх еквіваленти	18911,5	33961,5	50264	179,58	148,00
Витрати майбутніх періодів	2019,5	2239	1641	110,87	73,29
Інші оборотні активи	16645,5	26999	30586	162,20	113,29
Усього за розділом 2	2317184	2194948	2126715	94,72	96,89
Разом активи	6948304	6868979	6791090	98,86	98,87

Результати горизонтального аналізу майна ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна», наведені у табл. 2.2, свідчать про наявність як позитивних, так і негативних ознак і тенденцій у майновому стані

підприємства за інформацією активу балансу. До позитивних характеристик майнового стану досліджуваного підприємства належать такі:

- у 2022 р. порівняно з попередніми роками збільшилась величина грошових коштів – на 48,01% порівняно з 2021 р.;

- збільшилась величина інших оборотних активів – на 19,36% у 2022 р. порівняно з 2021 р.;

- серед фондів обігу дещо зменшилась поточна дебіторська заборгованість – на 1,38% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і на 0,09% у 2021 р. порівняно з 2020 р., що свідчить про покращення стану розрахунків підприємства з дебіторами.

Водночас є і негативні тенденції майнового стану підприємства, а саме:

- вартість майна дещо зменшилась – на 1,13% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і на 1,14% у 2021 р. порівняно з 2020 р., що свідчить про незначне зменшення майнового потенціалу підприємства;

- вартість необоротних активів майже не змінилась, а вартість оборотних активів незначно зменшилась – на 3,11% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і на 5,28% у 2021 р. порівняно з 2020 р., така динаміка свідчить про зниження показника співвідношення оборотних і необоротних активів, а також про створення умов для сповільнення оборотності активів;

- необоротні активи представлені насамперед основними засобами, вартість яких у 2022 р. порівняно з 2021 р. склала 99,64%, у 2021 р. порівняно з 2020 р. – 100,81%;

- зменшення оборотних активів пояснюється зменшенням вартості оборотних виробничих фондів – на 8,3% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і збільшенням на 3,73% у 2021 р. порівняно з 2020 р. Темп приросту виробничих запасів у 2022 р. порівняно з 2021 р. склав 15,92%, тобто перевищив темп приросту майна в цілому, що свідчить про зростання частки виробничих запасів у майні підприємства. Така тенденція свідчить про нарощування виробничого потенціалу підприємства;

– серед видів оборотних активів найбільший темп приросту мають грошові кошти і поточні фінансові інвестиції – 48,01% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і значне зниження на 80,67% у 2021 р. порівняно з 2020 р., що не створює умови для підвищення рівня платоспроможності підприємства;

– вартість готової продукції у майні підприємства має тенденцію до зменшення – у 2021 р. порівняно з 2020 р. – на 11,66% і незначне збільшення у 2022 р. порівняно з 2021 р. – на 3,61%, що свідчить про неефективну маркетингову політику підприємства.

На рис. 2.1 зображено динаміку необоротних та оборотних активів підприємства.

Рис. 2.1 ілюструє стійку тенденцію зменшення вартості оборотних активів (з 2317184 тис. грн. у 2020 р. до 2194948 тис. грн. у 2021 і 2126715 тис. грн. у 2022 р.), що є негативною тенденцією і майже незмінну вартість необоротних активів (з 4631120 тис. грн. у 2020 р. до 4674031 тис. грн. у 2021 р. та до 4664375 тис. грн. у 2022 р.), що свідчить про відсутність створення матеріальних умов для розширення основної діяльності підприємства.

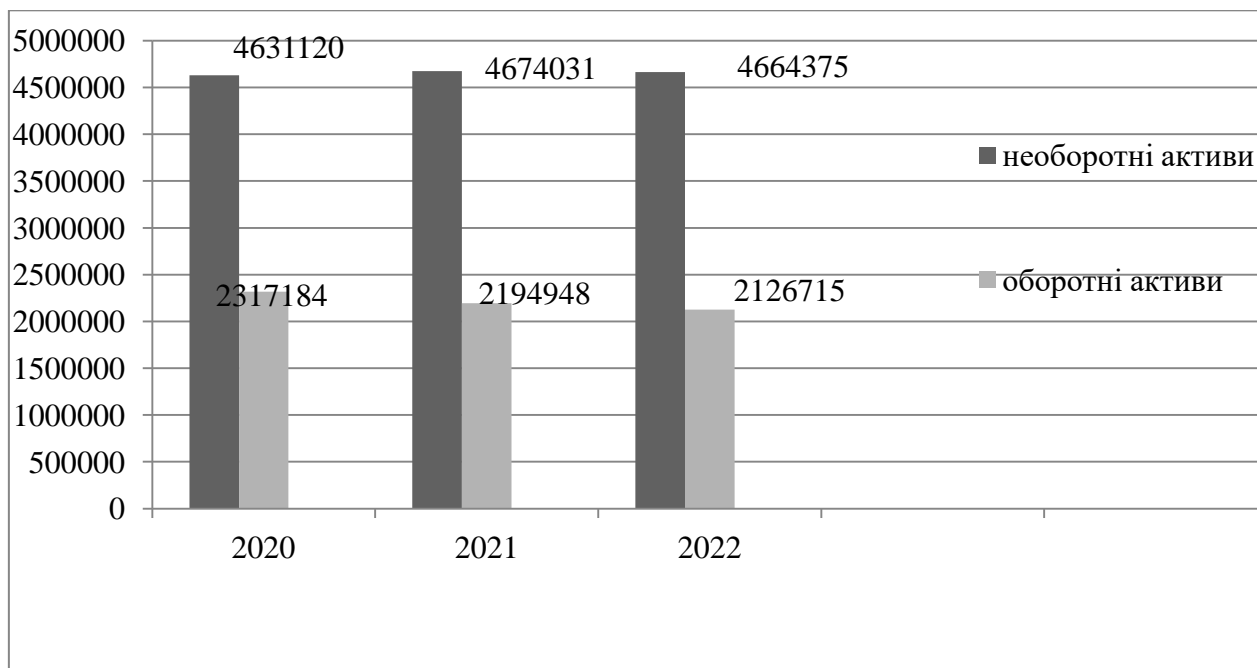

Рисунок 2.1 – Динаміка активів ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» за 2020 – 2022 рр., тис. грн.

За допомогою вертикального аналізу дослідимо структурні зміни в активах підприємства (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Вертикальний аналіз майна ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» за 2020– 2022 рр.,%

Показники	2020	2021	2022	Відхилення,%	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021р.
1. Необоротні активи	66,65	68,05	68,68	+1,40	+0,63
Нематеріальні активи	0,09	0,09	0,07	0,00	-0,02
Незавершені капітальні інвестиції	0,71	1,06	1,18	+0,35	+0,12
Основні засоби	65,47	66,76	67,29	+1,29	+0,53
Інші фінансові інвестиції	0,09	0,11	0,11	+0,02	0,00
Інші необоротні активи	0,29	0,03	0,03	-0,26	0,00
2. Оборотні активи	33,35	31,95	31,32	-1,40	-0,63
Запаси	16,48	16,83	15,93	+0,35	-0,90
Виробничі запаси	7,14	7,13	8,37	-0,01	+1,24
Незавершене виробництво	6,36	7,03	4,77	+0,67	-2,26
Готова продукція	2,98	2,67	2,80	-0,31	+0,13
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	12,67	13,02	12,56	+0,35	-0,46
Дебіторська заборгованість за розрахунками	1,35	1,11	1,51	-0,24	+0,40
Інша поточна дебіторська заборгованість	0,05	0,08	0,10	+0,03	+0,02
Поточні фінансові інвестиції	2,26	0,00	0,00	-2,26	0,00
Гроші та їх еквіваленти	0,27	0,49	0,74	+0,22	+0,25
Витрати майбутніх періодів	0,03	0,03	0,02	0,00	-0,01
Інші оборотні активи	0,24	0,39	0,45	+0,15	+0,06
Разом активи	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00

За даними табл 2.3 можемо спостерігати такі зміни в структурі активів підприємства:

– частка необоротних активів за досліджуваний період суттєво не змінилась (зросла на 1,4% у 2021 р. порівняно з 2020 р. і на 0,63% у 2022 р. порівняно з 2021 р.);

– частка оборотних активів у 2020 р. склала 33,35%; у 2021 р. – 31,95%; у 2022 р. – 31,32%;

– у структурі необоротних активів найбільшу питому вагу займають основні засоби (65,47% у 2020 р.; 66,76% у 2021 р.; 67,29% у 2022 р.); найменшу – інші необоротні активи (0,03% у 2021-2022 рр.);

– у структурі оборотних активів найбільшу питому вагу займають запаси (16,48% у 2020 р.; 16,83% у 2021 р.; 15,93% у 2022 р.) та дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги (12,67%; 13,02%; 12,56% відповідно по роках), найменшу – витрати майбутніх періодів.

На рис. 2.2 наочно зображено структурні зміни в активах підприємства (рис. 2.2).

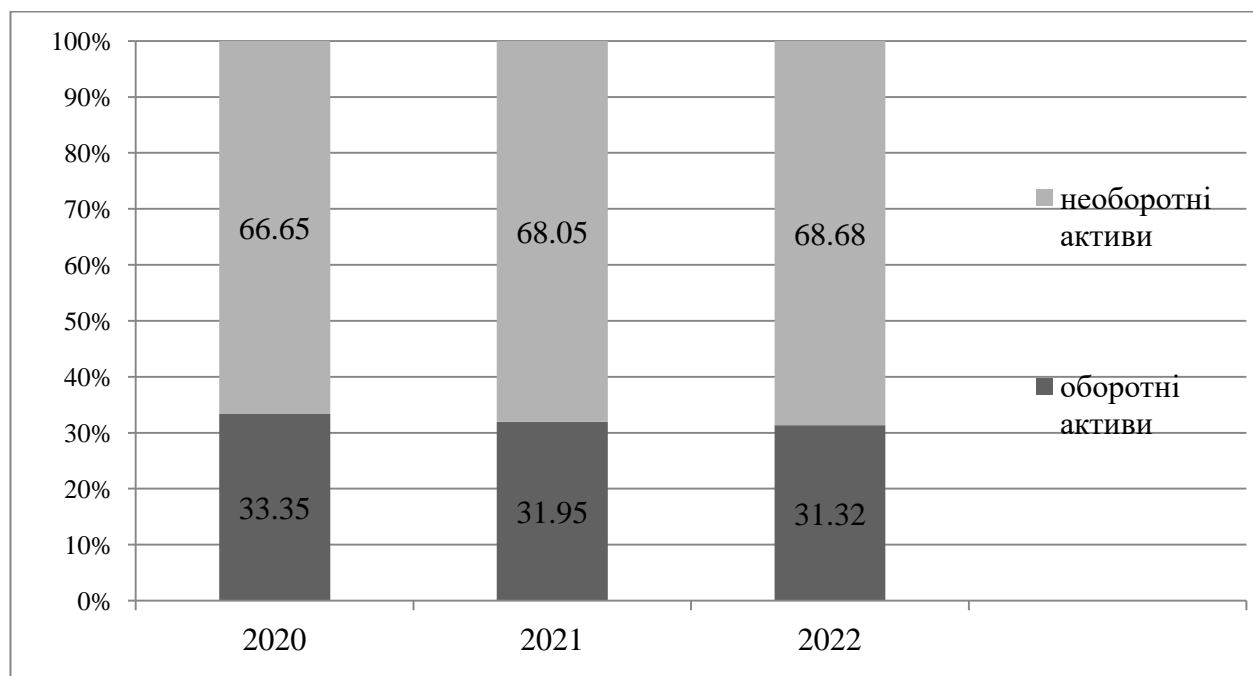

Рисунок 2.2 – Структура майна ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» за 2020-2022 рр., %

Дані, наведені на рис. 2.2 свідчать, що за досліджуваний період значних змін у структурі майна підприємства не спостерігається. Зменшення частки оборотних активів підприємства – з 33,35% у 2020 р. до 31,32% у 2022 р. можна вважати негативною тенденцією.

Результати горизонтального та вертикального аналізу майна підприємства ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» свідчать про наявність як позитивних так і негативних ознак і тенденцій у майновому стані підприємства за інформацією активу балансу. До основних характеристик майнового стану належать такі:

- у звітному 2022 р. порівняно з попереднім 2021 р. вартість майна збільшилась на 1,13%, у 2021 р. порівняно з 2020 р. – на 1,14%, що свідчить про незначні зміни у майновому потенціалі підприємства;

- необоротні активи підприємства також майже не змінились, проте, оборотні активи дещо знизились у 2021 р. порівняно з 2020 р. на 5,28%; у 2022 р. порівняно з 2021 р. – на 3,11%.

- темп падіння необоротних активів перевищив темп падіння оборотних активів за період, що аналізується, в результаті чого частка необоротних активів поступово збільшилась з 66,65% у 2020 р. до 68,68% у 2022 р., відповідно зменшилась частка оборотних активів – з 33,35% до 31,32% відповідно. Така динаміка вказує на зменшення коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів, та створення умов для уповільнення оборотності активів;

- необоротні активи підприємства представлені насамперед основними засобами, вартість яких у 2021 р. збільшилась на 0,81% або на 36875 тис. грн. порівняно з 2020 р., та зменшилась на 0,36% або на 16359 тис. грн. у 2022 р. порівняно з 2021 р. Темп падіння основних засобів не перевищив темп падіння майна підприємства, тому не можна стверджувати про створення сприятливих умов для розширення основної діяльності підприємства.

Проведемо горизонтальний аналіз фінансових ресурсів підприємства (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Горизонтальний аналіз фінансових ресурсів ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпрспецсталь» за 2020 – 2022 рр., тис. грн.

Показники	2020	2021	2022	Відношення,%	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
1. Власний капітал					
Зареєстрований (пайовий) капітал	49720	49720	49720	100,00	100,00
Капітал у дооцінках	3117704,5	3174367	3217500	101,82	101,36
Додатковий капітал	114747	114747	114747	100,00	100,00
Резервний капітал	12430	12430	12430	100,00	100,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-2501262,5	-3082419	-4108979	x	x
Вилучений капітал	-	-	-	-	-
Усього за розділом 1	793339	268845	-714582	33,89	x
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення					
Відстрочені податкові зобов'язання	208823,5	181627,5	189462	86,98	104,31
Довгострокові кредити банків	1604671	207514	-	12,93	-
Довгострокові забезпечення	691941	798243	807112	115,36	101,11
Усього за розділом 2	2505435,5	1187385	996574	47,39	83,93
3. Поточні зобов'язання і забезпечення					
Короткострокові кредити банків	-	-	-	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:					
довгостроковими зобов'язаннями	1870007	3207183,5	3809346	171,51	118,78
товари, роботи, послуги	1538644	1955030,5	2224548	127,06	113,79
розрахунками з бюджетом	13746,5	12394	8191	90,16	66,09
розрахунками зі страхування	11803,5	10671,5	6082	90,41	56,99
розрахунками з оплати праці	36944,5	32483	18916	87,92	58,23
Поточна кредиторська заборгованість з одержаних авансів	50263,5	69451,5	92535	138,18	133,24
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	14330	8975	3620	62,63	40,33
Поточні забезпечення	84766,5	73901,5	62705	87,18	84,85
Інші поточні зобов'язання	29024	42658,5	283155	146,97	663,78
Усього за розділом 3	3649529,5	5412749	6509098	148,31	120,25
Разом пасиви	6948304	6868979	6791090	98,86	98,87

Результати горизонтального аналізу джерел формування капіталу ПрАТ Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» свідчать про наявність як позитивних, так і негативних ознак і тенденцій у майновому стані підприємства за інформацією пасиву балансу, а саме:

– у 2022 р. порівняно з попередніми роками – 2020-2021 рр. вартість джерел формування капіталу дещо знизилась на 2,26% та 1,13% відповідно. Власний капітал підприємства значно зменшився у 2022 р. порівняно з 2020 р. на 1507921 тис. грн. і на 983427 тис. грн. у 2022р. порівняно з 2021 р. Власний капітал підприємства у 2022 р. має від'ємне значення внаслідок високого показника непокритого збитку, який отримало підприємство. Проте, значно зросли зобов'язання підприємства – на 21,94% у 2020 р. порівняно з 2022 р. і на 13,72% у 2021 р. порівняно з 2022 р. Отже, у підприємства знизився рівень фінансової стійкості за критерієм забезпеченості власним капіталом;

– зменшилась залежність підприємства від довгострокових зобов'язань (на 89,55% у 2020 р. порівняно з 2022 р. і на 51,31% у 2021 р. порівняно з 2020 р.) та зросла залежність від поточних зобов'язань (на 78,35% і на 20,25% відповідно);

– серед джерел формування капіталу зміни кредиторської заборгованості такі: зростання на 7,74% у 2020 р. порівняно з 2022 р., підвищення рівня цього показника свідчить про погіршення стану розрахунків підприємства з кредиторами і зменшення на 28,07% у 2021 р. порівняно з 2022 р.;

– немає рівноваги між сумами і динамікою дебіторської (табл. 2.2) і кредиторської заборгованості. Так, зменшення дебіторської заборгованості у 2022 р. порівняно з 2021 р. становило майже 2%, у 2021 р. порівняно з 2020р. – 0,19%; зростання кредиторської заборгованості становило 7,74% і зменшення на 28,07% відповідно. Отже, шляхи зміцнення майнового стану підприємства мають бути пов'язані насамперед з удосконаленням управління дебіторською і кредиторською заборгованістю.

У підприємства можуть бути непередбачені зобов'язання, які вимагають

витрачання ресурсів (але повної впевненості щодо цього зобов'язання немає) в сумі очікуваних збитків або вартості прийнятих на себе зобов'язань за договорами поруки.

На рис. 2.3 зображено динаміку фінансових зобов'язань підприємства.

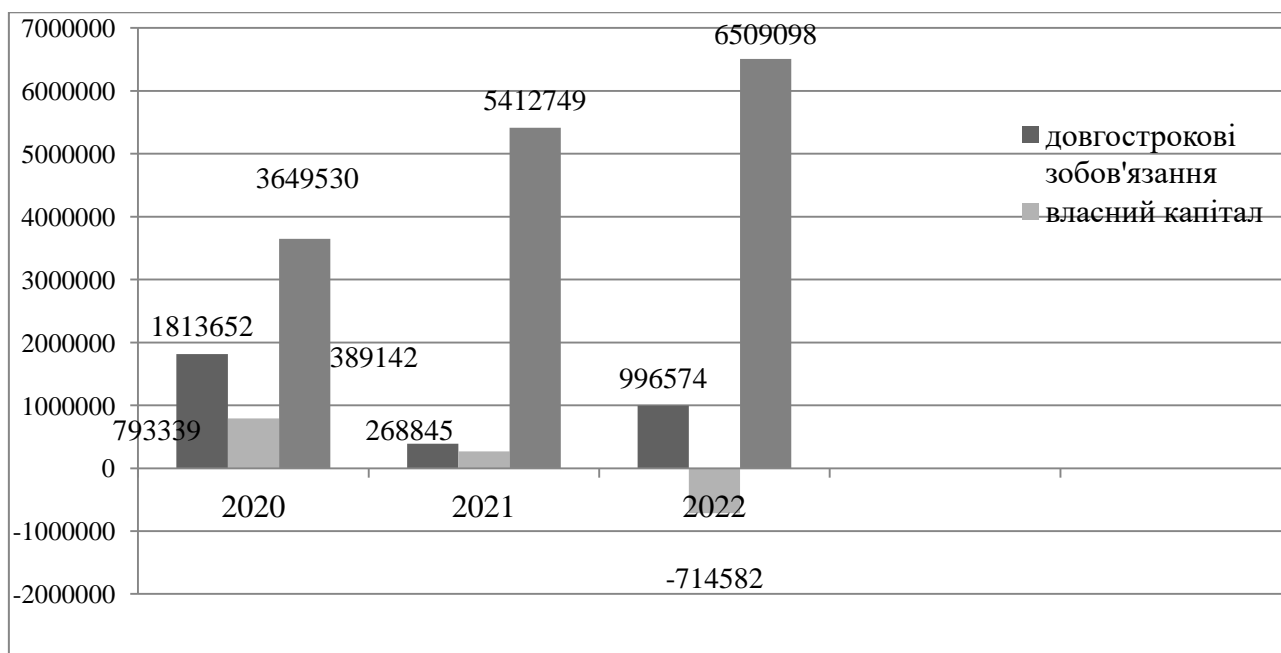

Рис. 2.3 – Динаміка фінансових ресурсів ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна», тис. грн.

За наведеними даними спостерігається така тенденція: значне зменшення показників власного капіталу – з 793339 тис. грн. у 2020р. до -714582 тис. грн. у 2022 р. Водночас відбувається збільшення поточних зобов'язань підприємства – з 3649530 тис. грн. у 2020 р. до 6509098 тис. грн. у 2022 р. Величина довгострокових зобов'язань підприємства – зменшується з 1813652 тис. грн. у 2020 р. до 996574 тис. грн. у 2022 р.

Дану тенденцію можна вважати негативною, оскільки відбувається зменшення величини власного капіталу, з одночасним збільшенням величини позикового капіталу підприємства.

З урахуванням поділу видів майна за класифікаційними ознаками, нами проведено аналіз складу, структури та динаміки активів балансу ПрАТ

Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Аналіз складу, структури та динаміки активів ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» за 2020-2022 рр.

Види майна	2020		2021		2022	
	сума, тис. грн.	у % до підсумку	сума, тис. грн.	у % до підсумку	сума, тис. грн.	у % до підсумку
За характером участі в господарському процесі та швидкістю обороту						
Необоротні	4631120	66,65	4674031	68,05	4664375	68,68
Оборотні	2317184	33,35	2194948	31,95	4569552	31,32
Всього	6948304	100,0	6868979	100,0	6791090	100,0
За формою функціонування						
Матеріальні	5743320	82,66	5814493	84,65	5731673	84,40
Нематеріальні	6766	0,10	5992	0,09	4872	0,07
Фінансові	1198218	17,24	1048494	15,26	1054545	15,53
Всього	6948304	100,0	6868979	100,0	6791090	100,0
За чутливістю до інфляційних процесів						
Монетарні	1170163	16,84	1009928	14,70	1012810	14,91
Немонетарні	5778141	83,16	5859051	85,30	5778280	85,09
Всього	6948304	100,0	6868979	100,0	6791090	100,0
За рівнем ліквідності						
Високоліквідні	175704	2,53	33962	0,49	50264	0,74
Середньоліквідні	994460	14,31	975966	14,21	962546	14,17
Низьколіквідні	4633140	66,68	1155787	16,83	1081678	15,93
Важколіквідні	1145000	16,48	4703264	68,47	4696602	69,16
Всього	6948304	100,0	6868979	100,0	6791090	100,0
За джерелами формування						
Чисті активи	793339	11,42	268845	3,92	-714582	х
Валові активи	6948304	100,0	6868979	100,0	6791090	100,0

За результатами аналізу складу, структури та динаміки активів балансу підприємства можна сформулювати такі висновки:

– у структурі майна за характером участі в господарському процесі та швидкістю обороту переважають необоротні активи (68,68% у 2022 р.), що пояснюється більшим темпом їх зростання порівняно з оборотними активами;

– за формою функціонування матеріальні активи зменшились на 82820 тис. грн. у 2022 р. порівняно з 2021 р. і зменшились на 11647 тис. грн. порівняно з 2020 р. Частка фінансових активів у 2022 р. становила 15,53%

проти 17,24% у 2020 р. Відповідно частка матеріальних активів збільшилась з 82,66% у 2020 р. до 84,40% у 2022 р.;

– за чутливістю до інфляційних процесів монетарні активи становили 1012810 тис. грн. у 2022 р., відповідно немонетарні активи – 5778280 тис. грн. Підсумком досліджуваної динаміки стало зменшення частки монетарних активів з 16,84% у 2020 р. до 14,91% у 2022 р. Відповідно відбулось збільшення частки немонетарних активів з 83,16% у 2020 р. до 85,09% у 2022р.;

– у структурі активів за ознакою рівня ліквідності у 2022 р. найбільшу питому вагу займають важколіквідні – 69,16%, найменшу – високоліквідні – 0,74%. Отже, динаміка структури активів за рівнем ліквідності характеризується негативними змінами.

Аналізуючи структуру джерел формування капіталу, необхідно враховувати особливості кожної їх складової. Аналіз складу, структури та динаміки пасивів балансу підприємства за видами джерел формування капіталу наведено у табл. 2.6.

За результатами аналізу складу, структури та динаміки пасивів балансу ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» за 2020-2022 рр. можна сформулювати такі висновки:

– у структурі пасивів за характером формування (власністю) частка власного капіталу у 2022 р. зменшилась до 2,94%, порівняно з 2020 р. – 11,42%. Частка позикового капіталу відповідно збільшилась з 88,58% у 2020 р. до 97,06% у 2022 р.;

– за рівнем відповідальності власного капіталу значно збільшилась частка статутного і пайового капіталу з 6,27% у 2020 р. до 23,81% у 2022 р.;

– за тривалістю використання постійний капітал зменшився з 3298775 тис. грн. у 2020 р. до 1322494 тис. грн. у 2022 р. У структурі частка постійного капіталу також знизилась з 47,48% у 2020 р. до 18,64% у 2022 р., частка змінного капіталу відповідно збільшилась;

– за періодом погашення поточні зобов'язання збільшились з 3649530 тис. грн. у 2020 р. до 5772762 тис. грн. у 2022 р. У результаті частка поточних

зобов'язань у зобов'язаннях значно збільшилась з 59,29% у 2020р. до 83,83% у 2022 р., частка довгострокових зобов'язань відповідно зменшилась;

Таблиця 2.6 – Аналіз складу, структури та динаміки пасивів балансу ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» за 2020-2022 рр.

Види джерел формування капіталу	2020		2021		2022*	
	сума, тис. грн.	у % до підсумку	сума, тис. грн.	у % до підсумку	сума, тис. грн.	у % до підсумку
За характером формування (власністю)						
Власний капітал	793339	11,42	268845	3,91	208800	2,94
Позиковий капітал	6154965	88,58	6600134	96,09	6886456	97,06
Всього	6948304	100,0	6868979	100,0	7095256	100,0
За рівнем відповідальності власного капіталу						
Статутний і пайовий	49720	6,27	49720	18,49	49720	23,81
Додатковий	743619	93,73	219125	81,51	159080	76,19
Всього	793339	100,0	268845	100,0	208800	100,0
За тривалістю використання						
Постійний	3298775	47,48	1456230	21,20	1322494	18,64
Змінний	3649529	52,52	5412749	78,80	5772762	81,36
Всього	6948304	100,0	6868979	100,0	7095256	100,0
За періодом погашення зобов'язань						
Поточні	3649530	59,29	5412749	82,01	5772762	83,83
Довгострокові	2505436	40,71	1187385	17,99	1113694	16,17
Всього	6154966	100,0	6600134	100,0	6886456	100,0
За терміновістю сплати зобов'язань						
Найбільш термінові	1779523	28,91	2205565	33,42	2479798	36,01
Короткострокові	1870007	30,38	3207184	48,59	3292964	47,82
Довгострокові	2505436	40,71	1187385	17,99	1113694	16,17
Всього	6154966	100,0	6600134	100,0	6886456	100,0

*дані наведені станом на початок 2022 року

– у структурі зобов'язань за ознакою терміновості сплати частка найбільш термінових зобов'язань дещо зросла з 28,91% у 2020 р. до 36,01% у 2022 р., частка довгострокових зобов'язань зменшилась з 40,71% до 16,17% відповідно. Зміни у структурі зобов'язань за терміновістю сплати пояснюються тим, що у 2022 р. порівняно з попередніми роками найбільш термінові зобов'язання збільшились до 2479798 тис. грн., довгострокові зобов'язання значно зменшились – з 2505436 тис. грн. до 1113694 тис. грн.

В цілому, можна стверджувати, що структурні зрушення на ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» дають можливість зробити висновок про наявність катастрофічних результатів.

Динаміка і структура зобов'язань за терміновістю сплати, як і поділ оборотних активів за рівнем ліквідності, впливають на оцінювання ліквідності балансу та платоспроможності підприємства.

2.2 Аналіз фінансово-економічних результатів діяльності ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна»

Грошові потоки підприємства характеризується сукупними доходами і витратами, що забезпечуються надходженнями і виплатами грошових коштів і відповідно позитивним та негативним їх рухом.

У кожному випадку грошовий потік означає фактичну величину розподілених у просторі і часі надходжень і виплат грошових коштів, що формуються в процесі діяльності господарюючих систем, сферу яких становлять господарсько-виробничі, організаційно-господарські та внутрішньо-господарські відносини.

Аналіз руху грошових коштів підприємства починається з вивчення динаміки надходжень, видатків і формування чистого грошового потоку. Це дає змогу розкрити і охарактеризувати тенденції розвитку обсягів господарської діяльності в цілому і за окремими об'єктами щодо доходів, витрат та фінансових результатів, а також їх збалансованості в часі [57].

Паралельно оцінюють динамічні зміни показників у просторі за джерелами грошових потоків. Зокрема, це можуть бути окремі постачальники, покупці, податкові платежі, витрати на соціальні потреби, види оплати праці, банківські установи, сегменти ринку, структурні підрозділи.

Аналіз руху грошових коштів за джерелами надходження і витрачання за елементами при прямому методі їх визначення наведено в табл. 2.7, 2.8 і 2.9.

Таблиця 2.7 – Аналіз руху грошових коштів ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» у результаті операційної діяльності при прямому методі їх розрахунку за 2020 – 2022 рр., тис. грн.

Показники	2020	2021	2022	Відношення, %	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Рух коштів у результаті операційної діяльності					
Надходження від:					
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	7668768	10241189	5596021	133,54	54,64
Повернення податків і зборів	276328	480614	82006	173,93	17,06
у тому числі ПДВ	276328	480614	82006	173,93	17,06
Цільового фінансування	16787	21812	12421	129,93	56,95
у т. ч надходження від отримання субсидій, дотацій	16787	21812	12421	129,93	56,95
Авансів від покупців і замовників	55233	83670	101400	151,49	121,19
Повернення авансів	2589	77174	10166	298,08	13,17
Відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	17156	432	2870	2,52	664,35
Боржників неустойки (штрафи, пені)	2593	2535	17782	97,76	701,46
Надходження від операційної оренди	19984	27126	5670	135,74	20,90
Інші надходження	3333	314	15795	9,42	503,03
Витрачання на оплату:					
Товарів (робіт, послуг)	6352651	9255552	4887707	145,70	52,81
Праці	663555	708431	410803	106,76	57,99
Відрахувань на соціальні заходи	239373	261324	185824	109,17	71,11
Зобов'язань з податків і зборів	200177	216290	137842	108,05	63,73
Зобов'язань з податку на прибуток та ПДВ	-	-	-	-	-
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	200177	216290	137842	108,05	63,73
Авансів	16706	20149	40892	120,60	202,95
Повернення авансів	3106	2647	3586	85,22	135,47
Інші витрачання	65438	70190	34617	107,26	49,32
Чистий рух коштів від операційної діяльності	521765	400283	142860	76,72	35,69

За даними табл. 2.7 можна зробити висновок, що за період, що аналізується, відбулись зміни величини чистого руху коштів від операційної діяльності. Цей показник у 2021 р. становить 76,72% від 2020 р., у 2022 р. – 35,69% - від 2021 р. Якщо проаналізувати показники 2022 р. по відношенню до 2021 р., то майже за всіма показниками і надходження і витрачання відбулось значне зменшення. Проте, показники надходжень мають більші темпи падіння порівняно з показниками витрачання. Особливо високі показники падіння від реалізації продукції та надходжень від цільового фінансування – 45,36% та 43,05% відповідно.

Таблиця 2.8 – Аналіз руху грошових коштів ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» у результаті інвестиційної діяльності при прямому методі їх розрахунку за 2020 – 2022 рр., тис. грн.

Показники	2020	2021	2022	Відношення, %	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності					
Надходження від:					
реалізації фінансових інвестицій	-	6043	2000	-	33,09
Інші надходження	388947	-	-	-	-
Витрачання на:					
придбання необоротних активів	59220	34380	7704	58,05	22,41
Інші платежі	23538	-	-	-	-
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	306189	-28337	-5704	x	20,13

Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності підприємства має від’ємне значення на протязі 2021-2022 рр. Цей показник у 2020 р. мав позитивне значення і становив 306189 тис. грн., у 2021 р. – збиток у розмірі 28337 тис. грн., у 2022 р. – 5704 тис. грн., тобто 20,13% від 2021 р. Така тенденція пояснюється значним перевищення витрат над надходження грошових коштів. У 2021-2022 рр. з’явився такий елемент як надходження від реалізації фінансових інвестицій у сумі 6043 тис. грн. та 2000 тис. грн.

відповідно за роками. Сума інших надходжень у 2020 р. становила 388947 тис. грн. Витрачання на придбання необоротних активів у 2022 р. значно знизилась порівняно з попередніми роками і становлять 22,41% від 2021 р. Цей показник у 2021 р. порівняно з 2020 р. становив 58,05%.

Таблиця 2.9 – Аналіз руху грошових коштів ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» у результаті фінансової діяльності при прямому методі їх розрахунку за 2020–2022 рр., тис. грн.

Показники	2020	2021	2022	Відношення, %	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Рух коштів у результаті фінансової діяльності					
Надходження від:					
Інші надходження	32800	36200	34102	110,37	94,20
Витрачання на:					
погашення позик	469540	124959	120900	26,61	96,75
сплату відсотків	328530	215845	29897	65,70	13,85
Інші платежі	43730	51039	-	116,71	-
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	-809000	-355643	-167734	43,96	47,16
Чистий рух грошових коштів за звітний період	18954	16303	20461	86,01	125,50
Залишок коштів на початок року	8925	28895	39024	323,75	135,05
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	1016	-6174	2018	x	x
Залишок коштів на кінець року	28895	39024	61503	135,05	157,60

Негативна тенденція спостерігається за результатами фінансової діяльності підприємства протягом всього досліджуваного періоду. Чистий рух коштів від фінансової діяльності має від'ємне значення: у 2020 р. – 809000 тис. грн., у 2021 р. – 355643 тис. грн., тобто 43,96% порівняно з 2020 р., у 2022 р. – 167734 тис. грн., тобто 47,16% порівняно з 2021 р. Така тенденція пояснюється значним перевищення витрат над надходження грошових коштів від фінансової діяльності.

В цілому чистий рух грошових коштів має позитивне значення: за результатами 2020 р. – 18954 тис. грн., у 2021 р. – значення показника становить – 16303 тис. грн., у 2022 р. – 20461 тис. грн.

Залишок коштів на кінець року по роках становить: у 2020 р. – 28895 тис. грн., у 2021 р. – 39024 тис. грн., тобто 135,05% від попереднього, у 2022 р. – 61503 тис. грн., тобто 157,60% від попереднього.

Ефективне формування грошових потоків означає таке надходження і витрачання грошових коштів, яке створює чистий грошовий потік та дає віддачу у вигляді чистого прибутку. Тому варто виявити збалансованість позитивного (надходження) і негативного (витрачання) грошових потоків у загальному обсязі, вивчити динаміку показника чистого потоку.

Оцінку ефективності формування грошових потоків, насамперед, здійснюють за розрахунком чистого грошового потоку (ЧГ), який характеризується різницею між надходженням (НГ) і витрачанням (ВГ) грошових коштів у певному інтервальному періоді:

$$\text{ЧГ} = \text{НГ} - \text{ВГ}, \quad (2.1)$$

де ЧГ – чистий грошовий потік;

НГ – надходження грошей;

ВГ – витрачання грошей.

Як показує розрахунок, в залежності від співвідношення позитивного і негативного грошового потоку, величина чистого грошового потоку може бути позитивною (+ЧГ) і негативною (–ЧГ).

Позитивна величина чистого грошового потоку свідчить про наявність у підприємства вільного залишку грошових коштів, одержаних від об'єктів господарювання в окремих періодах. У протилежному випадку можна говорити про те, що поточних надходжень недостатньо для здійснення платежів, і підприємству для розрахунків необхідно використовувати залишки грошових коштів минулих періодів, користуватися позиками, або тимчасово збільшувати

кредиторську заборгованість, тобто бути неплатоспроможним.

За відношенням позитивного і негативного грошових потоків визначають рівні окупності (РО) і завантаження (РЗ) грошових витрат:

$$PO = НГ/ ВГ; РЗ = ВГ/НГ; PO < 1 < РЗ, \quad (2.2)$$

де РО – рівень окупності грошових витрат;

РЗ – рівень завантаження грошових витрат.

Якщо рівень показника $PO \leq 1$, грошовий потік підприємства вважається окупним, тобто формується певна величина чистого грошового потоку, а на 1 гривню грошових надходжень використовується менше однієї гривні грошових витрат.

Рівень завантаження грошових витрат повинен бути більше 1,0 і показує скільки грошових надходжень формує кожна гривня грошових витрат.

Показники рівня доходності грошових потоків визначають за відношенням чистого грошового потоку до величини грошових надходжень (ДН) та суми грошових витрат (ДВ):

$$ДН = ЧГ/НГ; ДВ = ЧГ/ВГ, \quad (2.3)$$

де ДН – доходність грошових надходжень;

ДВ – доходність грошових витрат.

Показник доходності грошових надходжень (ДН) показує яка сума чистого грошового потоку надходить з кожною гривнею позитивного грошового потоку. Рівень доходності грошових витрат (ДВ) свідчить про чисті грошові потоки, що формує кожна гривня негативного грошового потоку підприємства [57-58].

Розрахунок показників грошових потоків та оцінку їх рівня наведено в табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Аналіз показників грошових потоків ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпрспецсталь» за 2020 – 2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Відхилення, (+,-)	
				2022 р. від 2020 р.	2022 р. від 2021 р.
Позитивний грошовий потік (НГ), тис. грн.	8484518	10977109	5887937	-2596581	-5089172
Негативний грошовий потік (ВГ), тис. грн.	8665741	10960806	5867476	-2798265	-5093330
Чистий грошовий потік (ЧГ), тис. грн.	-181223	16303	20461	+201684	+4158
Окупність грошових витрат (РО), грн.	0,98	1,00	1,00	+0,02	0,00
Завантаження грошових витрат (РЗ), грн.	1,02	1,00	1,00	-0,02	0,00
Доходність (збитковість) грошових надходжень (ДН), коп.	-0,02	0,001	0,003	+0,023	+0,002
Доходність (збитковість) грошових витрат (ДВ), коп.	-0,02	0,001	0,003	+0,023	+0,002

Дані табл. 2.10 свідчать, що господарська діяльність підприємства має стійку негативну тенденцію, оскільки грошові потоки – і позитивний і негативний змінюються рівномірно за тенденцією зниження. Чистий грошовий потік за період, що аналізується, має від’ємне значення, що свідчить про недостачу поточних надходжень для здійснення платежів і підприємство має залучати позиковий капітал і знижувати свою платоспроможність. Показники ефективності формування грошових потоків підприємства у динаміці свідчать, що у 2020 - 2022 рр. виникла збитковість грошових надходжень і грошових витрат, внаслідок від’ємного показника чистого грошового потоку. Показник окупності грошових витрат у 2020-2022 рр. складає 1, тому грошовий потік підприємства не можна вважати окупним.

Фінансовий аналіз платоспроможності підприємства полягає у абсолютному і відносному порівнянні активів як платіжних засобів з фінансовими ресурсами (зобов'язаннями), за рахунок яких відбулося їх формування.

В залежності від ступеня ліквідності, тобто швидкості перетворення в грошові засоби, активи підприємства поділяються на такі групи [59,60]:

Перша група (A1) – абсолютно ліквідні активи – грошові засоби підприємства і короткострокові фінансові вкладення (цінні папери);

Друга група (A2) – швидко ліквідні активи – поточна дебіторська заборгованість;

Третя група (A3) – повільно ліквідні активи – запаси і витрати, інші оборотні активи;

Четверта група (A4) – умовні ліквідні активи – необоротні активи.

Для оцінки платоспроможності фінансові ресурси підприємства групуються таким чином:

Перша група (З1) – поточні зобов'язання (найбільш строкові зобов'язання), які слід погасити протягом поточного місяця (кредиторська заборгованість і суми кредитів банків, терміни повернення яких наступили);

Друга група (З2) – короткострокові зобов'язання з терміном погашення до одного року (суми кредитів банків, поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями, забезпечень наступних витрат і платежів та векселів виданих, терміни повернення яких настануть у майбутньому, протягом року);

Третя група (З3) – довгострокові зобов'язання з терміном погашення більше одного року (довгострокові кредити банків і позики);

Четверта група (З4) – постійні зобов'язання, що формуються фінансовими ресурсами з елементів власного капіталу.

Підприємство вважається платоспроможним, якщо при порівнянні абсолютних величин його активів і фінансових ресурсів виконуються такі умови:

$$A1 \geq 31; A2 \geq 32 ; A3 \geq 33 ; A4 \leq 34 \quad (2.4)$$

Якщо на підприємстві виконуються перші три умови, тобто поточні активи перевищують зовнішні зобов'язання підприємства, то обов'язково виконується й остання умова, оскільки це свідчить про наявність у підприємства власних оборотних активів, які забезпечують його фінансову стійкість. Невиконання однієї з перших трьох умов указує на те, що фактична платоспроможність відрізняється від нормативної.

Розрахунок оцінки платоспроможності підприємства ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» шляхом порівняння його активів і пасивів наведемо в табл. 2.11.

Таблиця 2.11 – Аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» за 2020-2022 рр., тис. грн.

Активи	2020	2021	2022	Пасиви	2020	2021	2022	Платіжний надлишок (+), нестача (-)		
								2020	2021	2022
								A1	175704	33657
A2	977814	1002965	994773	32	1870007	3207184	3809346	-892193	-2204219	-2814573
A3	1161646	1155787	1081678	33	2505436	1187385	996574	-1343790	-31598	+85104
A4	4633140	4676570	4664375	34	793338	268845	-651877	+3839802	+4407725	+5316252
Баланс	6948304	6868979	6791090	Баланс	6948304	6868979	6791090	0,00	0,00	0,00

Аналізуючи дані табл. 2.11, бачимо, що баланс ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» не можна вважати ліквідним, оскільки за період, що аналізується, перше, друге, третє та четверте співвідношення груп активів і пасивів не відповідають умовам ліквідності. Дослідження співвідношень активів і зобов'язань свідчить про те, що підприємство не виконує нормативні умови платоспроможності. При цьому нестача платіжних засобів по одній групі компенсується їх надлишком по іншій

групі лише вартісною величиною. Однак менш ліквідні платіжні засоби не можуть замінити більш ліквідні.

Поряд з абсолютними показниками для оцінювання платоспроможності розраховують відносні показники (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Відносні показники оцінювання ліквідності і платоспроможності ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» за 2020 – 2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Нормативне значення	Відхилення, (+,-)	
					2021 р. від 2020 р.	2022 р. від 2021 р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,068	0,006	0,008	$\geq 0,2-0,3$	-0,062	+0,002
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,505	0,192	0,160	$\geq 0,7$	-0,313	-0,032
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,635	0,406	0,327	$\geq 1,5$	-0,229	-0,079
Коефіцієнт платоспроможності	0,005	0,006	0,008	$\geq 0,1$	+0,001	+0,002
Коефіцієнт критичної ліквідності	0,251	0,226	0,189	$\geq 0,8$	-0,025	-0,037
Коефіцієнт покриття запасів	0,387	1,742	1,612	$\geq 1,0$	+1,355	-0,13

Аналіз табл. 2.12 показав, що показники ліквідності підприємства мають значення менше нормативного за весь період дослідження. Це означає, що підприємство не має можливості розраховуватись за своїми поточними зобов'язаннями за допомогою готівки і грошових коштів на рахунках в банку. Отже, підприємство не можна вважати платоспроможним і в найближчій перспективі є загроза банкрутства. Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності у 2020 р. становило 0,068, у 2022 р. зменшилось до 0,008. Це означає, що рівень покриття поточних зобов'язань високоліквідними оборотними активами у 2020 р. становив 6,8%, а у 2022 р. зменшився до 0,8%. Порівняння цього показника з нормативним значенням свідчить про недостатню грошову платоспроможність підприємства.

Фактичні значення коефіцієнта швидкої ліквідності та коефіцієнта загальної ліквідності знизились, не відповідають нормативному значенню, що свідчить про низький рівень і негативну динаміку розрахункової та майнової платоспроможності підприємства. Так, станом на 2020 р. оборотні активи перевищували поточні зобов'язання лише у 0,635 рази, у 2021 р. – у 0,406 рази; у 2022 р. – у 0,327 рази.

Серед допоміжних відносних показників оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства, жоден з показників не відповідає нормативному значенню, що підтверджує попередній висновок про недостатню забезпеченість грошовими коштами.

На даний час в економіці спостерігаються складні кризові процеси. В таких умовах вкрай важливо шукати доступні резерви підвищення рентабельності, які дозволи б суб'єктам господарювання проводити безперебійну діяльність, здійснювати просте та розширене відтворення.

Ділова активність підприємства виявляється в динаміці його розвитку, досягнення ним цілей, які відображають натуральні та вартісні показники, в ефективному використанні економічного потенціалу та розширенні ринків збуту. Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті перш за все проявляється в швидкості обороту його засобів та ефективності їх використання.

З метою уникнення кризових явищ у господарській діяльності та для забезпечення стійкого економічного зростання треба розвивати ділову активність підприємства, яка охоплює всі аспекти його роботи і мінімізує ризик щодо успіху в умовах економічної нестабільності ринкового середовища та конкуренції. Розвиток ділової активності підприємства формується за рахунок внутрішньої і зовнішньої ефективності.

Ділова активність підприємства – це комплексна характеристика, що охоплює різні аспекти діяльності підприємства. До показників ділової активності належать різні коефіцієнти оборотності та показники тривалості обороту в днях (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Показники ділової активності ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпрспецсталь» за 2020 – 2022 рр.

Показники	Алгоритм розрахунку	2020	2021	2022	Відхилення, (+,-)	
					2021 р. від 2020	2022 р. від 2021
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт оборотності активів	Чистий дохід від реалізації <u>продукції</u> Активи	1,02	1,43	0,73	+0,41	-0,70
Тривалість одного обороту активів, днів	$\frac{360}{\text{Коефіцієнт оборотності активів}}$	352	252	493	-100	+241
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Чистий дохід від реалізації <u>продукції</u> Оборотні активи	3,07	4,46	2,34	+1,39	-2,12
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	$\frac{360}{\text{Коефіцієнт оборотності оборотних активів}}$	117	81	154	-36	+73
Коефіцієнт оборотності запасів	Собівартість реалізованої <u>продукції</u> Запаси	5,74	8,23	3,74	+2,49	-4,49
Тривалість одного обороту запасів, днів	$\frac{360}{\text{Коефіцієнт оборотності запасів}}$	63	44	96	-19	+52
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Чистий дохід від реалізації <u>продукції</u> Власний капітал	8,97	36,44	23,83	+27,47	-12,61
Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	$\frac{360}{\text{Коефіцієнт оборотності власного капіталу}}$	40	10	15	-30	+5
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Чистий дохід від реалізації <u>продукції</u> Дебіторська заборгованість	7,27	10,04	5,17	+2,77	-4,87

Продовження таблиці 2.13

1	2	3	4	5	6	7
Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості, днів	$\frac{360}{\text{Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості}}$	50	36	69	-14	+33
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$\frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Кредиторська заборгованість}}$	1,86	1,80	0,70	-0,06	-1,10
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, днів	$\frac{360}{\text{Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості}}$	194	200	61	+6	-139

Аналізуючи показники, наведені в табл. 2.13, можна стверджувати наступне. Оборотність активів невисока, проте порівняно з минулими роками спостерігається її прискорення. Відповідно відбувається зменшення тривалості обороту активів. Оборотність всіх активів головним чином залежить від оборотності поточних активів. Оборотність останніх сповільнилась, що характеризується негативно.

Сповільнення оборотності власного капіталу негативно відображається на динаміці його рентабельності. Відповідно відбулось зростання тривалості обороту власного капіталу на 5 днів у порівнянні 2022 р. з 2021р. і зменшення на 30 днів у порівнянні 2021 р. з 2020 р. Тривалість обороту запасів також зросла, достатньо суттєво – на 52 дня у 2022 р. порівняно з 2021 р. і зменшилась на 19 днів у 2021 р. порівняно з 2020 р.

Значення коефіцієнтів оборотності дебіторської заборгованості свідчить про те, що дебітори в середньому 5-10 разів в рік повертають свої борги. Що стосується оборотності кредиторської заборгованості, то термін її погашення значно зменшився і становить у 2022 р. – 61 день, що на 139 днів менше ніж у 2021 р.

Аналіз показників оборотності свідчить про те, що рівень ділової активності підприємства має тенденцію до зниження у 2022 р. порівняно з

2020-2021 рр. Оборотність активів підприємства залежить від оборотності оборотних активів. Прискорення оборотності оборотних активів зменшує потребу в них, дозволяє підприємству вивільняти частину запасів і використовувати їх для додаткового випуску продукції. В результаті прискорення обороту вивільнюються речові елементи оборотних засобів, менше потрібно запасів сировини, матеріалів, палива, відповідно, вивільнюються і грошові кошти, раніше вкладені в ці запаси. Вивільнені грошові ресурси зміцнюють платоспроможність підприємства, покращують його фінансовий стан.

Дослідження аналізу і управління прибутку на підприємствах є досить важливим та актуальним, оскільки саме прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконалення його матеріально-технічної бази, забезпечення всіх форм інвестування. Прибуток є показником, який відображає фінансовий результат діяльності підприємства, забезпечує фінансування розширеного виробництва та його ефективність, обсяг та кількість виготовленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості, а також з ним пов'язане вирішення важливих соціальних, економічних, політичних, етичних проблем суспільства на мікро- й макрорівні.

Прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконалення матеріально-технічної бази, забезпечення всіх форм фінансування та джерелом доходів. Щоб прибуток підприємства зростав, воно повинне: нарощувати обсяги виробництва і реалізації товарів, робіт, послуг; розширювати, орієнтуючись на ринок, асортимент і якість продукції; впроваджувати заходи щодо підвищення продуктивності праці своїх працівників; зменшувати витрати на виробництво (реалізацію) продукції; з максимальною віддачею використовувати потенціал, що є у його розпорядженні, у тому числі фінансові ресурси; зі знанням справи вести цінову політику; грамотно будувати довірливі відносини з постачальниками і покупцями; вміти найбільш доцільно розміщати (вкладати) одержаний раніше прибуток з точки зору досягнення оптимального ефекту [1].

Для оцінки ефективності господарської діяльності використовують показники рентабельності – прибутковості чи дохідності капіталу, ресурсів, продукції (табл. 2.14 та рис. 2.4).

Таблиця 2.14 – Аналіз основних показників рентабельності ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» за 2020 – 2022 рр., %

Показники	Алгоритм	2020	2021	2022
Рентабельність продукції	$\frac{\text{Валовий прибуток}}{\text{Собівартість продукції}}$	8,2	2,9	15,8
Рентабельність продажу	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чистий дохід від реалізації}}$	-12,5	-4,7	-3,8
Рентабельність активів підприємства	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середньорічна вартість активів}}$	-12,8	-6,7	-2,8
Рентабельність матеріальних активів	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Матеріальні активи}}$	-41,5	-9,9	-4,1
Рентабельність фондів	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Основні засоби} + \text{Виробничі запаси}}$	-18,1	-9,1	-3,7
Рентабельність основних засобів	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Основні засоби}}$	-20,1	-10,1	-41,6
Рентабельність власного капіталу	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}}$	-11,9	-171,5	-26,6
Рентабельність операційної діяльності	$\frac{\text{Прибуток від операційної діяльності}}{\text{Витрати операційної діяльності}}$	6,9	3,8	2,5
Рентабельність інвестиційної діяльності	$\frac{\text{Прибуток від інвестиційної діяльності}}{\text{Витрати інвестиційної діяльності}}$	3,7	-82,4	-74,0
Рентабельність фінансової діяльності	$\frac{\text{Прибуток від фінансової діяльності}}{\text{Витрати фінансової діяльності}}$	-87,5	-90,8	-83,1

Дані табл. 2.14 свідчать, що підприємство має рентабельність за основними показниками – рентабельності продукції та операційної діяльності за результатами 2020-2022 рр. За 2020 -2022 рр., оскільки у підприємства

показник чистого прибутку мав від'ємне значення, підприємство мало збитковість. Слід відзначити, що показники збитковості підприємства у 2022 р. порівняно з 2020-2021 р. мають тенденцію до збільшення. Можна стверджувати про наявність стійкої негативної тенденції стану рентабельності підприємства у 2020-2021 р. і про значне погіршення ситуації у 2022 р.

На рис. 2.4 зображено динаміку основних показників рентабельності підприємства.

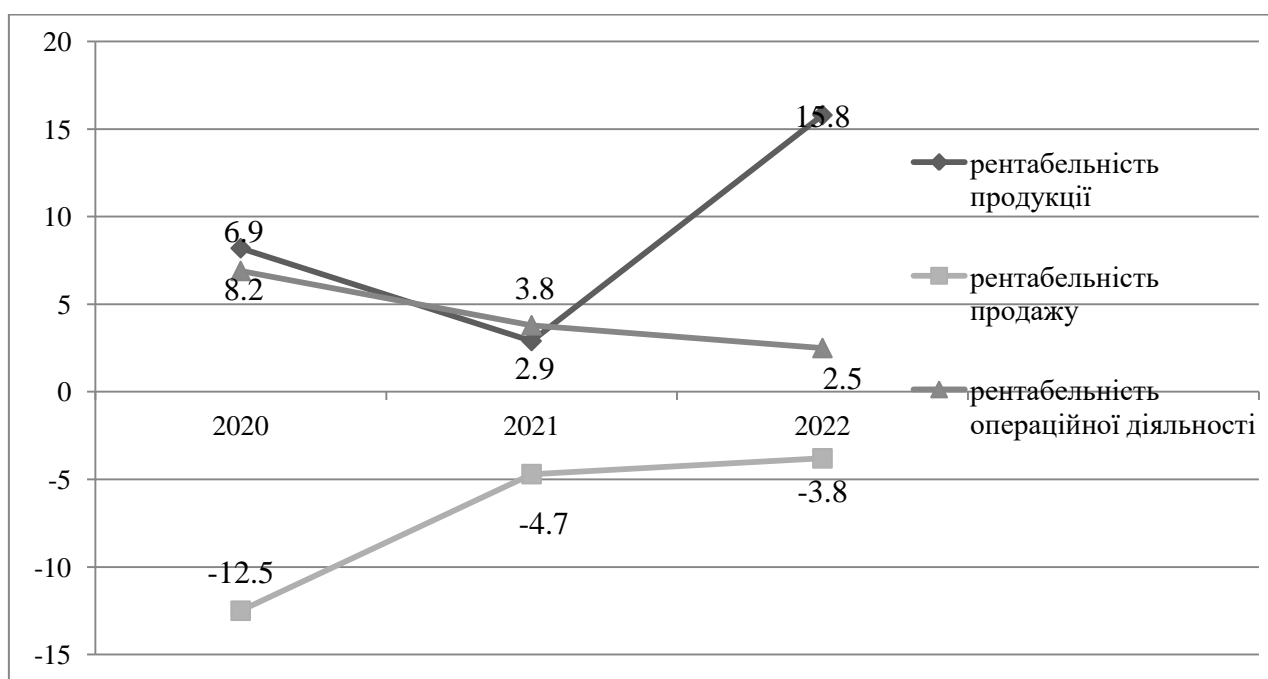

Рисунок 2.4 – Динаміка показників рентабельності ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» за 2020 – 2022 рр., %

Дані рис. 2.4 ілюструють, що у 2022 р. відбулось зростання показника рентабельності продукції з 8,2% у 2020 р. до 15,8% у 2022 р. Проте спостерігається зниження інших представлених показників рентабельності – продажу, операційної діяльності. У 2022 р. ці показники демонструють стабільне зниження порівняно з 2020 р., тому рівень 2022 р. свідчить про значне погіршення ситуації на підприємстві.

2.3 Аналіз фінансової стійкості ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна»

Однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства є забезпечення стабільності його діяльності з позиції довгострокової перспективи. Фінансова стійкість – це багатогранне поняття, що включає оцінювання різних аспектів фінансово-господарської діяльності підприємства.

Сутність фінансової стійкості визначається ефективним формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів. Оцінювання фінансової стійкості як критерія надійності дає можливість зовнішнім суб'єктам аналізу визначати фінансові можливості підприємства на тривалу перспективу. Фінансова стійкість характеризує результати операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, містить необхідну інформацію для інвесторів, відображає здатність підприємства відповідати за своїми зобов'язаннями та нарощувати економічний потенціал.

На відміну від платоспроможності, що оцінюється за інформацією про оборотні активи і поточні зобов'язання, фінансова стійкість підприємства визначається на основі співвідношення різних видів джерел фінансування та його відповідності складу активів. Фінансова стійкість забезпечує стабільну платоспроможність підприємства в тривалій перспективі завдяки збалансованості активів і пасивів, доходів і витрат, позитивних і негативних грошових потоків [61].

Отже, фінансова стійкість – це здатність підприємства функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу активів і пасивів у мінливому економічному середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику.

Фінансова стійкість підприємства залежить від ефективного управління фінансовими ресурсами. Оцінку фінансової стійкості підприємства доцільно здійснювати поетапно, на основі комплексу показників (табл. 2.15).

Таблиця 2.15 – Показники фінансової стійкості ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпрспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» за 2020 – 2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Нормативне значення	Відхилення, (+,-)	
					2021 р. від 2020 р.	2022 р. від 2021 р.
Показники структури джерел формування капіталу						
Коефіцієнт автономії	0,11	0,04	-0,11	>0,5	-0,07	-0,15
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,89	0,96	1,11	<0,5	+0,07	+0,15
Коефіцієнт фінансового ризику	7,90	24,55	-10,50	<1,0	+16,65	-35,05
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,13	0,04	-0,09	>1,0	-0,09	-0,13
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,61	0,82	3,53	зниження	+0,21	+2,71
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	0,41	0,18	0,13	зниження	-0,23	-0,05
Коефіцієнт поточних зобов'язань	0,59	0,82	0,87	підвищення	+0,23	+0,05
Показники стану оборотних активів						
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-4,84	-16,39	-7,53	$\geq 0,50$	-11,55	+8,86
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	-1,66	-2,01	-2,53	>0,1	-0,35	-0,52
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	-3,35	-3,81	-4,97	$\geq 0,5$	-0,46	-1,16
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	-0,005	-0,008	-0,009	підвищення	-0,003	-0,001
Показники стану основного капіталу						
Коефіцієнт майна виробничого призначення	0,79	0,81	0,80	підвищення	+0,02	-0,01
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,65	0,67	0,67	підвищення	+0,02	0,00
Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,13	0,09	0,06	зниження	-0,04	-0,03
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	0,50	0,47	0,46	підвищення	-0,03	-0,01

Результати виконаних розрахунків (табл. 2.15) свідчать про низький рівень фінансової стійкості ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» за показниками фінансової стійкості. Так, значення коефіцієнта автономії свідчить про те, що у 2022 р. частка власного капіталу у валюті балансу становить - 0,11%. Це на 0,15 відсоткових пункта менше ніж у 2021 р. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу значно перевищує нормативне значення – 0,89 у 2020 р., 0,96 у 2021 р., 1,11 – у 2022 р. Отримані значення показників автономії і концентрації залученого капіталу свідчать про те, що дане підприємство має високу залежність від зовнішніх джерел фінансування, тобто не має можливості працювати на власному капіталі, а здійснює залучення позикового капіталу.

Коефіцієнт фінансового ризику означає, скільки позикових коштів припадає на одну гривню власних коштів, вкладених в активи підприємства. У 2020 р. на одну гривню власних коштів припадало 7,9 грн. позикових, у 2021 р. – 24,55 грн., у 2022 р. – від'ємне значення 10,5 грн. Збільшення цього показника в динаміці свідчить про значне збільшення залежності підприємства від інвесторів і кредиторів, перевищення фактичного значення в декілька разів нормативного має викликати сумніви щодо фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнт фінансової стабільності, який показує співвідношення власних і залучених коштів і характеризує здатність підприємства залучати зовнішні джерела фінансування значно менший нормативного значення і свідчить про труднощі підприємства.

Зменшення коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів із 0,41 у 2020 р. до 0,13 у 2022 р. показує зменшення залежності підприємства від довгострокових зовнішніх джерел фінансування. Значення коефіцієнтів довгострокових і поточних зобов'язань характеризують структуру позикового капіталу, в якій частка довгострокових зобов'язань дещо зменшилась з 0,41 у 2020 р. до 0,13 у 2022 р., а поточних зобов'язань відповідно збільшилась з 0,59 до 0,87, що в цілому негативно впливає на оцінювання фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу має від'ємне значення на протязі досліджуваного періоду, і має тенденцію до незначного зменшення, але не відповідає нормативному значенню. Ступінь мобільності власного капіталу вкрай низька, тобто, підприємство не має можливості для фінансування виробничої та інших видів діяльності.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами та коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами мають від'ємне значення і свідчать про неможливість покриття оборотних активів власними джерелами. Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів свідчить, що нестача грошових коштів серед власних оборотних активів у 2020 р. становить 0,5%, у 2021 р. – 0,8%, у 2022 р. – 0,9%. Отже, підприємство має недостатній рівень фінансової стійкості щодо забезпеченості високоліквідними оборотними активами.

Коефіцієнт майна виробничого призначення знизився з 0,81 до 0,80, тому з погляду забезпеченості активами основної виробничо-господарської діяльності, підприємство має низьку фінансову стабільність. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів залишився майже без змін – збільшився з 0,65 у 2020 р. до 0,67 у 2022 р., що свідчить про незначну позитивну динаміку зменшення частки основних засобів у валюті балансу.

Зважаючи на зменшення коефіцієнта нагромадження амортизації з 0,13 до 0,06, рівень зношеності основних засобів і нематеріальних активів залишається значним, спостерігається певне погіршення функціонального стану необоротних активів підприємства. За динамікою коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів, підприємство дещо знизило рівень забезпеченості необоротних засобів оборотними коштами. Якщо у 2020 р. на 1 грн. необоротних активів припадало 0,50 грн. оборотних, то у 2022 р. – 0,46 грн.

Отже, за відносними показники фінансової стійкості, підприємство ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» є фінансово нестійким із негативною динамікою. Визначимо та проаналізуємо тип фінансової стійкості підприємства (табл. 2.16).

Таблиця 2.16 – Визначення та аналіз типу фінансової стійкості ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» за 2020 – 2022 рр., тис. грн.

Показники	2020	2021	2022	Відхилення, (+,-)	
				2021 р. від 2020 р.	2022 р. від 2021 р.
1. Власні оборотні кошти	-3837781	-4405186	-5378957	-567405	-973771
2. Довгострокові зобов'язання	2505435,5	1187384,5	996574	-1318051	-190810,5
3. Короткострокові кредити та позики	3649529,5	5412749	6509098	+1763219,5	+1096349
4. Запаси	1145004,5	1155786,5	1081678	+10782	-74108,5
5. Наявність власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів (п.1+п.2)	-1332345,5	-3217801,5	-4382383	-1885456	-1164581,5
6. Загальна величина джерел формування запасів (п.1+п.2+п.3)	2317184	2194947,5	2126715	-122236,5	-68232,5
7. Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів (п.1-п.4)	-4982785,5	-5560972,5	-6460635	-578187	-899662,5
8. Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів (п.5-п.4)	-2477350	-4373588	-5464061	-1896238	-1090473
9. Надлишок (+), нестача (-) загальної величини джерел формування запасів (п.6-п.4)	1172179,5	1039161	1045037	-133018,5	+5876
10. Тип фінансової стійкості	нестійкий фінансовий стан	нестійкий фінансовий стан	нестійкий фінансовий стан	-	-
11. Коефіцієнт забезпеченості запасів відповідними джерелами формування (п.6:п.4)	2,024	1,899	1,966	-0,125	+0,067
12. Надлишок (+), нестача (-) відповідних джерел формування на 1 грн. запасів, грн. (п.9:п.4)	1,024	0,899	0,966	-0,125	+0,067

За результатами проведених розрахунків (табл. 2.16) із визначення типу фінансової стійкості, незважаючи на зростання у 2021 р. порівняно з 2020 р. вартості запасів на 10782 тис. грн., підприємство не забезпечило приріст величини власних оборотних коштів і цей показник має від'ємне значення – 5378957 тис. грн. за 2022 р. У підсумку, нестача власних оборотних коштів для формування запасів у 2022 р. становить 6460635 тис. грн, що на 899662,5 тис. грн. більше, ніж у попередньому році. За розрахованими даними, тип фінансової стійкості підприємства можна віднести до нестійкого фінансового стану, оскільки запаси не покриваються джерелами їх формування. Збільшення коефіцієнта забезпеченості запасів відповідними джерелами формування з 1,899 у 2021р. до 1,966 у 2022 р., а також зменшення надлишку відповідних джерел формування на 1 грн. запасів з 1,024 грн. у 2020 р. до 0,966 грн. у 2022 р. не можна віднести до позитивної динаміки, оскільки ці показники мають незначні значення.

На рис. 2.5 наочно зображено динаміку показників фінансової стійкості ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» (рис. 2.5).

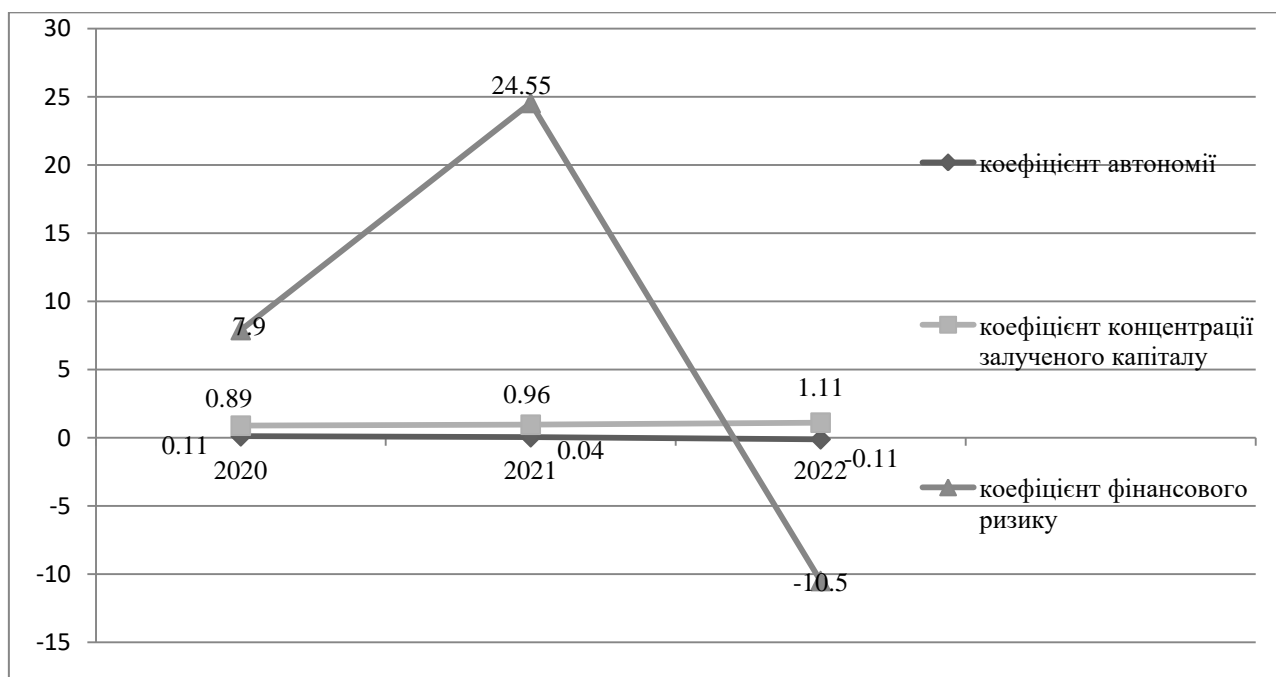

Рисунок 2.5 – Динаміка показників фінансової стійкості ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна»

Проведемо розрахунки і визначимо показники порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» (табл. 2.17).

Таблиця 2.17 – Показники порога рентабельності та запасу фінансової стійкості ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» за 2020-2021 рр.

Показники	базовий 2020	звітний 2021	Відхилення 2021 р. від 2020 р.	
			(+,-)	%
1. Операційний дохід, тис. грн.	7167351	9892318	+2724967	+38,019
2. Операційні витрати, тис. грн.	7246098	10174467	+2928369	+40,413
у тому числі:				
а) змінні витрати;	5991188	8836372	+2845184	+47,489
б) постійні витрати	1254910	1338095	+83185	+6,629
3. Прибуток (збиток) від операційної діяльності, тис. грн. (п.1-п.2)	-78747	-282149	-203402	+258,298
4. Маржинальний дохід, тис. грн. (п.1-п.2а)	1176163	1055946	-120217	-10,221
5. Частка (коефіцієнт) маржинального доходу в операційному доході (п.4:п.1)	0,164	0,107	-0,057	x
6. Поріг рентабельності, тис. грн. (п.2б:п.5)	7651890,2	12505560,7	+4853670,5	+63,431
7. Частка порога рентабельності в операційному доході, %(п.6:п.1*100)	106,76	126,42	+19,66	-
8. Зона фінансової стійкості, тис. грн. (п.1-п.6)	-484539,2	-2613242,7	-2128703,5	+439,325
9. Запас фінансової стійкості, % (п.8:п.1*100)	-6,76	-26,42	-19,66	x

За даними, наведеними у табл. 2.17, у 2021 р. порівняно з 2020 р. відбулось збільшення операційного доходу на 2724967 тис. грн., або 38,019%, операційні витрати зросли на 2928369 тис. грн, або 40,413%. Підсумком такої динаміки стало збільшення збитку від операційної діяльності на 203402 тис. грн., або 258,298%. Серед операційних витрат змінні витрати зросли на 2845184 тис. грн. (47,489%), а постійні – на 83185 тис. грн (6,629%).

Негативним з погляду динаміки фінансової стійкості підприємства є не лише збільшення абсолютного показника порога рентабельності (на 4853670,5

тис. грн., або 63,431%), а й зростання його частки в операційному доході з 106,76% до 126,42% (на 19,66 відсоткових пунктів). Тобто, якщо в базовому році для покриття операційних витрат використовувалась сума операційного доходу, що становила 106,76% від фактичного доходу, то вже у звітному – відповідно 126,42%.

Зважаючи на зниження запасу фінансової стійкості з 6,76% у 2020 р. до 26,42% у 2021 р., можна стверджувати, що рівень цього показника є невисоким і свідчить про нестабільність роботи підприємства за критерієм забезпечення прибутковості операційної діяльності.

Наші подальші дослідження спрямовані на з'ясування характеру впливу факторів на зміну показників порога рентабельності та запасу фінансової стійкості.

За допомогою способу ланцюгових підстановок визначимо вплив факторів на зміну показника порога рентабельності. Побудуємо модель факторного аналізу показника порога рентабельності за формулою:

$$ПР = \frac{ПВ}{КМД} = \frac{ПВ}{\frac{МД}{ОД}} = \frac{ПВ \times ОД}{МД} = \frac{ОД \times ПВ}{ОД - ЗВ}, \quad (2.5)$$

де ПР – поріг рентабельності, тис. грн.;

ПВ – постійні витрати, тис. грн.;

КМД – частка (коефіцієнт) маржинального доходу в операційному доході;

МД – маржинальний дохід, тис. грн.;

ОД – операційний дохід, тис. грн.;

ЗВ – змінні витрати, тис. грн.

Отже, на зміну показника порога рентабельності впливають три фактори:

- 1) операційний дохід;
- 2) постійні витрати;

3) змінні витрати.

За даними табл. 2.17 розрахуємо умовні значення показника порога рентабельності, тис. грн.

1. Показник умовний 1:

$$ПР_{ум1} = \frac{ОД_1 \times ПВ_0}{ОД_1 - ЗВ_0}, \quad (2.6)$$

де ОД₁ – операційний дохід звітного року, тис. грн.;

ПВ₀ – постійні витрати базового року, тис. грн.;

ЗВ₀ – змінні витрати базового року, тис. грн.

$$\text{Отже, } ПР_{ум1} = \frac{9892318 \times 1254910}{9892318 - 5991188} = 3182146,9$$

2. Показник умовний 2:

$$ПР_{ум2} = \frac{ОД_1 \times ПВ_1}{ОД_1 - ЗВ_0}, \quad (2.7)$$

де ОД₁ – операційний дохід звітного року, тис. грн.;

ПВ₁ – постійні витрати звітного року, тис. грн.;

ЗВ₀ – змінні витрати базового року, тис. грн.

$$\text{Отже, } ПР_{ум2} = \frac{9892318 \times 1338095}{9892318 - 5991188} = 3393083,8$$

Визначимо загальну зміну показника порога рентабельності за формулою:

$$\Delta ПР = ПР1 - ПР0, \quad (2.8)$$

де ПР₁ – порог рентабельності звітного року, тис. грн.;

ПР₀ – порог рентабельності базового року, тис. грн.

$$\text{Отже, } \Delta ПР = 12505560,7 - 7651890,2 = +4853670,5;$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) операційного доходу:

$$\Delta \text{ПР}_{\text{Од}} = \text{ПР}_{\text{ум1}} - \text{ПР}_0 = 3182146,9 - 7651890,2 = -4469743,3;$$

2) постійних витрат:

$$\Delta \text{ПР}_{\text{ПВ}} = \text{ПР}_{\text{ум2}} - \text{ПР}_{\text{ум1}} = 3393083,8 - 3182146,9 = +210936,9;$$

3) змінних витрат:

$$\Delta \text{ПР}_{\text{ЗВ}} = \text{ПР}_1 - \text{ПР}_{\text{ум2}} = 12505560,7 - 3393083,8 = +9112476,9.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta \text{ПР} = \Delta \text{ПР}_{\text{Од}} + \Delta \text{ПР}_{\text{ПВ}} + \Delta \text{ПР}_{\text{ЗВ}} = -4469743,3 + 210936,9 + 9112476,9 = +4853670,5.$$

Поріг рентабельності у 2021 р. порівняно з 2020 р. зріс на 4853670,5 тис. грн., або 63,431% під впливом таких факторів. Внаслідок збільшення постійних витрат на 83185 тис. грн. (6,629%), а також змінних витрат на 2845184 тис. грн. (47,489%) поріг рентабельності зріс відповідно на 210936,9 тис. грн. і 9112476,9 тис. грн. Лише за рахунок збільшення операційного доходу на 2724967 тис. грн. (38,019%) поріг рентабельності зменшився на 4469743,3 тис. грн. Отже, головним фактором збільшення порога рентабельності стало зростання постійних та змінних витрат.

За допомогою способу ланцюгових підстановок визначимо вплив факторів на зміну показника запасу фінансової стійкості ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна».

Побудуємо модель факторного аналізу показника порога рентабельності за формулою:

$$\begin{aligned} \text{ЗФС} &= \frac{\text{ОД} - \text{ПР}}{\text{ОД}} \times 100 = \frac{\text{ОД} - \frac{\text{ОД} \times \text{ПВ}}{\text{ОД} - \text{ЗВ}}}{\text{ОД}} \times 100 = \\ &= \left(1 - \frac{\text{ПВ}}{\text{ОД} - \text{ЗВ}} \right) \times 100 \end{aligned} \quad (2.9)$$

де ЗФС – запас фінансової стійкості підприємства, %

Отже, на зміну показника запасу фінансової стійкості впливають три фактори:

1) операційний дохід;

2) постійні витрати;

3) змінні витрати.

За даними табл. 2.17 розрахуємо умовні значення показника запасу фінансової стійкості, %

1. Показник умовний 1:

$$ЗФС_{ум1} = \frac{ОД_1 - ПВ_0 - ЗВ_0}{ОД_1 - ЗВ_0} \times 100, \quad (2.10)$$

де $ОД_1$ – операційний дохід звітного року, тис. грн.;

$ПВ_0$ – постійні витрати базового року, тис. грн.;

$ЗВ_0$ – змінні витрати базового року, тис. грн.

$$\text{Отже, } ЗФС_{ум1} = \frac{9892318 - 1254910 - 5991188}{9892318 - 5991188} \times 100 = 67,832$$

2. Показник умовний 2:

$$ЗФС_{ум2} = \frac{ОД_1 - ПВ_1 - ЗВ_0}{ОД_1 - ЗВ_0} \times 100, \quad (2.11)$$

де $ОД_1$ – операційний дохід звітного року, тис. грн.;

$ПВ_1$ – постійні витрати звітного року, тис. грн.;

$ЗВ_0$ – змінні витрати базового року, тис. грн.

$$\text{Отже, } ЗФС_{ум2} = \frac{9892318 - 1338095 - 5991188}{9892318 - 5991188} \times 100 = 65,699$$

Визначимо загальну зміну показника запасу фінансової стійкості за формулою:

$$\Delta ЗФС = ЗФС_1 - ЗФС_0, \quad (2.12)$$

де $ЗФС_1$ – запас фінансової стійкості звітного року, тис. грн.;

$ЗФС_0$ – запас фінансової стійкості базового року, тис. грн.

Отже, $\Delta ЗФС = -26,42 - (-6,76) = -19,66$;

у тому числі за рахунок факторів:

1) операційного доходу:

$\Delta ЗФС_{\text{од}} = ЗФС_{\text{ум1}} - ЗФС_0 = 67,832 - (-6,76) = +74,592$;

2) постійних витрат:

$\Delta ЗФС_{\text{пв}} = ЗФС_{\text{ум2}} - ЗФС_{\text{ум1}} = 65,699 - 67,832 = -2,133$;

3) змінних витрат:

$\Delta ЗФС_{\text{зв}} = ЗФС_1 - ЗФС_{\text{ум2}} = -26,42 - 65,699 = -92,119$.

Перевірка розрахунку:

$\Delta ЗФС = \Delta ЗФС_{\text{од}} + \Delta ЗФС_{\text{пв}} + \Delta ЗФС_{\text{зв}} = 74,592 + (-2,133) + (-92,119) = -19,66$.

Запас фінансової стійкості ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» знизився з -6,76% у 2020 р. до -26,42% у 2021 р., тобто на 19,66 відсоткових пункта. Внаслідок збільшення постійних витрат на 83185 тис. грн. (6,629%) і змінних витрат на 2845184 тис. грн. (47,489%), запас фінансової стійкості підприємства зменшився відповідно на 2,133 і 92,119 відсоткових пунктів. Єдиним фактором, який позитивно вплинув на зміну результативного показника, стало збільшення операційного доходу на 2724967 тис. грн., або 38,019%. Завдяки цьому запас фінансової стійкості підприємства підвищився на 74,592 відсоткових пункта. Отже, головним фактором зниження запасу фінансової стійкості стало збільшення змінних витрат.

При проведенні фінансового аналізу необхідно звертати увагу на структуру капіталу, яка суттєво впливає на величину операційного прибутку через силу фінансового важеля.

Фінансовий леверидж (важіль) – це потенційна здатність впливати на прибуток підприємства шляхом зміни структури та обсягів довготермінових пасивів. Економічний зміст цього показника полягає у тому, що він показує, у скільки разів темп приросту чистого прибутку перевищує темп приросту валового прибутку.

Дія фінансового важеля полягає в тому, що підприємство, яке використовує позичені кошти, змінює чисту рентабельність власних коштів і свої дивідендні можливості. Рівень ефекту фінансового важеля вказує на фінансовий ризик підприємства. Чим більший обсяг залучених коштів, тим більша сума сплачених відсотків, тим вищий рівень фінансового левериджу. Це призводить до підвищення фінансового ризику, що пов'язаний із можливою нестачею коштів для покриття витрат з обслуговування зовнішніх джерел фінансування.

Здійснено розрахунок коефіцієнту фінансового левериджу для підприємства ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» (табл. 2.18).

Таблиця 2.18 – Розрахунок коефіцієнта фінансового левериджу ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» за 2020-2022 рр.

Показники	2020	2021	2022*	Відхилення, (+,-)	
				2022 р. від 2020 р.	2022 р. від 2021 р.
Джерела формування капіталу, тис. грн.	6948304	6868979	7095256	+146952	+226277
Позиковий капітал, тис. грн.	6154965	6600134	6886456	+731491	+286322
Частка позикового капіталу,%	88,6	96,1	97,1	+8,5	+1,0
Співвідношення позикового і власного капіталу	7,8	24,5	32,9	+25,1	+8,4
Валовий прибуток, тис. грн.	541832	280566	678567	+136735	+398001
Темп приросту валового прибутку,%	+16,59	-48,22	+141,86	+125,27	+190,08
Сплачені відсотки, тис. грн.	328530	215845	150797	-177733	-65048
Податок на прибуток, тис. грн.	x	x	x	x	x
Чистий збиток, тис. грн.	-887843	-461023	-1901040	-1013197	-1440017
Темп приросту чистого збитку, %	-	48,07	312,35	-	+264,28
Коефіцієнт фінансового левериджу	-	-0,99	-2,20	-	-1,21

Як видно з розрахунків, при зростанні частки позикового капіталу, відбувається зростання сплачених відсотків, зменшення приросту валового та чистого прибутку і отримано від'ємне значення коефіцієнту фінансового левериджу у 2021-2022 рр. Це свідчить, що рентабельність власного капіталу знизилась (частина прибутку, що генерується власним капіталом, йде на обслуговування позикового капіталу за встановленими ставками відсотків за кредит). Негативне значення диференціала фінансового левериджу веде до зниження рентабельності власного капіталу (в цьому випадку необхідно знизити вартість залучення позикового капіталу, а при відсутності такої можливості – відмовитися від його використання).

Фінансова стійкість підприємства залежить від ефективного управління фінансовими ресурсами та визначається насамперед оптимальним співвідношенням власного капіталу і зобов'язань. Чим більшу частку в структурі пасивів має позиковий капітал, тим вищим є ризик кредиторів і нижчою ймовірність повернення боргів у випадку банкрутства підприємства-боржника. Співвідношення між власним капіталом і зобов'язаннями є найбільш важливою характеристикою фінансової стійкості підприємства.

Раціональне співвідношення між власним капіталом і зобов'язаннями – це, з одного боку, ключ до фінансової стабільності та надійності підприємства, з іншого – до ефективного використання капіталу. Чим активніше використовує підприємство позиковий капітал, тим більше є потенційних можливостей отримати прибуток. Одночасно зростає ризик невиконання зобов'язань, взятих підприємством під час залучення цього капіталу.

Результатом аналізу фінансової стійкості має бути висновок щодо спроможності підприємства здійснювати ефективну господарську діяльність, отримувати прибуток в умовах економічної самостійності, готовності до погашення своїх боргів, а також щодо вірогідності збереження такого стану підприємства.

Одним із показників, що застосовуються для оцінювання ефективності використання позикового капіталу, є ефект фінансового важеля (табл. 2.19).

Таблиця 2.19 – Розрахунок ефекту фінансового важеля для ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» за 2020-2022 рр.

Показники	2020	2021	2022*	Відхилення, (+,-)	
				2022 р. від 2020р.	2022 р. від 2021 р.
1. Джерела формування капіталу, тис. грн.	6948304	6868979	7095256	+146952	+226277
2. Власний капітал, тис. грн.	793339	268845	208800	-584539	-60045
3. Позиковий капітал, тис. грн.	6154965	6600134	6886456	+731491	+286322
4. Частка позикового капіталу,%	88,6	96,1	97,1	+8,5	+1,0
5. Плече фінансового важеля (п.3:п.2)	7,8	24,5	32,9	+25,1	+8,4
6. Прибуток від господарської діяльності, тис. грн.	541832	280566	678567	+136735	+398001
7. Темп приросту (зниження) прибутку від господарської діяльності,%	+16,59	-48,22	+141,86	+125,27	+190,08
8. Відсотки за кредит, тис. грн.	328530	215845	150797	-177733	-65048
9. Прибуток після сплати відсотків за кредит, тис. грн.	213302	64721	527770	+314468	+463049
10. Рентабельність сукупного капіталу,% (п.6:п.1*100)	7,80	4,08	9,56	+1,65	+5,48
11. Рентабельність власного капіталу,% (п.9:п.2*100)	26,89	24,07	25,28	-1,61	+1,21
12. Ефект фінансового важеля, відсоткових пунктів(п.11)	+1,64	-2,82	+1,21	-0,43	+4,03
13.Рівень фінансового важеля (п. 12:п.7)	0,09	0,06	0,01	-0,08	-0,05

Рівень фінансового важеля показує зміну рентабельності власного капіталу у разі зміни прибутку від господарської діяльності на 1%.

За результатами розрахунків (табл. 2.19) ефект фінансового важеля, тобто приріст рентабельності власного капіталу у 2022 р. становить 1,21, що на 0,43 відсоткових пунктів менше і на 4,03 відсоткових пунктів більше порівняно з

2020 р. і 2021 р. Рівень фінансового важеля показує, що на 1% приросту прибутку від господарської діяльності припадає 0,09 відсоткового пункту приросту рентабельності власного капіталу у 2020 р., 0,06 – у 2021 р., і 0,01 – у 2022 р.

Висновки до розділу 2

У даному розділі здійснено аналіз результатів господарської діяльності підприємства ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна». Зокрема, визначено динаміку показників виробничо-господарської діяльності підприємства, проведено горизонтальний та вертикальний аналіз активів та фінансових ресурсів, аналіз ефективності використання власного капіталу та позикових коштів підприємства, досліджено динаміку руху грошових коштів, проаналізовано показники ділової активності підприємства, ліквідності, фінансової стійкості.

Аналіз проведений на основі фінансової звітності підприємства за 2020-2022 роки. У процесі аналізу показники порівнювалися з нормативними значеннями та значеннями попередніх років, за результатами якого визначалося наскільки ефективно підприємство здійснює господарську діяльність та використовує власні можливості.

Проведений аналіз результатів господарської діяльності підприємства дозволяє виділити наступне:

- у 2022 р. порівняно з попередніми роками збільшилась величина грошових коштів – на 48,01% порівняно з 2021 р.;

- збільшилась величина інших оборотних активів – на 19,36% у 2022 р. порівняно з 2021 р.;

- серед фондів обігу дещо зменшилась поточна дебіторська заборгованість – на 1,38% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і на 0,09% у 2021 р. порівняно з 2020 р., що свідчить про покращення стану розрахунків підприємства з дебіторами;

– у 2022 р. порівняно з попередніми роками – 2020-2021 рр. вартість джерел формування капіталу дещо знизилась на 2,26% та 1,13% відповідно. Власний капітал підприємства значно зменшився у 2022 р. порівняно з 2020 р. на 1507921 тис. грн. і на 983427 тис. грн. у 2022р. порівняно з 2021 р. Власний капітал підприємства у 2022 р. має від’ємне значення внаслідок високого показника непокритого збитку, який отримало підприємство. Проте, значно зросли зобов’язання підприємства – на 21,94% у 2020 р. порівняно з 2022 р. і на 13,72% у 2021 р. порівняно з 2022 р. Отже, у підприємства знизився рівень фінансової стійкості за критерієм забезпеченості власним капіталом;

– зменшилась залежність підприємства від довгострокових зобов’язань (на 89,55% у 2020 р. порівняно з 2022 р. і на 51,31% у 2021 р. порівняно з 2020 р.) та зросла залежність від поточних зобов’язань (на 78,35% і на 20,25% відповідно);

– відбуваються стрибкоподібні зміни показників чистого доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції у 2021 р. порівняно з 2020 р. – збільшення на 37,74%, у 2022 р. порівняно з 2021 р. – зменшення на 49,22%; собівартість продукції змінилась відповідно на 44,83% та 54,85%. Показники валового прибутку суттєво знизилися у 2021 р. порівняно з 2020 р. і становили 51.78%; у 2022 р. порівняно з 2021 р. відбулось зростання на 141,86%;

– показник фінансових витрат у 2021 р. порівняно з 2020 р. дещо знизився і становить у 2020 р. – 416253 тис. грн., у 2021 р. – 356373 тис. грн., у 2022 р. – 485416 тис. грн. Фінансовим результатом діяльності підприємства до оподаткування є збиток, значення якого у 2022 р. перевищило значення 2021 р. на 260,27%. Загальним результатом діяльності підприємства за 2020-2022 рр. є збиток, який збільшився на 312,35% у 2022 р. порівняно з 2021 р. Це відбулось внаслідок значного перевищення фінансових витрат над фінансовими доходами підприємства;

– за результатами проведених розрахунків із визначення типу фінансової стійкості, незважаючи на зростання у 2021 р. порівняно з 2020 р. вартості

запасів на 10782 тис. грн., підприємство не забезпечило приріст величини власних оборотних коштів і цей показник має від’ємне значення – 5378957 тис. грн. за 2022 р. У підсумку, нестача власних оборотних коштів для формування запасів у 2022 р. становить 6460635 тис. грн, що на 899662,5 тис. грн. більше, ніж у попередньому році. За розрахованими даними, тип фінансової стійкості підприємства можна віднести до нестійкого фінансового стану, оскільки запаси не покриваються джерелами їх формування;

– негативним з погляду динаміки фінансової стійкості підприємства є не лише збільшення абсолютного показника порогу рентабельності (на 4853670,5 тис. грн., або 63,431%), а й зростання його частки в операційному доході з 106,76% до 126,42% (на 19,66 відсоткових пунктів). Тобто, якщо в базовому році для покриття операційних витрат використовувалась сума операційного доходу, що становила 106,76% від фактичного доходу, то вже у звітному – відповідно 126,42%. Зважаючи на зниження запасу фінансової стійкості з 6,76% у 2020 р. до 26,42% у 2021 р., можна стверджувати, що рівень цього показника є невисоким і свідчить про нестабільність роботи підприємства за критерієм забезпечення прибутковості операційної діяльності;

– за допомогою способу ланцюгових підстановок, визначили вплив факторів на зміну показника порога рентабельності. Отже, головним фактором збільшення порога рентабельності стало зростання постійних та змінних витрат. За допомогою способу ланцюгових підстановок визначили вплив факторів на зміну показника запасу фінансової стійкості підприємства. Отже, головним фактором зниження запасу фінансової стійкості стало збільшення змінних витрат;

– ефект фінансового важеля, тобто приріст рентабельності власного капіталу у 2022 р. становить 1,21, що на 0,43 відсоткових пунктів менше і на 4,03 відсоткових пунктів більше порівняно з 2020 р. і 2021 р. Рівень фінансового важеля показує, що на 1% приросту прибутку від господарської діяльності припадає 0,09 відсоткового пункту приросту рентабельності власного капіталу у 2020 р., 0,06 – у 2021 р., і 0,01 – у 2022 р.

3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ

3.1 Удосконалення механізму управління фінансовою стійкістю ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна»

Кризовий та передкризовий стан певної частини промислових підприємств України обумовлює необхідність розробки нових, більш досконалих методичних підходів до управління фінансово стійким розвитком.

Перспективним напрямом в управлінні фінансово-економічною діяльністю підприємств промисловості є розробка процесу управління їх фінансовою стійкістю, який би забезпечував прийняття оперативних та стратегічних управлінських фінансових рішень. Його сутність можна визначити як систему принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, які на основі діагностики фактичного стану фінансової стійкості, визначення чинників, що дестабілізують стійкість розвитку та оцінки індикаторів фінансово стійкого розвитку, дозволяють привести у відповідність цілі та завдання діяльності підприємства до умов внутрішнього та зовнішнього середовища, забезпечити збалансованість між необхідним обсягом фінансових потреб і фактичним фінансово-ресурсним потенціалом на певній стадії та фазі життєвого циклу підприємства.

Механізм забезпечення фінансової стійкості слід визначити як систему форм, методів, прийомів, важелів, норм і нормативів, а також нормативно-правового, інформаційного, програмно-технічного та кадрового забезпечення, за допомогою яких на підприємстві досягається такий стан фінансових ресурсів, їх формування, розподілу та використання, що дозволяє підприємству розвиватися на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику [62].

Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства є частиною загальної системи управління підприємством, що забезпечує вплив на чинники, від яких залежить загальний результат діяльності суб'єкта господарювання (рис. 3.1).

Рисунок 3.1 – Основні складові механізму управління фінансовою стійкістю підприємства [62,63]

Процес формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства можна представити у вигляді послідовності пов'язаних між собою етапів (рис. 3.2).

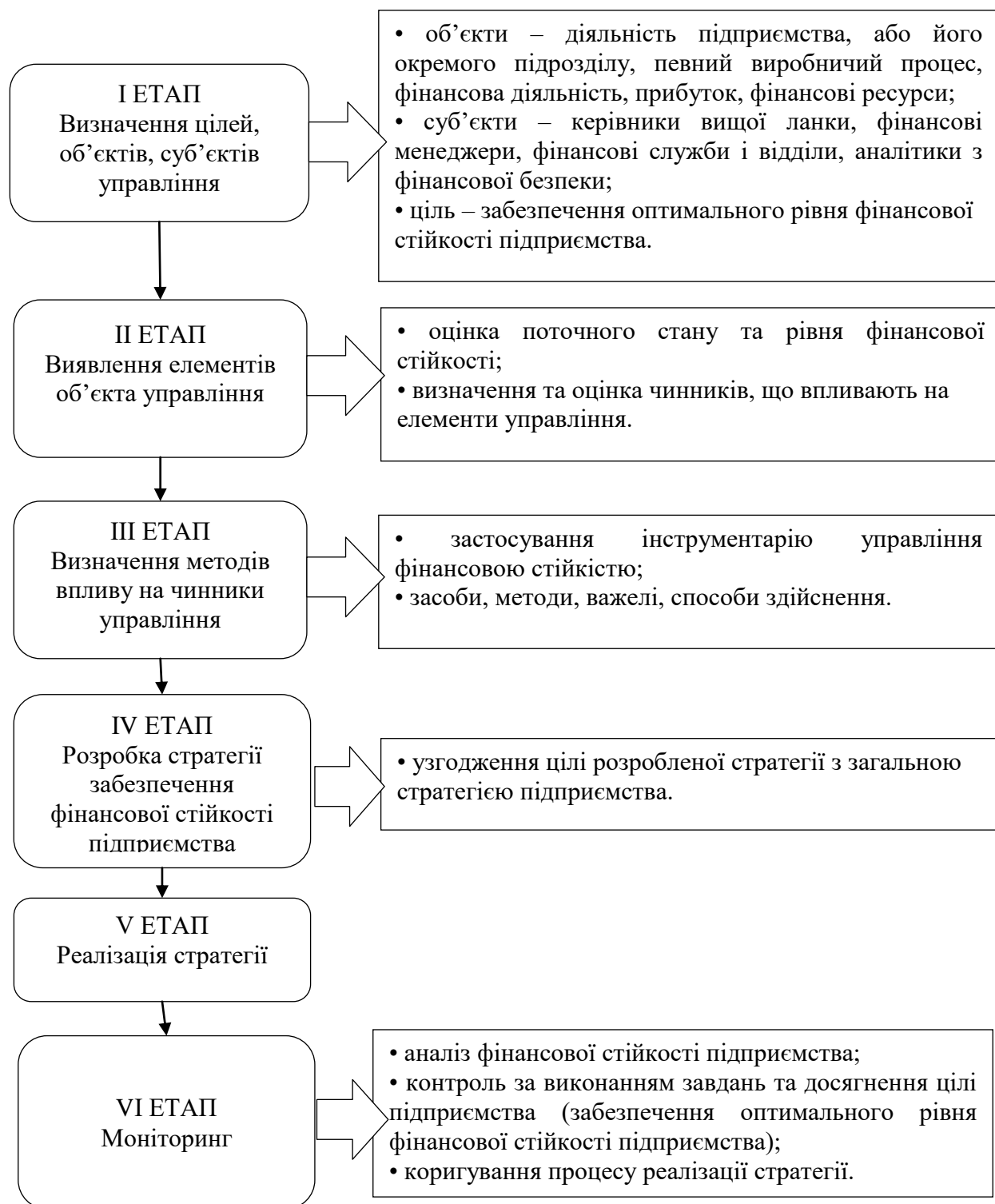

Рисунок 3.2 – Послідовність етапів розробки механізму управління фінансовою стійкістю підприємства [62-64]

Спільним для кожного етапу розробки механізму управління фінансовою стійкістю є використання інструментів управління фінансовою стійкістю підприємства, тому при розробці схеми механізму управління доцільно було б вказати для кожного етапу процесу управління конкретний набір інструментарію, що може бути використаний.

Сьогодні на підприємствах промисловості однією з головних проблем є відсутність цілісної стратегії, спрямованої на забезпечення стійкості фінансової і господарської діяльності підприємства та стійкого розвитку у перспективі.

Процес реалізації визначеної головної мети механізму забезпечення фінансової стійкості підприємств повинен бути спрямований на вирішення основних цілей та задач (табл. 3.1).

Таким чином, використання системи управління за цілями дозволяє фінансовому менеджменту більш ефективно розпізнавати наявні проблеми та розробляти заходи щодо їх усунення.

Запропонована система цілей охоплює весь спектр проблем, пов'язаних з управлінням фінансовою стійкістю по суті, оскільки як виявлено раніше управління нею полягає не тільки в оптимізації структури фінансових ресурсів, але й має забезпечити довгострокову ефективність використання наявних та потенційних ресурсів [65].

Проведений аналіз діяльності підприємства не лише виявив серйозні проблеми стосовно фінансової стійкості, але й підтвердив неможливість в повній мірі та з найвищою достовірністю оцінити її рівень на основі використання безлічі фінансових показників, і, відповідно, потребує введення інтегрального показника – підсумкового індикатора фінансово стійкого розвитку підприємства. Для оцінки стану фінансової стійкості промислового підприємства, а саме стану еталонної чи достатньої фінансової стійкості, фінансової нестійкості на основі даних бухгалтерського балансу запропоновано до використання ключові індикатори платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності.

Таблиця 3.1 – Цілі та завдання управління фінансовою стійкістю підприємства [62]

Тип цілі за пріоритетністю		Показники оцінки міри виконання цілі
основна	допоміжна	
Збалансованість активів та пасивів	Достатність власного капіталу	Наявність та обсяг власного оборотного капіталу, величина власних та прирівняних до них оборотних активів, рівень забезпеченості власними оборотними активами господарської діяльності.
	Гнучка структура капіталу	Рівень маневреності власних оборотних активів, рівень поточної забезпеченості оборотними активами
	Організація руху капіталу	Швидкість обороту поточних зобов'язань, в т.ч. кредиторської заборгованості з оплати праці та перед бюджетом, тривалість руху обороту сукупного капіталу
	Забезпеченість власного капіталу для фінансування оборотних активів	Рівень поточної забезпеченості господарської діяльності оборотними активами, рівень забезпеченості власними оборотними активами господарської діяльності, коефіцієнти завантаження оборотних коштів, обсяг надлишку (нестачі) робочого, функціонуючого капіталу та загальних джерел формування запасів.
Збалансованість доходів і витрат	Достатній рівень рентабельності	Рентабельність сукупного капіталу, чиста рентабельність власного капіталу, визначення факторів впливу на рентабельність власного капіталу за моделлю фірми Du Pont.
	Зміна структури витратомісткості господарського процесу	Витратомісткість продукції, матеріало- та трудомісткість продукції, частка напівфабрикатів та імпортової складової в вартості готової продукції.
	Збільшення обсягу товарообороту	Обсяг валової, готової, товарної та реалізованої продукції, тривалість операційного та фінансового циклів.
Збалансованість грошових потоків	Забезпечення платоспроможності та самофінансування	Поточна платоспроможність, коефіцієнт втрати (відновлення) платоспроможності, коефіцієнти поточної, швидкої та миттєвої ліквідності
	Зниження дебіторської заборгованості	Оптимальний розмір дебіторської заборгованості, середній період інкасації дебіторської заборгованості та «вік» простроченої заборгованості.
	Забезпечення кредитоспроможності	Коефіцієнти обслуговування фінансового боргу, показник достатності грошового потоку, коефіцієнти стійкого та внутрішнього економічного зростання.

За результатами оцінювання ключових і підсумкового індикаторів можна

діагностувати фактичний стан підприємства, а саме: стійкий або нестійкий стан підприємства на ринку; керований або слабокерований процес розвитку підприємства; дія дестабілізуючих чинників є оборотною або безповоротною (некерованою).

Після того, як підприємству поставлено діагноз, стає можливим вибір типу управління його виробничо-господарською та фінансовою діяльністю. В умовах нестабільності, невизначеності та динамічності економічного середовища найбільш прийнятним підходом до управління стійким розвитком підприємства є параметричне адаптивне управління за результатами з елементами раннього запобігання впливу зовнішніх дестабілізуючих чинників.

При виборі методів управління фінансово стійким розвитком підприємства зміст процесу управління слід розглядати як сукупність трьох елементів: інформації, організації управління й безпосередньо процесу управління.

Про ефективну організацію управління фінансово стійким розвитком підприємства можна говорити тільки в тому випадку, коли чітко виділений об'єкт (чинники, що дезактивують і детермінують розвиток) і суб'єкт управління (спеціально створені служби підприємства та / або співробітники підприємства, на які покладено певні обов'язки), сформульована мета (або дерево цілей) управління [66].

У свою чергу, для виділення об'єкта управління необхідно своєчасно мати повну і точну інформацію про його стан (бажано за декілька років), а для конкретизації цілей управління – володіти методами їх реалізації.

З урахуванням зазначеного найбільш прийнятними методами управління будуть ті, які передбачені параметричним адаптивним управлінням за результатами з елементами раннього запобігання впливу зовнішніх дестабілізуючих чинників. Використання цих методів забезпечить вихід підприємства з кризового стану та підвищення стійкості його розвитку.

Далі визначаються принципи управління стійким розвитком підприємства.

При цьому серед універсальних принципів найбільшу увагу слід приділяти принципу детермінізму, що акцентує увагу на необхідності врахування й аналізу змін, які відбуваються у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Із загальносистемних принципів важко виділити більш-менш значущий. Проте, виходячи з цілей дослідження, на особливу увагу заслуговує принцип зворотного зв'язку, суть якого полягає в здатності підприємства, з одного боку, реагувати на зміни середовища функціонування, а з іншого – своїми діями (чи бездіяльністю) впливати на нього. У цілому дотримання універсальних принципів стійкого розвитку сприяє синхронізації внутрішнього та зовнішнього циклів життєдіяльності підприємства як соціально-економічної системи.

Для забезпечення стійкості розвитку підприємства як соціально-економічної системи потрібне дотримання всіх специфічних принципів, при цьому особливу увагу слід приділити принципу безповоротності розвитку підприємства та принципу сукупності динамічної рівноваги. Дотримання першого принципу забезпечить підприємству своєчасне діагностування точок біфуркації, що частково знівелює деструктивний характер розвитку кризових процесів і підвищить ступінь адаптації системи. Дотримуючись у своєму розвитку другого принципу, підприємство зможе підвищити стійкість своєї системи і тим самим забезпечити стабільний розвиток [67].

Відповідно до сучасної концепції управління реалізація цілей і завдань управління процесом фінансово стійкого розвитку підприємства необхідно вирішувати на трьох рівнях: стратегічному (визначає мету оновлення системи), інноваційному (сприяє підвищенню адаптивності системи), оперативному (обумовлює напрями вдосконалення системи).

Виділення цих рівнів обумовлене, по-перше, необхідністю врахування чинника часу – умов забезпечення фінансово стійкого розвитку підприємства в коротко-, середньо- та довгостроковому періодах; а по-друге, конкретизацією змісту рівнів фінансової стійкості підприємства та відповідної ним компетенції в галузі управління.

На оперативному рівні має йти мова про управління безперервністю виробничого процесу та процесу кругообігу капіталу підприємства. Як критерії ефективності управління на цьому рівні може використовуватися оцінювання динаміки показників фінансової стійкості та ліквідності. Саме на цьому рівні відбувається коригування методів аналізу й оцінювання чинників, що дестабілізують і дезактивують розвиток підприємства. На інноваційному рівні об'єктом управління є процес забезпечення пропорційності процесу життєдіяльності підприємства, а критеріями ефективності – оцінювання динаміки показників ділової активності та платоспроможності. Результатом управління на цьому рівні є уточнений механізм дії чинників, виявлених на оперативному рівні. Об'єктом управління на стратегічному рівні є конкурентоспроможність підприємства та його ринкова вартість, тому як критерії ефективності слід використовувати оцінювання динаміки показників рентабельності та ділової активності. У свою чергу, це припускає проведення моніторингу внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємства, а також середовища його найближчого оточення [68].

Для оцінювання ефективності управління фінансово стійким розвитком підприємства на оперативному, тактичному і стратегічних рівнях рекомендується використовувати методи порівняльного аналізу, середніх величин, витратний, прибутковий і опційний, а також методи рейтингового оцінювання фінансового стану підприємства.

Розглянуті етапи процесу управління фінансово стійким розвитком підприємства є сукупністю функцій управління, впорядкованих у логічній послідовності їх виконання. У цьому випадку йдеться про управління за замкненим циклом або з використанням ефекту зворотного зв'язку.

Передбачається, що реалізація функцій, передбачених цим управлінським циклом, забезпечить фінансово стійкий характер розвитку підприємства.

Запропонований процес управління фінансово стійким розвитком підприємства містить такі етапи: визначення напрямів забезпечення сталого розвитку підприємства; елементи напрямів забезпечення сталого розвитку

підприємства; оцінювання їх значущості та діагностика фактичного стану; діагностування стану підприємства; вибір типу управління розвитком підприємства; вибір методів, принципів, цілей і завдань управління стійким розвитком підприємства.

3.2 Застосування антикризових заходів для забезпечення фінансової стійкості підприємства

В умовах кризового розвитку економіки та низької купівельної спроможності населення, значних інфляційних процесів та коливань курсів валют, нестабільності політичної ситуації та неефективної соціальної політики на рівні держави, формуються передумови для незадовільного впливу факторів зовнішнього середовища на діяльність підприємства. Наслідком системного зниження обсягів діяльності та підвищення негативних результатів настання економічних ризиків є зниження платоспроможності та фінансової стійкості підприємства, що в подальшому втілюється у виникненні загрози банкрутства.

Технологія формування антикризових аналітичних процедур в системі антикризового управління з точки зору процесного підходу є послідовним виконанням окремих дій або етапів. Основною метою розробки технології формування антикризових аналітичних процедур є опрацювання і реалізація методичного забезпечення та аналітичних показників, використання яких дозволить забезпечити оперативну оцінку платоспроможності та фінансової стійкості підприємства, що сприятиме ранній діагностиці кризових явищ та розробці заходів з уникнення негативного впливу ризиків, оперативної адаптації підприємства до змін зовнішнього економічного середовища [69].

Аналітичні процедури та різні напрями їх застосування в умовах сьогодення є одним із ключових інструментів ідентифікації та оцінки кризових

явищ в господарській діяльності підприємства, розробки обґрунтованої антикризової програми, ухвалення управлінських рішень в сфері мінімізації негативного впливу умов невизначеності. Створення ефективної системи аналітичних процедур є елементом якісного антикризового управління в сфері попередження та подолання кризових явищ в діяльності підприємства.

Використання системного підходу при розробці технології формування антикризових аналітичних процедур для забезпечення фінансової стійкості підприємства дозволить забезпечити збалансованість розвитку підприємства та розробити ефективні превентивні заходи в частині недопущення виникнення чи загострення кризи. Забезпечити ефективність антикризового управління та запобігти ймовірному банкрутству чи ліквідації суб'єкта господарювання у майбутньому можна шляхом використання відповідної технології формування антикризових аналітичних процедур (табл. 3.2).

На першому етапі розробки технології антикризових аналітичних процедур проводиться діагностичний аналіз фінансового стану підприємства, здійснюється ідентифікація основних загроз та ризиків його діяльності, виконується комплексний аналіз фінансової стійкості підприємства з обов'язковим аналізом ймовірності прояву кризових явищ.

На зазначеному етапі розраховуються система узагальнюючих і часткових показників за такими напрямками фінансового аналізу [70]:

а) показники ліквідності та платоспроможності (коефіцієнт покриття, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт фінансування, коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами тощо). Високе значення зазначених показників є негативним, оскільки це може свідчити про надмірне відволікання ресурсів підприємства та неефективне використання наявних фінансових ресурсів.

б) показники фінансової стійкості і стабільності діяльності підприємства (коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт фінансової стабільності,

коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу, коефіцієнт концентрації позикового капіталу тощо).

Таблиця 3.2 – Етапи технології формування антикризових аналітичних процедур

№з/п	Назва етапу	Характеристика
1	Діагностика кризового стану суб'єкта господарювання	Здійснюється коефіцієнтний аналіз діяльності підприємства у розрізі оцінки стану ліквідності та платоспроможності, структури та якості активів, комплексний аналіз фінансової стійкості на визначений момент часу та розрахунок прогнозних показників на перспективу
2	Встановлення причин виникнення та масштабів кризи, розрахунок ймовірних втрат підприємства	З метою ідентифікації причин виникнення кризи, встановлення загроз фінансовій стійкості підприємства здійснюється SWOT-аналіз, проводиться оцінка ймовірності банкрутства, а також здійснюється розрахунок очікуваних втрат суб'єкта господарювання в результаті настання та поглиблення кризи
3	Аналітичні процедури оцінки наявних ресурсних можливостей для запобігання чи подолання кризи	Аналіз ресурсного потенціалу підприємства, оцінка ефективності застосування процедур антикризового управління, шляхом розрахунку співвідношення витрат, які необхідно понести для виконання антикризових заходів та наявних фінансових ресурсів
4	Розробка аналітичних процедур в частині пошуку й реалізації внутрішніх резервів виходу підприємства з кризового стану	Розрахунок зовнішніх і внутрішніх резервів відновлення платоспроможності підприємства, розробка заходів з уникнення банкрутства
5	Комплексна оцінка ефективності антикризового управління підприємства після впровадження заходів з фінансового оздоровлення підприємства	Комплексна оцінка ефективності антикризового управління підприємства після впровадження заходів з фінансового оздоровлення підприємства

На початковому етапі застосування антикризових аналітичних процедур необхідно використати комплекс різних абсолютних та відносних показників, які дозволять здійснити діагностику фінансового стану підприємства та ідентифікувати основні фактори-дестабілізатори та передумови формування кризових явищ в діяльності підприємства. Результатом виконання першого

етапу є формулювання висновків щодо загальної оцінки фінансової стійкості та ліквідності підприємства, встановлення факторів, які негативно впливають на фінансову стійкість підприємства та дестабілізують діяльність підприємства, можуть призвести до виникнення кризових явищ.

На другому етапі виконується аналітичне дослідження причин виникнення, глибини та змісту кризи. В даному випадку на основі аналізу відхилень між плановими та фактичними показниками діяльності підприємства, оцінки їх негативного впливу на ефективність діяльності, а також шляхом проведення факторного аналізу показників фінансової стійкості, аналізу та оцінки ймовірності банкрутства встановлюється глибина кризи діяльності підприємства. Також на даному етапі проводиться аналіз втрат за очікуваними чи фактичними наслідками настання кризи [71].

Важливу роль у прийнятті ефективних управлінських рішень відіграє маржинальний аналіз фінансових результатів, що передбачає системне дослідження взаємозв'язку таких показників як витрати, обсяг реалізації продукції та прибуток. На підставі проведеного аналізу моделюється оптимальне співвідношення між цими показниками. Зокрема, визначаються обсяг реалізації, що забезпечує відшкодування всіх витрат (беззбитковий обсяг) та отримання бажаного прибутку; величина прибутку за певного обсягу реалізації; оптимальна структура витрат тощо (табл 3.3).

Результати маржинального аналізу є основою для обґрунтування управлінських рішень щодо асортиментної та маркетингової політики, технології виробництва для мінімізації витрат і максимізації прибутку.

Важливим елементом маржинального аналізу (аналіз «витрати-обсяг-прибуток») є обґрунтування беззбиткового обсягу реалізації продукції та зони безпеки підприємства. Точка беззбитковості – це рівень обсягу продажу, за якого чистий дохід від реалізації продукції збігається з витратами, а фінансовий результат відповідно дорівнює нулю., тобто немає ні прибутку, ні збитку. Точка беззбитковості ще називається точкою рівноваги, критичним обсягом продажу, порогом рентабельності.

Таблиця 3.3 – Аналіз показників беззбитковості реалізації металопродукції ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь»

Показники	2020	2021	2022	Відношення, %	
				2022 р. від 2020 р.	2022 р. від 2021 р.
1. Обсяг реалізації продукції у фізичній масі, т	150634	158025	88662	-41,14	-43,89
2. Дохід від реалізації продукції, тис. грн.	7113451	9797948	4975685	-30,05	-49,22
3. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн., у т.ч.:	7246098	10174467	5447672	-24,82	-46,46
а) змінні витрати	5991188	8836372	4160529	-30,56	-52,92
б) постійні витрати	1254910	1338095	1287143	+2,57	-3,81
4. Прибуток, тис. грн. (п.2 - п.3)	-132647	-376519	-471987	+255,82	+25,36
5. Середня ціна реалізації 1 т, грн.(п.2 : п.1*1000)	47223	62003	56120	+18,84	-9,49
6. Рівень змінних витрат на 1 т реалізованої продукції, грн. (п.3а:п.1)	39773	55918	46926	+17,98	-16,08
7. Маржинальний дохід від реалізації 1 т продукції, грн (п.5 – п.6)	7450	6085	9194	+23,41	+51,09
8. Беззбитковий обсяг реалізації продукції у фізичній масі, т, (п.3б*1000:п.7)	168444	219901	139998	-16,89	-36,34
9. У % до фактичного обсягу реалізації (п.8 : п.1*100)	112	139	158	+41,07	+13,67
10. Граничні постійні витрати, тис. грн. (п.1*п.7:1000)	1122223,3	961582	815158	-27,36	-15,23
11. У % до фактичних постійних витрат (п.10:п.3б*100)	89,4	71,9	63,3	x	x
12. Гранична середня ціна реалізації 1 т, грн (п.3б*1000:п.1+п.6)	48104	64386	61443	+27,73	-4,57
13.У % до фактичної ціни (п. 12:п.5*100)	102	103,8	109,5	x	x
14. Поріг рентабельності, тис. грн. (п.8*п.5:1000)	7954431	13634522	7856688	-1,23	-42,38
15. У % до фактичного доходу (п.14:п.2*100)	111,8	139,2	157,9	x	x
16. Запас фінансової стійкості, % ((п.2-п.14):п.2*100)	-11,8	-39,2	-57,9	x	x

За даними табл. 3.3, у 2022 р. порівняно з 2020-2021 рр., беззбитковий обсяг реалізації продукції зменшився на 16,89% та 36,34% відповідно, але її частка у фактичному обсязі реалізації зросла з 112% у 2020 р. до 139% у 2021 р. та до 158% у 2022 р. Це пов'язано з тим, що обсяг реалізації продукції у фізичній масі зменшився на 41,14% та 43,89%.

За рахунок скорочення постійних витрат на 3,81% (50952 тис. грн.) у 2022 р. порівняно з 2021 р. і зниження середньої ціни реалізації 1 т продукції на 9,49% (5883 грн), беззбитковий обсяг реалізації продукції зменшився на 36,34% або на 79903 т. Внаслідок зниження рівня змінних витрат на 1 т реалізованої продукції на 16,08% у 2022 р. порівняно з 2021 р., беззбитковий обсяг реалізації продукції також зменшився.

Щодо інших показників беззбитковості, то граничні (максимально допустимі) постійні витрати становлять від 89,4% у 2020 р. до 63,3% у 2022 р. до фактичних витрат. Гранична середня ціна реалізації 1 т продукції становить 102% у 2020 р., 103,8% у 2021 р. і 19,5% у 2022 р.

Поріг рентабельності, що є вартісним показником беззбитковості продукції, зменшився на 1,23% у 2022 р. порівняно з 2020 р. і на 42,38% порівняно з 2021 р., а його частка у фактичному доході зросла з 111,8% у 2020 р. до 157,9% у 2022 р. Запас фінансової стійкості характеризує максимально допустимий відсоток зменшення доходу до того рівня, поки продукція залишатиметься беззбитковою. Низьке значення цього показника свідчить про високу ймовірність втрати прибутковості реалізації продукції підприємством. В цілому, динаміка показників беззбитковості реалізації продукції є негативною.

Аналіз причин, що призводять до виникнення кризи слід здійснювати з їх подальшим поділом на чинники внутрішнього (незадовільний рівень ефективності менеджменту, низький ресурсний потенціал підприємства, фінансові ризики та низькі показники результативності функціонування) та зовнішнього середовища (економічні, політичні, соціальні, фіскальні, науково-технічні, низький рівень конкурентоспроможності тощо).

На даному етапі доцільним є проведення SWOT-аналізу, який дозволяє детально та комплексно оцінити слабкі сторони підприємства та загрози його діяльності. На основі проведеної діагностики факторів внутрішнього та зовнішнього середовища (сильних сторін, можливостей, загроз та слабких сторін) об'єктивно визначається їх вплив на фінансово-економічні показники діяльності підприємства та його платоспроможність (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Матриця SWOT-аналізу для ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна»

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Широкий асортимент. 2. Популярність торгової марки. 3. Висока якість продукції. 4. Кваліфікований персонал. 5. Ефективний маркетинг. 6. Багаторічний досвід роботи підприємства на ринку 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Висока собівартість. 2. Недостатність оборотних засобів. 3. Залежність від зовнішніх кредиторів. 4. Великий обсяг витрат. 5. Високий рівень зносу основних фондів, відсутність коштів на модернізацію і оновлення продукції. 6. Висока енергомісткість продукції
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розширення сфери діяльності. 2. Використання нових технологій. 3. Збільшення попиту. 4. Розширення збутової мережі. 5. Зниження операційних витрат 6. Поява нових інвесторів 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Військові дії. 2. Економічний спад. 3. Підвищення цін на сировину 4. Збільшення конкуренції. 5. Обмежувальна політика державних органів

Оскільки підприємство працює на ринку зі значною конкуренцією, має ознаки кризового стану та знаходиться на стадії напівбанкрутства, то для нього найкращою буде стратегія подолання нестійкості, виживання, яка передбачає організаційні зміни, оптимізацію дебіторської та кредиторської заборгованостей, відновлення та підвищення ефективності оборотних коштів, проведення ефективної маркетингової політики, враховуючи сильні та слабкі сторони, можливості і загрози.

Після проведення SWOT-аналізу доцільно здійснити аналіз втрат за очікуваними та фактичними результатами виникнення кризових явищ в

діяльності підприємства, фінансових наслідків кризи. Серед науковців наявні різні підходи, щодо розробки та застосування аналітичних показників для оцінки фінансових наслідків кризи.

Результатом виконання другого етапу є формулювання висновків щодо глибини кризи діяльності підприємства та її впливу на ймовірність настання банкрутства підприємства, обґрунтування мети і завдання антикризового управління, формування відповідного інформаційного базису для ухвалення антикризових рішень з метою виведення підприємства із стану кризи.

На третьому етапі розробляються аналітичні процедури оцінки наявних ресурсних можливостей для запобігання чи подолання кризи. Аналіз використання компонентів ресурсного потенціалу (кадрового, фінансового, майнового, інформаційного, організаційного, маркетингового) дозволяє виявити перелік тих складових потенціалу, які доцільно мобілізувати та використати для запобігання виникнення кризи або забезпечити вихід з кризового стану з найменшими втратами [72,73].

Цільове спрямування антикризового управління повинно базуватися на аналітичних показниках використання ресурсного потенціалу з метою досягнення поставлених завдань в сфері здійснення антикризових заходів. На даному етапі також необхідно здійснити оцінку ефективності застосування процедур антикризового управління, на основі розрахунку показника рентабельності антикризового управління. Зазначений показник повинен розраховуватися як співвідношення витрат, які необхідно понести для виконання антикризових заходів та наявних фінансових ресурсів у визначений момент часу. Підсумком виконання третього етапу є оцінка ефективності розроблених заходів антикризового управління з метою внесення відповідних коригувань з метою усунення дестабілізуючих факторів функціонування підприємства.

На четвертому етапі здійснюється розробка аналітичних процедур в частині пошуку й реалізації внутрішніх резервів виходу підприємства з

кризового стану. Основними внутрішніми резервами забезпечення фінансової стабільності діяльності суб'єкта господарювання є: підвищення якості продукції, зменшення постійних витрат та собівартості продукції на основі раціональнішого використання наявного ресурсного потенціалу, підвищення ефективності використання необоротних активів та забезпечення максимального використання виробничої потужності, зміна фінансової стратегії підприємства та прискорення економічного зростання. В даному випадку основними аналітичними показниками та процедури доцільно здійснювати за декілька періодів з метою оцінки динаміки їх зміни та структурних зрушень.

Зокрема, в даному випадку доцільно розраховувати такі аналітичні показники [74]:

- рентабельність виробництва, рентабельність готової продукції, рентабельність продажу;
- індекс якості продукції, індекс дефектності;
- середньорічний темп зростання та приросту обсягів виробництва продукції;
- відносний показник виконання виробничої програми за асортиментом та ритмічністю;
- коефіцієнт оновлення асортименту, коефіцієнти ритмічності та варіації виробничої програми;
- фондівдача, фондомісткість, продуктивність праці, динаміка постійних витрат на одиницю продукції.

Результатом виконання четвертого етапу є ідентифікація внутрішніх резервів забезпечення фінансової стабільності та стійкості діяльності підприємства, розробка цільових настанов щодо впровадження прогресивних ресурсозберігаючих технологій, напрямів удосконалення використання майнового потенціалу та зменшення непродуктивних витрат.

На останньому етапі проводиться комплексна оцінка ефективності антикризового управління підприємства після впровадження заходів з

фінансового оздоровлення підприємства. На даному етапі слід використати методичний підхід, який передбачає обчислення оптимального переліку аналітичних та нефінансових показників, за результатами обчислення яких управлінський персонал може здійснити оцінку повноти та якості впроваджених антикризових заходів з метою їх удосконалення в майбутньому та забезпечення сталого розвитку й фінансової стабільності підприємства.

Система оцінки ефективності антикризового управління підприємства повинна формувати інформацію про якість, результативність та рівень досягнення цілей антикризових заходів, покращення платоспроможності підприємства під дією внутрішніх та зовнішніх ризиків та обмежень діяльності.

Вважаємо, що оцінка ефективності антикризового управління з використанням розрахункових показників повинна обчислюватися як співвідношення досягнутих результатів в сфері локалізації чи зменшення кризового стану підприємства та обсягу витрачених ресурсів на впровадження та реалізацію антикризового управління. У випадку, якщо ефективність антикризових заходів буде розраховуватися на кожному окремому етапі його впровадження, на завершальному етапі доцільно розрахувати зведений показник ефективності антикризового управління. Використання нефінансових оціночних критеріїв та формалізація розрахункових показників оцінки ефективності антикризових заходів дозволяє здійснити оцінку досягнення цільових параметрів антикризових дій за рахунок раціонального використання ресурсного потенціалу підприємства, пошуку невикористаних резервів, що в перспективі забезпечить стійкий та стабільний стан розвитку підприємства.

Завдяки розробці системи антикризових аналітичних процедур та показників можна сформувати дієвий інструмент інформаційного забезпечення прийняття ефективних антикризових управлінських рішень на стратегічному рівні та забезпечити фінансову стійкість діяльності суб'єкта господарювання.

3.3 Управління фінансовим ризиком як засіб забезпечення фінансової стійкості підприємства

В умовах ринкової економіки об'єктивно посилюються фактори ризику, який впливає на діяльність підприємства. Ризик є невід'ємною складовою будь-якої підприємницької діяльності. Ризик розглядають як подію, яка може відбутися або не відбутися, внаслідок чого можливий негативний, нульовий або позитивний результат.

Ризик є наслідком невизначеності господарської ситуації, яка виникає під впливом багатьох факторів і випадковостей, неповноти інформації, а також людського фактору, тобто ризик має об'єктивне і суб'єктивне походження. Ризик також характеризують як втрати, понесені в результаті прийняття помилкових управлінських рішень або настання неочікуваних надзвичайних подій (стихійне лихо, техногенні аварії тощо).

Ризик притаманний як діяльності, так і бездіяльності, оскільки відмова від ризикових операцій породжує ризик втрачених можливостей щодо отримання додаткових доходів. Найбільший прибуток, як правило, приносять операції з високим ризиком. Але ризикувати з такою метою доцільно лише за умови ґрунтовного вивчення ситуації, аналізу і розрахунків можливих наслідків за багатоваріантним підходом.

Ризики і невизначеність є важливими факторами розвитку економіки, оскільки суттєво впливають на результати підприємницької діяльності та фінансовий стан суб'єктів господарювання. Наявність ризику та його рівень залежать від таких факторів [75]:

- нестабільність економічного законодавства, в т. ч. податкового;
- зовнішньоекономічні зв'язки (обмеження на торгівлю, ембарго, відмова від виконання договірних зобов'язань та ін.);
- невизначеність політичної ситуації в країні;
- коливання ринкової кон'юнктури, цін, валютних курсів;
- непередбачуваність природно-кліматичних явищ;

- невизначеність, пов'язана з виробничо-технологічними процесами (техногенні аварії, брак продукції, поломки обладнання);

- неповнота і неточність інформації про фінансовий стан підприємства та ділову репутацію партнерів по бізнесу (порушення умов договірних відносин, банкрутство окремих учасників, несвоєчасність платежів, відмова від погашення зобов'язань).

Ризики притаманні всім сферам суспільної діяльності, у зв'язку з чим існують різноманітні види ризиків. Наприклад, економічні ризики поділяються на макроекономічні та мікроекономічні. Крім економічних, розрізняють ризики політичні (зміна уряду, помилкова економічна політика), соціальні (соціальна нестабільність), екологічні (ймовірність несприятливих для життєдіяльності суспільства наслідків антропогенних явищ і подій).

У структурі сукупного ризику виділяють наступні основні його види (групи) [76]:

- операційний ризик – формується як наслідок прийняття управлінських рішень, пов'язаних із здійсненням операційної діяльності, у тому числі господарських операцій у виробничій сфері, постачанні сировини та збуті готової продукції;

- інвестиційний ризик – формується при здійсненні системоутворюючої сукупності господарських операцій з придбання та продажу довгострокових (необоротних) активів, а також короткострокових (поточних) фінансових інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів;

- фінансовий ризик – пов'язаний із управлінськими рішеннями щодо покриття потреби у капіталі для фінансування операційної та інвестиційної діяльності, тобто фінансовий ризик пов'язаний із формуванням структури капіталу підприємства.

Сукупний ризик суб'єкта господарювання відповідає сумарній величині ризиків по кожному центру (напрямку) їх формування – операційного, інвестиційного та фінансового ризиків.

Отже, ризики, що супроводжують фінансову діяльність підприємства, виділяються в особливу групу ризиків, котрі мають назву фінансових ризиків. Саме вони першочергово досліджуються у фінансовому аналізі.

Під фінансовим ризиком підприємства розуміють ймовірність виникнення несприятливих фінансових наслідків у формі втрачання доходів або капіталу в ситуації невизначеності умов проведення його фінансової діяльності. Фінансовий ризик супроводжує практично всі види фінансових операцій та всі напрями фінансової діяльності [77].

За І.А. Бланком, фінансовий ризик підприємства являє собою результат вибору його власниками або менеджерами альтернативного фінансового рішення, спрямованого на досягнення бажаного цільового результату фінансової діяльності за ймовірності понесення економічного збитку (фінансових втрат) у зв'язку з невизначеністю умов його реалізації [27].

Фінансові ризики мають об'єктивну основу через невизначеність зовнішнього середовища діяльності підприємства. Зовнішнє середовище – це об'єктивні економічні, соціальні та політичні умови, в рамках яких підприємство здійснює свою діяльність. Невизначеність зовнішнього середовища зумовлюється його залежністю від багатьох змінних, поведінку яких не завжди можна спрогнозувати (ринкова пропозиція, фактори виробництва, багатоваріантність сфер застосування капіталу, різноманітність критеріїв найкращого інвестування коштів, обмеженість інформації тощо).

Економічні рішення в умовах невизначеності приймаються у межах так званої теорії прийняття рішень – аналітичного підходу до вибору якнайкращої дії (альтернативи) або послідовності дій. Залежно від рівня визначеності можливих результатів або наслідків різних дій, з якими стикається підприємство, в теорії прийняття рішень розглядаються три типи моделей [77,78]:

- вибір рішень в умовах визначеності, коли кожна дія незмінно призводить до конкретного результату;

- вибір рішення за наявності ризику, коли кожна дія призводить до одного з багатьох можливих результатів, причому кожен із них має відповідну ймовірність появи;

- вибір рішень за умови невизначеності, коли та чи інша дія або декілька дій спричиняють різноманітні результати, але їх ймовірність абсолютно не відома.

Існує декілька видів фінансових ризиків. Ризик зниження фінансової стійкості зумовлюється недосконалістю структури капіталу (велика частка позикових коштів), породжує незбалансованість позитивного і негативного грошових потоків підприємства. У складі фінансових ризиків за ступенем небезпечності (загроза банкрутства) він відіграє провідну роль.

Ризик неплатоспроможності характеризується зниженням рівня ліквідності оборотних активів і за своїми фінансовими наслідками є найнебезпечнішим.

Інвестиційний ризик пов'язаний з можливістю виникнення фінансових втрат у процесі інвестиційної діяльності. Він піділяється на ризик реального і ризик фінансового інвестування. Інвестиційний ризик може виникнути внаслідок несвоєчасного розроблення інвестиційного проекту, затримки відкриття його фінансування, несвоєчасного завершення будівельно-монтажних робіт і т. ін [70].

Інноваційний ризик пов'язаний з впровадженням нових фінансових технологій, використанням фінансових інструментів, недостатнім забезпеченням інноваційного проекту фінансуванням, ризиком збуту інноваційної продукції, помилковим вибором інноваційного проекту, виникненням непередбачених витрат і зниженням доходів та ін.

Інфляційний ризик характеризується можливістю знецінення реальної вартості капіталу (у формі фінансових активів підприємства), а також очікуваних доходів від здійснення фінансових операцій в умовах інфляції.

Процентний ризик може виникнути внаслідок непередбачуваної зміни депозитної чи кредитної процентної ставки. Негативні фінансові наслідки

цього ризику проявляються в емісійній діяльності підприємства (при емісії акцій, облігацій), у дивідендній політиці, в короткотермінових інвестиціях та ін.

Депозитний ризик може виникнути у зв'язку з неповерненням депозитних вкладів комерційним банком унаслідок його банкрутства.

Кредитний ризик підприємства пов'язаний з наданням товарного або споживчого кредиту покупцям, які затримують платежі або не повертають кошти за реалізовану підприємством продукцію (товари).

Податковий ризик виникає у зв'язку з введенням нових податків і зборів, підвищенням податкових ставок, зміни строків платежів, відміною пільг на сплату окремих податків. Цей ризик є непередбачуваним і суттєво впливає на фінансовий стан підприємства.

Валютний ризик притаманний підприємствам, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю. Він проявляється у недоотриманні доходів унаслідок зміни обмінного курсу іноземної валюти.

Ціновий ризик – це можливість понесення фінансових втрат через несприятливі зміни цін на активи фінансового ринку: акції, цінні папери, золото та ін.

Структурний ризик зумовлюється неефективним фінансуванням поточних витрат підприємства, що призводить до високої частки постійних витрат у загальній їх сумі. Високе значення коефіцієнта операційного левериджу за умови несприятливих змін кон'юнктури товарного ринку та зменшення обсягу позитивного грошового потоку в результаті операційної діяльності генерує значно вищі темпи зменшення чистого грошового потоку за цим видом діяльності [70,77].

Криміногенний ризик на підприємстві виявляється у формі оголошення його партнерами фіктивного банкрутства, підробки документів, що забезпечують протизаконне присвоєння сторонніми особами грошових та інших активів.

До інших видів ризику відносяться ризики стихійного лиха, пожеж, повені, посух, епідемій, техногенних аварій. Вони можуть призвести до

суттєвих втрат майна і продукції. Особливо відчутними ризики стихійного лиха характерні для сільського господарства.

Зовнішній (систематичний) ризик – це ризик, який не залежить від діяльності підприємства. До цієї групи належать інфляційний, процентний, валютний, податковий ризики. Внутрішній (несистематичний) ризик – фінансовий ризик, який залежить від діяльності конкретного підприємства. Він виникає у результаті некваліфікованого фінансового менеджменту, неефективної структури активів і пасивів тощо.

Постійний фінансовий ризик характерний для всього періоду здійснення фінансової операції і пов'язаний з дією постійних факторів, наприклад, валютний ризик. Непостійний фінансовий ризик виникає лише на окремих етапах здійснення фінансової операції, наприклад, ризик неплатоспроможності ефективно функціонуючого підприємства.

Прогнозований фінансовий ризик характеризує ті види ризиків, які пов'язані з циклічним розвитком економіки, передбаченим розвитком конкуренції тощо. Прикладом прогнозованих фінансових ризиків є інфляційний і процентний ризики. До непрогнозованих фінансових ризиків належать ті ризики, які відзначаються повним непередбаченням їхнього прояву, наприклад, ризики форс-мажорної групи, податковий та ін.

В умовах ринкової економіки можна виділити такі основні сфери ризику діяльності підприємства [70]:

1. Безризикова сфера – під час здійснення фінансових операцій підприємство нічим не ризикує, відсутні будь-які втрати, підприємство отримує, як мінімум, розрахунковий прибуток.

2. Сфера мінімального ризику – у результаті діяльності підприємство ризикує частиною або всією величиною чистого прибутку.

3. Сфера підвищеного ризику – підприємство ризикує тим, що у гіршому випадку відбудеться покриття всіх витрат, а в кращому – отримає прибуток набагато менший від розрахункового. При такому варіанті можлива виробнича діяльність за рахунок короткострокових кредитів.

4. Сфера критичного ризику – підприємство ризикує не тільки втратити прибуток, але й відшкодувати витрати за свій рахунок через недоотримання очікуваної виручки.

5. Сфера неприпустимого (катастрофічного) ризику – діяльність підприємства призводить до банкрутства, втрати інвестицій.

Фінансовий ризик є об'єктивним явищем, він супроводжує практично всі види фінансових операцій та всі напрями фінансової діяльності. Наслідком ризику є фінансові втрати – прямий збиток, пов'язаний з непербаченими платежами, штрафами, сплатою додаткових податків, втратою грошових коштів і цінних паперів. До специфічних втрат призводять некомпетентність персоналу, який займається фінансовими операціями, непорядність і неплатоспроможність партнерів по бізнесу та ін.

Наслідки фінансових ризиків можуть бути негативними і позитивними [70]. До негативних наслідків відносять втрати від пошкодження майна, продукції, виробничих запасів; недоотримання доходів; переплата коштів за виконані роботи, придбані товари з причини завищення тарифів, цін, обсягу робіт і послуг, сплата штрафів, пені.

Позитивними наслідками ризиків можуть бути отримання додаткових доходів, надходження коштів у формі компенсації збитків іншими підприємствами і організаціями, страхові відшкодування, скорочення витрат на проведені заходи тощо.

Таким чином, фінансові ризики – це, по-перше, небезпека потенційно можливої, ймовірної втрати ресурсів або недоотримання коштів порівняно з варіантом, який розрахований на раціональне використання ресурсів у даній сфері діяльності; по-друге, ймовірність отримання додаткових обсягів доходу і прибутку, пов'язаних із ризиком. Виходячи з цього, фінансові ризики можна зарахувати до групи спекулятивних ризиків, які в результаті виникнення можуть спричинити і втрати, і виграші [77].

При побудові обліково-аналітичного забезпечення управління ризиками враховують фактори, які впливають на фінансові ризики. Усі фактори, що

впливають на загальний рівень фінансових ризиків, поділяються на внутрішні та зовнішні (рис. 3.3).

Рисунок 3.3 – Фактори, що впливають на рівень фінансових ризиків [70]

У процесі здійснення фінансово-господарської діяльності підприємство повинно враховувати фактори, які впливають на рівень ризику, оцінювати ризики, виявляти пов'язані з ними можливі втрати. З цією метою розробляють найбільш прийнятні шляхи нейтралізації фінансових ризиків.

Основним завданням управління ризиками є обґрунтування способів зниження ризику, можливостей його попередження і мінімізації.

Система управління фінансовими ризиками є сукупністю взаємопов'язаних принципів і організаційно-економічних засобів та елементів ресурсного забезпечення, спрямованих на виявлення, аналіз і регулювання ступеня ризиків. Важливими складовими системи є:

- виявлення можливих ризиків;

- оцінювання ризику;
- уникнення чи прийняття ризику;
- зниження рівня ризику.

Основними факторами створення та функціонування системи управління фінансовими ризиками на підприємствах виступають:

- визначення чітких цілей управління фінансовими ризиками;
- встановлення етапів процесу управління фінансовими ризиками та детальна характеристика процедур на кожному з них;
- розроблення методики оцінювання рівня фінансових ризиків;
- раціональний вибір інструментів управління фінансовими ризиками;
- інформаційне забезпечення процесів управління фінансовими ризиками;
- формування системи мотивації зниження рівня фінансових ризиків;
- урахування витрат, пов'язаних з управлінням фінансовими ризиками;
- організаційна самостійність процесу управління фінансовими ризиками.

Ефективність моделі управління ризиками передбачає чітке усвідомлення основних функціонально-організаційних питань, пов'язаних із практичним використанням такої моделі. Її впровадження потребує [75]:

- групування та локалізацію господарських операцій за центрами формування ризиків з метою наступного їх аналізу;
- виявлення та ідентифікація ризиків підприємства за видами його діяльності, а також відповідно до основних критеріїв, визначених стратегією підприємства;
- структурування сукупного ризику суб'єкта господарювання, а також виділення основних його видів (відповідно до специфіки та реалій фінансово-господарської діяльності підприємства);
- обґрунтування використання фінансово-математичних моделей та методів кількісного оцінювання рівня ризику та підтримки управлінських фінансових рішень;

- визначення доцільності використання окремих фінансових показників та коефіцієнтів для аналізу конкретного виду ризику;
- визначення та зведення основних критеріїв прийняття управлінських фінансових рішень в умовах невизначеності.

Оцінювання ризиків визначається розміром збитків, яких може зазнати підприємство, та ймовірністю настання цих збитків. Результати оцінювання ризиків є основою для вибору відповідних заходів щодо їх зниження і нейтралізації.

Розглянемо зміст основних інструментів (напрямів) зменшення фінансового ризику.

1. Ухилення від ризику. Цей спосіб дозволяє повністю уникнути потенційних втрат, пов'язаних із фінансовими ризиками, однак, з іншого боку, не дозволяє отримати додатковий прибуток, пов'язаний з ризикованою діяльністю. Як правило, даний спосіб застосовується лише до дуже серйозних і великих ризиків.

2. Формування резервів. Основним завданням підприємства є пошук джерел необхідним ресурсів для покриття можливих втрат. Заходи самострахування ризиків включають формування резервного капіталу, створення резерву сумнівних боргів за дебіторською заборгованістю, резервування коштів для забезпечення майбутніх витрат на проведення гарантійних ремонтів продукції; резервування коштів на виплату відпусток, додаткових пенсій та ін.

3. Розподіл ризику. Цей спосіб реалізується під час розроблення фінансового плану інвестиційного проекту. Розподіл ризику поділяють на:

- кількісний (між замовником і виконавцем);
- як сний (учасники проекту приймають низку рішень, які розширюють або звужують діапазом потенційних інвесторів).

4. Передача ризиків – здійснюється за певними напрямами: передача підприємствами права на отримання боргу комерційним банкам (факторинг); передача векселів; кредитування під заставу дебіторської

заборгованості; передача ризику шляхом укладання договору поручительства; передача ризику постачальникам сировини і матеріалів та ін.

5. Об'єднання ризику. З метою мінімізації або нейтралізації фінансових ризиків підприємство може зменшити рівень власного ризику, залучаючи до вирішення спільних проблем у ролі партнерів інші підприємства.

6. Диверсифікація ризиків – один із найважливіших шляхів нейтралізації ризиків, який дозволяє знижувати окремі види фінансових ризиків: кредитний, депозитний, інвестиційний, валютний.

Формами диверсифікації є [75-77]:

- диверсифікація фінансової діяльності підприємства, яка передбачає використання альтернативних можливостей одержання доходу від різноманітних фінансових операцій, безпосередньо не пов'язаних одна з одною. Якщо в результаті непередбачуваних подій одна з фінансових операцій виявиться збитковою, інші операції будуть приносити прибуток;

- диверсифікація портфеля цінних паперів, яка дозволяє знижувати інвестиційні ризики, не зменшуючи при цьому рівень доходності інвестиційного портфеля;

- диверсифікація програми реального інвестування. У частині формування реального інвестиційного портфеля підприємствам рекомендується віддавати перевагу програмам реалізації декількох проектів відносно невеликої капіталомісткості перед програмами, які складаються з єдиного великого інвестиційного проекту;

- диверсифікація покупців продукції (робіт, послуг) підприємства, яка спрямована на зниження кредитного ризику, що виникає при комерційному кредитуванні;

- диверсифікація депозитних вкладів підприємства, яка передбачає розміщення великих сум тимчасово вільних грошей з метою отримання прибутку в декількох банках, що знижує рівень депозитного ризику;

- диверсифікація валютної корзини підприємства, яка передбачає вибір кількох видів валют у процесі здійснення підприємством зовнішньо-

економічних операцій, що дає можливість мінімізувати валютні ризики;

- диверсифікація фінансового ринку, яка передбачає організацію роботи одночасно у декількох сегментах фінансового ринку. Невдача в одному з них може бути компенсована успіхами на інших.

7. Страхування фінансових ризиків страховими компаніями. Цей спосіб передбачає обов'язки страховика зі страхових виплат у розмірі повної або часткової компенсації втрат доходів особи, на користь якої укладено договір страхування, викликаних такими подіями: зупинка виробництва або скорочення обсягів виробництва в результаті зазначених у договорі подій; банкрутство; непередбачувані витрати; невиконання договірних зобов'язань контрагентом застрахованої особи, що є кредитором операції; зазнані застрахованою особою судові витрати; інші події.

8. Хеджування – у загальному вигляді визначається як страхування ціни товару від ризику (для продавця небажане падіння ціни, або не вигідного для покупця – її збільшення) шляхом оформлення зустрічних валютних, комерційних, кредитних та інших вимог і зобов'язань. Залежно від виду цінних паперів виділяють такі види хеджування фінансових ризиків: хеджування з використанням опціонів; хеджування з використанням ф'ючерсних контрактів; хеджування з використанням операцій «своп».

Мінімізувати фінансові ризики підприємство може також шляхом встановлення і використання внутрішніх фінансових нормативів у процесі розроблення програми здійснення певних фінансових операцій або фінансової діяльності підприємства в цілому. Управління фінансовими ризиками потребує відповідної організації. Зокрема, доцільно розробити політику управління ризиками та відобразити в ній: мету та складові управління ризиками; види ризиків, їх перелік і характеристику; визначення ймовірності настання події; методику виявлення величини ризику та аналізу зовнішнього середовища; методи управління ризиком та можливості його зниження і попередження; механізм фінансування ризику; страхування ризиків; інформаційне забезпечення управління ризиками.

Висновки до розділу 3

Перспективним напрямом в управлінні фінансово-економічною діяльністю підприємств промисловості є розробка процесу управління їх фінансовою стійкістю, який би забезпечував прийняття оперативних та стратегічних управлінських фінансових рішень.

Механізм забезпечення фінансової стійкості слід визначити як систему форм, методів, прийомів, важелів, норм і нормативів, а також нормативно-правового, інформаційного, програмно-технічного та кадрового забезпечення, за допомогою яких на підприємстві досягається такий стан фінансових ресурсів, їх формування, розподілу та використання, що дозволяє підприємству розвиватися на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику.

Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства є частиною загальної системи управління підприємством, що забезпечує вплив на чинники, від яких залежить загальний результат діяльності суб'єкта господарювання.

Запропонований процес управління фінансово стійким розвитком підприємства містить такі етапи: визначення напрямів забезпечення сталого розвитку підприємства; елементи напрямів забезпечення сталого розвитку підприємства; оцінювання їх значущості та діагностика фактичного стану; діагностування стану підприємства; вибір типу управління розвитком підприємства; вибір методів, принципів, цілей і завдань управління стійким розвитком підприємства.

Аналітичні процедури та різні напрями їх застосування в умовах сьогодення є одним із ключових інструментів ідентифікації та оцінки кризових явищ в господарській діяльності підприємства, розробки обґрунтованої антикризової програми, ухвалення управлінських рішень в сфері мінімізації негативного впливу умов невизначеності. Створення ефективної системи

аналітичних процедур є елементом якісного антикризового управління в сфері попередження та подолання кризових явищ в діяльності підприємства.

Важливу роль у прийнятті ефективних управлінських рішень відіграє маржинальний аналіз фінансових результатів, за результатами якого встановлено, що на ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» поріг рентабельності, що є вартісним показником безбитковості продукції, зменшився на 1,23% у 2022 р. порівняно з 2020 р. і на 42,38% порівняно з 2021 р., а його частка у фактичному доході зросла з 111,8% у 2020 р. до 157,9% у 2022 р. Запас фінансової стійкості характеризує максимально допустимий відсоток зменшення доходу до того рівня, поки продукція залишатиметься безбитковою. Низьке значення цього показника свідчить про високу ймовірність втрати прибутковості реалізації продукції підприємством. В цілому, динаміка показників безбитковості реалізації продукції є негативною.

За результатами SWOT-аналізу встановлено, що підприємство ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» працює на ринку зі значною конкуренцією, має ознаки кризового стану та знаходиться на стадії напівбанкрутства, то для нього найкращою буде стратегія подолання нестійкості, виживання, яка передбачає організаційні зміни, оптимізацію дебіторської та кредиторської заборгованостей, відновлення та підвищення ефективності оборотних коштів, проведення ефективної маркетингової політики, враховуючи сильні та слабкі сторони, можливості і загрози.

Фінансовий ризик є об'єктивним явищем, він супроводжує практично всі види фінансових операцій та всі напрями фінансової діяльності.

У процесі здійснення фінансово-господарської діяльності підприємство повинно враховувати фактори, які впливають на рівень ризику, оцінювати ризики, виявляти пов'язані з ними можливі втрати. З цією метою розробляють найбільш прийнятні шляхи нейтралізації фінансових ризиків.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра наведені теоретичні узагальнення та вирішення практичних завдань, які полягають у подальшому розвитку теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо покращення фінансового стану підприємства ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпрспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» на основі забезпечення підвищення рівня його фінансової стійкості. Загальні висновки, одержані в результаті дослідження, зводяться до такого.

Встановлено, що фінансову стійкість підприємства варто розглядати, як комплексне поняття, в якому відображається стабільний фінансовий стан підприємства, за якого ефективно формуються, розподіляються та використовуються фінансові ресурси, забезпечуються фінансова автономія, платоспроможність, дохідність та рентабельність, розвиток діяльності на поточний та майбутній періоди.

Отже, фінансова стійкість підприємства визначається структурою джерел фінансування діяльності (пасивів), структурою оборотних та необоротних активів, збалансуванням рівноваги активів і пасивів та доходів і витрат. Узагальнивши представлені у науковій літературі методи здійснення оцінювання фінансової стійкості варто зауважити на тому, що їх вибір повинен забезпечити точний розрахунок структури і рівня забезпеченості внутрішніх ресурсів підприємства, а також їхньої ефективності. Внаслідок цього, залежно від мети управлінських рішень, обирається метод аналізу, формується інформаційне забезпечення та формуються висновки щодо виду фінансової стійкості й подальших сценаріїв розвитку підприємства.

Методичні підходи, які використовуються підприємством при аналізі фінансової стійкості мають передбачати визначення структури активів і пасивів (капіталу й зобов'язань) підприємства, ступінь залежності підприємства від зобов'язань, структуру джерел фінансування, структуру та ефективність використання позикових коштів, рівень управління дебіторською та

кредиторською заборгованістю, стану платоспроможності та запасу стійкості фінансового стану підприємства. Такі показники є важливими для прийняття управлінських рішень, тому нагальним завжди постає питання вибору методичного підходу для оцінювання й прогнозу фінансової стійкості підприємства з метою моніторингу динаміки, тенденцій, структури, порівняння якісних та кількісних показників. У зв'язку із тим, що традиційні методи аналізу варто доповнювати зарубіжними, аналіз фінансової стійкості може бути доповнений, розширений й обґрунтований з різних точок зору стійкості.

Проведений аналіз результатів господарської діяльності підприємства дозволяє виділити наступне:

- у 2022 р. порівняно з попередніми роками збільшилась величина грошових коштів – на 48,01% порівняно з 2021 р.;

- збільшилась величина інших оборотних активів – на 19,36% у 2022 р. порівняно з 2021 р.;

- серед фондів обігу дещо зменшилась поточна дебіторська заборгованість – на 1,38% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і на 0,09% у 2021 р. порівняно з 2020 р., що свідчить про покращення стану розрахунків підприємства з дебіторами;

- у 2022 р. порівняно з попередніми роками – 2020-2021 рр. вартість джерел формування капіталу дещо знизилась на 2,26% та 1,13% відповідно. Власний капітал підприємства значно зменшився у 2022 р. порівняно з 2020 р. на 1507921 тис. грн. і на 983427 тис. грн. у 2022р. порівняно з 2021 р. Власний капітал підприємства у 2022 р. має від'ємне значення внаслідок високого показника непокритого збитку, який отримало підприємство. Проте, значно зросли зобов'язання підприємства – на 21,94% у 2020 р. порівняно з 2022 р. і на 13,72% у 2021 р. порівняно з 2022 р. Отже, у підприємства знизився рівень фінансової стійкості за критерієм забезпеченості власним капіталом;

- зменшилась залежність підприємства від довгострокових зобов'язань (на 89,55% у 2020 р. порівняно з 2022 р. і на 51,31% у 2021 р. порівняно з 2020 р.) та зросла залежність від поточних зобов'язань (на 78,35% і на 20,25%

відповідно);

– відбуваються стрибкоподібні зміни показників чистого доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції у 2021 р. порівняно з 2020 р. – збільшення на 37,74%, у 2022 р. порівняно з 2021 р. – зменшення на 49,22%; собівартість продукції змінилась відповідно на 44,83% та 54,85%. Показники валового прибутку суттєво знизилися у 2021 р. порівняно з 2020 р. і становили 51,78%; у 2022 р. порівняно з 2021 р. відбулось зростання на 141,86%;

– показник фінансових витрат у 2021 р. порівняно з 2020 р. дещо знизився і становить у 2020 р. – 416253 тис. грн., у 2021 р. – 356373 тис. грн., у 2022 р. – 485416 тис. грн. Фінансовим результатом діяльності підприємства до оподаткування є збиток, значення якого у 2022 р. перевищило значення 2021 р. на 260,27%. Загальним результатом діяльності підприємства за 2020-2022 рр. є збиток, який збільшився на 312,35% у 2022 р. порівняно з 2021 р. Це відбулось внаслідок значного перевищення фінансових витрат над фінансовими доходами підприємства;

– за результатами проведених розрахунків із визначення типу фінансової стійкості, незважаючи на зростання у 2021 р. порівняно з 2020 р. вартості запасів на 10782 тис. грн., підприємство не забезпечило приріст величини власних оборотних коштів і цей показник має від’ємне значення – 5378957 тис. грн. за 2022 р. У підсумку, нестача власних оборотних коштів для формування запасів у 2022 р. становить 6460635 тис. грн, що на 899662,5 тис. грн. більше, ніж у попередньому році. За розрахованими даними, тип фінансової стійкості підприємства можна віднести до нестійкого фінансового стану, оскільки запаси не покриваються джерелами їх формування;

– негативним з погляду динаміки фінансової стійкості підприємства є не лише збільшення абсолютного показника порогу рентабельності (на 4853670,5 тис. грн., або 63,431%), а й зростання його частки в операційному доході з 106,76% до 126,42% (на 19,66 відсоткових пунктів). Тобто, якщо в базовому році для покриття операційних витрат використовувалась сума операційного

доходу, що становила 106,76% від фактичного доходу, то вже у звітному – відповідно 126,42%. Зважаючи на зниження запасу фінансової стійкості з 6,76% у 2020 р. до 26,42% у 2021 р., можна стверджувати, що рівень цього показника є невисоким і свідчить про нестабільність роботи підприємства за критерієм забезпечення прибутковості операційної діяльності;

– за допомогою способу ланцюгових підстановок, визначили вплив факторів на зміну показника порога рентабельності. Отже, головним фактором збільшення порога рентабельності стало зростання постійних та змінних витрат. За допомогою способу ланцюгових підстановок визначили вплив факторів на зміну показника запасу фінансової стійкості підприємства. Отже, головним фактором зниження запасу фінансової стійкості стало збільшення змінних витрат;

– ефект фінансового важеля, тобто приріст рентабельності власного капіталу у 2022 р. становить 1,21, що на 0,43 відсоткових пунктів менше і на 4,03 відсоткових пунктів більше порівняно з 2020 р. і 2021 р. Рівень фінансового важеля показує, що на 1% приросту прибутку від господарської діяльності припадає 0,09 відсоткового пункту приросту рентабельності власного капіталу у 2020 р., 0,06 – у 2021 р., і 0,01 – у 2022 р.

Перспективним напрямом в управлінні фінансово-економічною діяльністю підприємств промисловості є розробка процесу управління їх фінансовою стійкістю, який би забезпечував прийняття оперативних та стратегічних управлінських фінансових рішень.

Механізм забезпечення фінансової стійкості слід визначити як систему форм, методів, прийомів, важелів, норм і нормативів, а також нормативно-правового, інформаційного, програмно-технічного та кадрового забезпечення, за допомогою яких на підприємстві досягається такий стан фінансових ресурсів, їх формування, розподілу та використання, що дозволяє підприємству розвиватися на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику.

Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства є частиною загальної системи управління підприємством, що забезпечує вплив на чинники, від яких залежить загальний результат діяльності суб'єкта господарювання.

Запропонований процес управління фінансово стійким розвитком підприємства містить такі етапи: визначення напрямів забезпечення сталого розвитку підприємства; елементи напрямів забезпечення сталого розвитку підприємства; оцінювання їх значущості та діагностика фактичного стану; діагностування стану підприємства; вибір типу управління розвитком підприємства; вибір методів, принципів, цілей і завдань управління стійким розвитком підприємства.

Аналітичні процедури та різні напрями їх застосування в умовах сьогодення є одним із ключових інструментів ідентифікації та оцінки кризових явищ в господарській діяльності підприємства, розробки обґрунтованої антикризової програми, ухвалення управлінських рішень в сфері мінімізації негативного впливу умов невизначеності. Створення ефективної системи аналітичних процедур є елементом якісного антикризового управління в сфері попередження та подолання кризових явищ в діяльності підприємства.

Важливу роль у прийнятті ефективних управлінських рішень відіграє маржинальний аналіз фінансових результатів, за результатами якого встановлено, що на ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» поріг рентабельності, що є вартісним показником безбитковості продукції, зменшився на 1,23% у 2022 р. порівняно з 2020 р. і на 42,38% порівняно з 2021 р., а його частка у фактичному доході зросла з 111,8% у 2020 р. до 157,9% у 2022 р. Запас фінансової стійкості характеризує максимально допустимий відсоток зменшення доходу до того рівня, поки продукція залишатиметься безбитковою. Низьке значення цього показника свідчить про високу ймовірність втрати прибутковості реалізації продукції підприємством. В цілому, динаміка показників безбитковості реалізації продукції є негативною.

За результатами SWOT-аналізу встановлено, що підприємство ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» працює на ринку зі значною конкуренцією, має ознаки кризового стану та знаходиться на стадії напівбанкрутства, то для нього найкращою буде стратегія подолання нестійкості, виживання, яка передбачає організаційні зміни, оптимізацію дебіторської та кредиторської заборгованостей, відновлення та підвищення ефективності оборотних коштів, проведення ефективної маркетингової політики, враховуючи сильні та слабкі сторони, можливості і загрози.

Фінансовий ризик є об'єктивним явищем, він супроводжує практично всі види фінансових операцій та всі напрями фінансової діяльності.

У процесі здійснення фінансово-господарської діяльності підприємство повинно враховувати фактори, які впливають на рівень ризику, оцінювати ризики, виявляти пов'язані з ними можливі втрати. З цією метою розробляють найбільш прийнятні шляхи нейтралізації фінансових ризиків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеєнко Н.В. Управление устойчивым развитием промышленных предприятий. *Економіка і організація управління*. Донецьк, 2009. Вип. 2(6). С. 50-60.
2. Салига К.С. Методичні підходи діагностування фінансового стану підприємства. *Держава та регіони. Економіка та підприємництво*. Київ, 2013. № 3. С. 215.
3. Іванов В.Л., Малов В.А. Забезпечення організаційно-економічної стійкості промислового підприємства. *Економіка. Менеджмент. Підприємство*. Львів, 2010. № 22. С. 32-39.
4. Анохін С.П. Методика моделювання економічної стійкості промислових підприємств в сучасних умовах. Харків : ХНТУ, 2010. 48 с.
5. Колодізєв О.М., Нужний К.М. Сучасні підходи до визначення економічної стійкості підприємства. *Сучасні проблеми економіки та управління підприємствами* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 22-23 лют. 2007 р. : тези допов. Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2007. Т. 6. С. 470-476.
6. Сімех Ю.А. Визначення поняття конкурентостійкості підприємства. *Вісник Міжнародного слов'янського університету. Серія «Економічні науки»*. Харків, 2007. Т. X. № 1. С. 12-16.
7. Бугай В.З., Омельченко В.М. Аналіз та оцінка фінансової стійкості підприємства. *Держава та регіони*. Київ, 2008. № 1. С. 34-39.
8. Василенко А.В. Менеджмент стійкого розвитку підприємств : монографія. Київ : Центр навчальної літератури, 2015. 648 с.
9. Іванов В.Л., Малов В.А. Забезпечення організаційно-економічної стійкості промислового підприємства. *Економіка. Менеджмент. Підприємство*. Львів, 2010. № 22. С. 32-39.

10. Ареф'єва О.В., Городянська Д.М. Економічна стійкість підприємства: сутність, складові та заходи з її забезпечення. Актуальні проблеми економіки. Київ, 2018. № 8. С. 83-90.

11. Бурда А.І. Методичні підходи до оцінювання впливу складників тріади потенціалу на сталий розвиток підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. Львів, 2019. Вип. 19.12. С. 141-153.

12. Малінін К.Г. Стійкість функціонування підприємства в ринковій економіці : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Харків, 2017. 21 с.

13. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. 3-тє вид., випр. і доп. Київ : Знання, 2007. 668 с.

14. Журавльова О.Є. Фінансова стійкість підприємства : теорія і практика. *Формування ринкової економіки*. Львів, 2019. № 22. 52-58 с.

15. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств; 2-е вид. Київ : Знання, 2020. 274 с.

16. Плиса В.Й., Приймак І.І. Стратегія забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання в економіці України : монографія. Львів : АТБ, 2009. 142 с.

17. Ловінська І.Г. Фінансова стійкість організацій як індикатор економічного потенціалу. *Фінанси, облік і аудит*. Київ, 2014. Вип. 1 (23). 252 с.

18. Островська О.А. Фінансовий стан та фінансова стійкість підприємств: теоретичні аспекти визначення їх суті. *Стратегія економічного розвитку України*. Київ, 2012. Вип. 4 (11). 182 с.

19. Артеменко В.Г., Беллендир М.В. Фінансовий аналіз : підручник. Харків : РИТГО, 2011. 120 с.

20. Костирко Л.А. Аналіз потенціалу фінансової в системі управління вартістю підприємства. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2015. № 4 (221). 122 с.

21. Шеремет А.Д., Негашев Е.В. Методика фінансового аналізу діяльності комерційних організацій ; 2-е изд., перераб. и доп. Харків : Основа, 2016. 208 с.

22. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / М.Д. Білик та ін. Київ : КНЕУ, 2009. 323 с.
23. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 90 с.
24. Ковальов В.В., Волкова О.М. Аналіз господарської діяльності підприємства. Харків : Основа, 2011. 424 с.
25. Мамонтова Н.А. Фінансова стійкість акціонерних підприємств і методи її забезпечення (на прикладі підприємств харчової промисловості) : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Київ, 2006. 59 с.
26. Поддєрьогін А.М., Наумова Л.Ю. Фінансова стійкість підприємств в економіці України : монографія. Київ : КНЕУ, 2011. 184 с.
27. Бланк І.О. Основи фінансового менеджменту : підручник. Київ : КНЕУ, 2010. 476 с.
28. Оспіщєв В.І., Нагорна І.В. Класифікація чинників впливу на фінансову стійкість підприємств. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2009. Вип. 2. С. 218-223. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2009_2_34 (дата звернення: 08.08.2023).
29. Хачатрян В.В., Усова Л.С. Фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства. URL : <http://intkonf.org/ken-hachatryan-vv-usova-ls-faktori-scho-vplivayut-na-nansoviy-stan-pidприємства> (дата звернення: 08.08.2023).
30. Мних Є.В., Барабаш Н.С. Фінансовий аналіз : підручник. Київ : КНЕУ, 2014. 358 с.
31. Чепка В.В., Матяш О.К. Фінансова стійкість підприємства : сутність та фактори впливу. *Економіка і суспільство*. Серія «Гроші, фінанси і кредит». Мукачєво, 2017. Вип. 12. С. 649-655.
32. Череп А.В., Корженєвська В.М. Використання економічних інструментів в системі антикризового управління підприємством. *Актуальні проблеми економіки*. Київ, 2017. № 1. С. 177-187. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2017_1_20 (дата звернення: 02.08.2023).

33. Савельєва А.О. Фінансова стійкість підприємства та фактори, що впливають на неї. Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. URL : <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2018/paper/view/3806/3169> (дата звернення: 27.07.2023).

34. Mishkin F.S. Global Financial Instability: Framework, Events, Issues. *Journal of Economic Perspectives*. 1999. № 4. URL: <http://www.cepr.org/gei/brep2.htm> (дата звернення: 01.09.2023).

35. Єлецьких С.Я. Послідовність етапів процесу управління розвитком промислового підприємства з позицій забезпечення його фінансової стійкості. *Науковий огляд*. Київ, 2014. №9. URL: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/327/0> (дата звернення: 02.09.2023).

36. Пігуль Н.Г., Клименко А.В., Пігуль Є.І. Аналіз фінансової стійкості підприємств України. *Приазовський економічний вісник*. Запоріжжя, 2019. Вип. 1(12). С. 186-190.

37. Обушак Т.А. Сутність фінансового стану підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. Київ, 2013. № 9. С. 92.

38. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2010. 554 с.

39. Мошенський С.З., Олійник О.В. Економічний аналіз : підручник ; 2-вид., доп. і перероб. Житомир : Рута, 2010. 704 с.

40. Єпіфанова І.Ю., Джеджула В.В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с.

41. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч.-метод. посіб. Київ: Знання, 2009. 328 с.

42. Ткаченко Є.Ю., Фатюха В.В., Яришко О.В. Фінансова стійкість підприємства : сутність та основи управління. *Інфраструктура ринку. Серія «Гроші, фінанси і кредит»*. Одеса, 2021. Вип. 56. С. 129-134.

43. Стригуль Л.С. Теоретико-методичне забезпечення визначення фінансової стійкості підприємств різних організаційно-правових форм в умовах мінливого середовища. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Ужгород, 2016. Вип. 6. С. 64-67.

44. Школьник І.О. Фінансовий аналіз : навчальний посібник ; за ред. І.О. Школьник та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 368 с.

45. Білик М.Д., Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2005. 592 с.

46. Заюкова М.С. Теорія фінансової стійкості підприємства : монографія. Вінниця : Вид-во «Універ-сум», 2019. 155 с.

47. Кремень В.М., Щепетков С.Я. Оцінювання фінансової стійкості підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. Київ, 2011. № 1(115). С. 107–115.

48. Wurl H.J., Mayer J.H. Balanced Scorecard und industrielles Risikomanagement. Möglichkeiten zur Intergration. Klingebiel N. *Performance Measurement & Balanced Scorecard*. München, 2001. 411 p.

49. Домбровська С.О., Горбаченко М.Д. Фінансова стійкість підприємства : оцінка та шляхи підвищення. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. Одеса, 2021. №3-4. С. 28-34.

50. Нагорна І.В. Обліково-аналітичне забезпечення оцінки фінансової стійкості підприємств торгівлі / І. В. Нагорна, С. О. Кузнецова, Т. В. Польова, М. О. Мельничук, К. С. Дяченко, І. П. Порсюрова, І. М. Клімович, Г. Баширова. Харків : Видавець Іванченко І. С., 2020. 133 с.

51. Кривицька О.Р. Планування прибутку підприємства при визначенні стратегії його розвитку. *Фінанси України*. Київ, 2015. № 3. С. 138–143.

52. Марцин В.С. Надійність, платоспроможність та фінансова стійкість – основні складові фінансового стану підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. Київ, 2018. № 7. С. 26–28.

53. Москалець К.М. Визначення поняття та функцій категорії «фінансова стійкість» як критерію ефективності фінансової діяльності

підприємства. *Materialy VI Międzynarodowej naukowipraktycznej konferencji «Nauka I wyksztaicenie bez granic – 2010»*. 2010. С. 81–88.

54. Русіна Ю.О., Полозук Ю.В. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства та фактори, що на неї впливають. *International Scientific Journal*. 2015. № 2. С. 91–94.

55. Criscuolo P. R&D. *Internationalisation and Knowledge Transfer: Impact on MNEs and their Home Countries*. URL : <http://www.merit.unu.edu/publications/phd/PCriscuolo.pdf> (дата звернення: 28.09.2023).

56. Савельєва А.О. Фінансова стійкість підприємства та фактори, що впливають на неї. *Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ*, Вінниця, 14–23 березня 2018 р. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2018/paper/view/3806> (дата звернення: 24.08.2023).

57. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 566 с.

58. Абрамова І.М. Методи та фактори управління фінансовою стійкістю підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. Київ, 2015. № 12. С. 146-150.

59. Вахович І.М., Олександренко І.В. Теоретичні підходи до визначення фінансової стабільності підприємств. *Бізнес Інформ*. 2015. № 10. С. 19-25.

60. Замкевич Б.М. Оцінювання і прогноз фінансової стійкості підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. Київ, 2016. № 6. С. 127-130.

61. Кальченко О.С. Теоретичні аспекти формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. Київ, 2016. № 2. С. 320-326.

62. Косарева І.П., Бут А.С. Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства. *Молодий вчений. Економічні науки*. Київ, 2017. №4 (44). С. 678-682.

63. Кучеренко К.В. Фінансова стійкість як чинник та індикатор економічної безпеки промислового підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. Київ, 2019. № 7(2). С. 44-46.

64. Марченко Н.А., Деркач А.О. Напрямки підвищення фінансової стійкості промислових підприємств. *Чернігівський науковий часопис. Серія I «Економіка і управління»*. Чернігів, 2016. № 1. С. 92-97.

65. Рачинський О.В. Дефініція наукових поглядів щодо поняття «фінансова стійкість підприємства». *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. Хмельницький, 2019. № 2. С. 226-229.

66. Скаковська С.С., Заблук Ю.В. Фінансова стійкість підприємства та її забезпечення. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. Рівне, 2017. Вип. 1. С. 72-79.

67. Стригуль Л.С. Теоретико-методичне забезпечення визначення фінансової стійкості підприємств різних організаційно-правових форм в умовах мінливого середовища. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Ужгород, 2016. № 6. С. 64-67.

68. Тищенко В.В. Фінансова стійкість підприємства як результат функціонування його системи економічної безпеки (на прикладі м'ясопереробних підприємств): автореф. дис. канд. екон. наук. Черкаси, 2015. 20 с.

69. Ковальов А.І., Привалов В.П. Аналіз фінансового стану підприємства : навч. посібник. Київ : «Центр економіки і маркетингу», 2010. 188 с.

70. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Знання, 2012. 815 с.

71. Склабінська А.І., Дrajниця С.А., Федорук Л.Д. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Львів : «Новий Світ-2000», 2013. 342 с.

72. Єпіфанова І.Ю., Джеджула В.В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с.

73. Schinasi G.J. Safeguarding financial stability: theory and practice. Washington, D.C. : International Monetary Fund, 2005. 60.

74. Філонич О.М., Дряпак Я.О. Управління фінансовою стійкістю підприємства. *Економіка і регіон*. Полтава, 2014. № 1(32). С. 199-202.

75. Коваленко Ю. М. Фінансова стійкість та її підтримання у фінансовому секторі економіки: міжнародний і національний контексти. *Бізнес-інформ*. 2013. № 9. С. 274-279.

76. Притуляк Н.М. Ознаки фінансової стійкості – теоретична основа моделювання факторних систем. *Економіка. Фінанси. Право*. Київ, 2013. № 1. С. 26-31.

77. Гарасюк О.А., Богачевська К.В. Удосконалення поняття управління фінансовою стійкістю. *Економіка і регіон*. Полтава, 2012. № 3(34). С. 228-232.

78. Dodd D., Graham B. Security Analysis: Principles and Technique. URL : <http://www.ebooksdownloadfree.com> (дата звернення: 12.09.2023).

ДОДАТОК А

ПрАТ «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ»
ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН
 Станом на 31 грудня 2020 р.
 (у тисячах гривень)

	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ		
		2020	12	31
Підприємство: ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А. М. Кузьміна	за ЄДРПОУ	00186536		
Територія: Заводського району	за КОАТУУ	2310136600		
Організаційно-правова форма господарювання: Акціонерне товариство	за КОПФГ	230		
Вид економічної діяльності: Виробництво чавуну, сталі, феросплавів	за КВЕД	24.10		
Середня кількість працівників: 4 665				
Адреса, телефон: 69008, Запорізька обл., м. Запоріжжя, Південне шосе, 81				
Одиниця виміру: тис. грн.				
Складено (зробити позначку «х» у відповідній клітинці):				
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку				
за міжнародними стандартами фінансової звітності		V		

Баланс
(Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2020 р.

Форма № 1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	7 182	6 349
первісна вартість	1001	50 258	51 437
накопичена амортизація	1002	(43 076)	(45 088)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	35 739	62 819
Основні засоби	1010	4 671 081	4 426 990
первісна вартість	1011	5 117 180	5 207 264
знос	1012	(446 099)	(780 274)
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	5 934	6 218
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Інші необоротні активи	1090	38 010	1 918
Усього за розділом I	1095	4 757 946	4 504 294
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	1 128 433	1 161 575
Виробничі запаси	1101	525 358	466 436
Незавершене виробництво	1102	367 290	516 359
Готова продукція	1103	235 785	178 780
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	927 675	833 357
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	26 361	16 706
з бюджетом	1135	68 368	73 196
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
з нарахованих доходів	1140	2 760	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	3 382	3 800
Поточні фінансові інвестиції	1160	313 583	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	8 925	28 895
у тому числі в касі	1166	1	2
рахунки в банках	1167	8 924	28 893
Витрати майбутніх періодів	1170	1 863	2 176
Інші оборотні активи	1190	14 591	18 700
Усього за розділом II	1195	2 495 961	2 138 407
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	7 253 907	6 642 701

ПрАТ «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ»
ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН
 Станом на 31 грудня 2020 р.
 (у тисячах гривень)

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	49 720	49 720
Капітал у дооцінках	1405	3 225 938	3 009 471
Додатковий капітал	1410	114 747	114 747
Резервний капітал	1415	12 430	12 430
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(2 145 047)	(2 857 478)
Неоплачений капітал	1425	-	-
Вилучений капітал	1430	-	-
Усього за розділом I	1495	1 257 788	328 890
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	308 981	108 866
Довгострокові кредити банків	1510	2 794 314	415 028
Інші довгострокові зобов'язання	1515	315	-
Довгострокові забезпечення	1520	646 186	737 381
Цільове фінансування	1525	-	-
Усього за розділом II	1595	3 749 796	1 261 075
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	618 811	3 121 403
товари, роботи, послуги	1615	1 378 753	1 698 535
розрахунками з бюджетом	1620	13 523	13 970
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	11 451	12 156
розрахунками з оплати праці	1630	37 007	36 882
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	45 294	55 233
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	14 330	14 330
Поточні забезпечення	1660	93 512	76 021
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	33 842	24 206
Усього за розділом III	1695	2 246 323	5 052 736
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Баланс	1700	-	-
	1900	7 253 907	6 642 701

Голова Правління

Сергій Кійко

Головний бухгалтер

Галина Лучко

12 березня 2021 р.

ПрАТ «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ»
ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД
за рік, що закінчився 31 грудня 2020 р.
(у тисячах гривень)

Підприємство: ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпрспецсталь» ім. А. М. Кузьміна» за ЄДРПОУ

Дата (рік, місяць, число)

КОДИ		
2020	12	31
00186536		

Звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)
за 2020 р.

Форма № 2

Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	7 113 451	8 280 234
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(6 571 819)	(7 815 501)
Валовий:			
прибуток	2090	541 832	464 733
збиток	2095	-	-
Інші операційні доходи	2120	53 900	136 254
Адміністративні витрати	2130	(149 875)	(151 982)
Витрати на збут	2150	(322 434)	(294 434)
Інші операційні витрати	2180	(202 170)	(136 720)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	-	17 851
збиток	2195	(78 747)	-
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	14 421	35 057
Інші доходи	2240	352	553 475
Фінансові витрати	2250	(416 253)	(491 773)
Втрати від участі в капіталі	2255	-	-
Інші витрати	2270	(598 926)	(7 406)
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	-	107 204
збиток	2295	(1 079 153)	-
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	191 310	(29 073)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	-	78 131
збиток	2355	(887 843)	-

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дроїнка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дроїнка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	(50 061)	(116 827)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	(50 061)	(116 827)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	9 006	20 920
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	(41 055)	(95 707)
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	(928 898)	(17 576)

Примітки, що додаються, є невід'ємною частиною цієї фінансової звітності.

ПрАТ «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ»
ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД
 за рік, що закінчився 31 грудня 2020 р.
 (у тисячах гривень)

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті 1	Код рядка 2	За звітний період 3	За аналогічний період попереднього року 4
Матеріальні затрати	2500	5 446 594	6 471 854
Витрати на оплату праці	2505	851 313	856 632
Відрахування на соціальні заходи	2510	181 633	190 745
Амортизація	2515	346 304	339 581
Інші операційні витрати	2520	529 647	402 533
Разом	2550	7 355 491	8 261 345

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті 1	Код рядка 2	За звітний період 3	За аналогічний період попереднього року 4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	1 075 030	1 075 030
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	1 075 030	1 075 030
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	(0,826)	0,073
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	(0,826)	0,073
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Голова Правління

(Handwritten signature)

Сергій Кійко

Головний бухгалтер

(Handwritten signature)

Галина Лучко

12 березня 2021 р.

ПрАТ «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ»
ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ
за рік, що закінчився 31 грудня 2020 р.
(у тисячах гривень)

Підприємство: ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А. М. Кузьміна за ЄДРПОУ

КОДИ		
2020	12	31
00186536		

Звіт про рух грошових коштів
(за прямим методом)
за 2020 р.

Форма № 3

Код за ДКУД

1801004

Стаття 1	Код рядка 2	За звітний період 3	За аналогічний період попереднього року 4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	7 668 768	9 066 289
Повернення податків і зборів	3005	276 328	299 459
у тому числі податку на додану вартість	3006	276 328	299 459
Цільового фінансування	3010	18 787	15 054
у тому числі надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	18 787	15 054
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	55 233	45 294
Надходження від повернення авансів	3020	2 589	22 979
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	17 156	34 485
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	2 593	6 883
Надходження від операційної оренди	3040	19 984	22 959
Інші надходження	3095	3 333	2 167
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	(6 352 651)	(7 745 400)
Праці	3105	(663 555)	(651 007)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(239 373)	(233 388)
Зобов'язань з податків і зборів	3115	(200 177)	(197 731)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	-	-
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	-	-
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	(200 177)	(197 731)
Витрачання на оплату авансів	3135	(16 706)	(26 361)
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	(3 106)	(3 256)
Інші витрачання	3190	(65 436)	(87 190)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	521 765	571 236
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200	-	8 588
необоротних активів	3205	-	-
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	-	-
дивідендів	3220	-	-
Надходження від деривативів	3225	-	-
Надходження від погашення позик	3230	-	-
Інші надходження	3250	388 947	17 000
Витрачання на придбання:			
фінансових інвестицій	3255	-	-
необоротних активів	3260	(59 220)	(46 320)
Виплати за деривативами	3270	-	-
Витрачання на надання позик	3275	-	-
Інші платежі	3290	(23 536)	(92 923)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	306 189	(113 655)

ПрАТ «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ»
ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ
за рік, що закінчився 31 грудня 2020 р.
(у тисячах гривень)

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від:			
Власного капіталу	3300	-	-
Отримання позик	3305	-	-
Інші надходження	3340	32 800	89 900
Витрачання на:			
Викуп власних акцій	3345	-	-
Погашення позик	3350	(469 540)	(86 683)
Сплату дивідендів	3355	-	-
Витрачання на сплату відсотків	3360	(328 530)	(417 541)
Інші платежі	3390	(43 730)	(93 473)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	(809 000)	(507 797)
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	18 954	(50 216)
Залишок коштів на початок року	3405	8 925	66 549
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	1 016	(7 408)
Залишок коштів на кінець року	3415	28 895	8 925

Рядок 3190 «Інші витрачання» розділу «Рух коштів у результаті операційної діяльності» включає розрахунки з іншими кредиторами в сумі 15 566 тис. грн. (2019 р.: 31 907 тис. грн.), витрачання на оплату витрат з обслуговування кредитів в сумі 6 825 тис. грн. (2019 р.: 12 378 тис. грн.), розрахунки з робітниками та іншими дебіторами в сумі 18 984 тис. грн. (2019 р.: 16 168 тис. грн.), витрачання на оплату зобов'язань за індивідуальним страхуванням в сумі 13 343 тис. грн. (2019 р.: 11 836 тис. грн.) та інші витрачання в сумі 10 720 тис. грн. (2019 р.: 14 901 тис. грн.).

Рядок 3250 «Інші надходження» розділу «Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності» включає надходження від повернення фінансової допомоги в сумі 1 999 тис. грн. (2019: 17 000 тис. грн.) та надходження від виплат по депозитним договорам в сумі 386 948 тис. грн. (2019: нуль).

Рядок 3290 «Інші платежі» розділу «Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності» включає витрачання на поповнення банківських депозитів на суму 23 538 тис. грн. (2019 р.: 79 923 тис. грн.). У 2019 р. до складу цього рядку також включалися розрахунки за виданою фінансовою допомогою в сумі 13 000 тис. грн. (2020 р.: нуль).

Голова Правління

(Handwritten signature in blue ink)

Сергій Кійко

Головний бухгалтер

(Handwritten signature in blue ink)

Галина Лучко

12 березня 2021 р.

ДОДАТОК Б

Баланс (Звіт про фінансовий стан) ПрАТ «Електрометалургійний завод
«Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» за 2021 р., тис. грн.

Актив	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1. Необоротні активи		
Нематеріальні активи	6349	5634
первісна вартість	51437	52221
накопичена амортизація	(45088)	(46587)
Незавершені капітальні інвестиції	62819	82771
Основні засоби	4426990	4744832
первісна вартість	5207264	4811546
знос	(780274)	(66714)
Довгострокові фінансові інвестиції:		
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	-	-
інші фінансові інвестиції	6218	8612
Довгострокова дебіторська заборгованість	-	-
Відстрочені податкові активи	-	-
Інші необоротні активи	1918	1918
Усього за розділом I	4504294	4843767
II. Оборотні активи		
Запаси	(1161575)	(1149998)
Виробничі запаси	466436	513655
Незавершене виробництво	516359	448895
Готова продукція	178780	187448
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	833357	955074
Дебіторська заборгованість за розрахунками:		
за виданими авансами	16706	20149
з бюджетом	73198	42659
у тому числі з податку на прибуток з нарахованих доходів		
Інша поточна дебіторська заборгованість	3800	6985
Поточні фінансові інвестиції		
Гроші та їх еквіваленти	28895	39024
у тому числі в касі	2	1
розрахунки в банках	28893	39023
Витрати майбутніх періодів	2176	2302
Інші оборотні активи	18700	35298
Усього за розділом II	2138407	2251489
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	-	-
Баланс	6642701	7095256

Продовження ДОДАТКУ Б

Пасив		
I. Власний капітал		
Зареєстрований (пайовий) капітал	49720	49720
Капітал у дооцінках	3009471	3339263
Додатковий капітал	114747	114747
Резервний капітал	12430	12430
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	(2857478)	(3307360)
Неоплачений капітал	-	-
Вилучений капітал	-	-
Усього за розділом I	328890	208800
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення		
Відстрочені податкові зобов'язання	108666	254589
Довгострокові кредити банків	415028	0
Довгострокові забезпечення	737381	859105
Цільове фінансування	-	-
Усього за розділом II	1261075	1113694
III. Поточні зобов'язання і забезпечення		
Короткострокові кредити банків	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:		
довгостроковими зобов'язаннями	3121403	3292964
товари, роботи, послуги	1698535	2211526
розрахунками з бюджетом	13970	10818
у тому числі з податку на прибуток		
розрахунками зі страхування	12156	9187
розрахунками з оплати праці	36882	28084
Поточна кредиторська заборгованість з одержаних авансів	55233	83670
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	14330	3620
Поточні забезпечення	76021	71782
Доходи майбутніх періодів	-	-
Інші поточні зобов'язання	24206	61111
Усього за розділом III	5052736	5772762
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утриманими для продажу, та групами вибуття	-	-
Баланс	6642701	7095256

ДОДАТОК В

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» за 2021 рік

I. Фінансові результати

Стаття	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	9797948	7113451
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(9517382)	(6571619)
Валовий: прибуток	280566	541832
збиток	-	-
Інші операційні доходи	94370	53900
Адміністративні витрати	(163622)	(149875)
Витрати на збут	(389372)	(322434)
Інші операційні витрати	(104091)	(202170)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	-	-
збиток	(282149)	(78747)
Дохід від участі в капіталі	-	-
Інші фінансові доходи	147	14421
Інші доходи	131586	352
Фінансові витрати	(356373)	(416253)
Втрати від участі в капіталі	-	-
Інші витрати	(57034)	(598926)
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	-	-
збиток	563823	1079153
Витрати (дохід) з податку на прибуток	102800	191310
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	-	-
збиток	461023	887843
II. Сукупний дохід		

Продовження ДОДАТКУ В

Стаття	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	654578	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	-	-
Накопичені курсові різниці	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	-	-
Інший сукупний дохід	(64923)	(50061)
Інший сукупний дохід до оподаткування	589655	(50061)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	248723	(9006)
Інший сукупний дохід після оподаткування	340932	(41055)
Сукупний дохід	(120091)	(928898)
III. Елементи операційних витрат		
Матеріальні затрати	8178860	5446594
Витрати на оплату праці	913544	851313
Відрахування на соціальні заходи	195656	181633
Амортизація	339915	346304
Інші операційні витрати	495155	529647
Разом	10123130	7355491
IV. Розрахунок показників прибутковості акцій		
Середньорічна кількість простих акцій	1075030	1075030
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	1075030	1075030
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	(428,85)	(825,88)
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	(428,85)	(825,88)
Дивіденди на одну просту акцію	-	-

ДОДАТОК Г

Баланс (Звіт про фінансовий стан) ПрАТ «Електрометалургійний завод
«Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» за 2022 р., тис. грн.

Актив	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1. Необоротні активи		
Нематеріальні активи	5634	4110
первісна вартість	52221	52398
накопичена амортизація	(46587)	48288
Незавершені капітальні інвестиції	82771	78115
Основні засоби	4744832	4394272
первісна вартість	4811546	4816459
знос	(66714)	422187
Довгострокові фінансові інвестиції:		
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	-	
інші фінансові інвестиції	8612	6569
Довгострокова дебіторська заборгованість	-	
Відстрочені податкові активи	-	
Інші необоротні активи	1918	1918
Усього за розділом I	4843767	4484984
II. Оборотні активи		
Запаси	(1149998)	1013358
Виробничі запаси	513655	622516
Незавершене виробництво	448895	198848
Готова продукція	187448	191994
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	955074	751409
Дебіторська заборгованість за розрахунками:		
за виданими авансами	20149	40892
з бюджетом	42659	101473
у тому числі з податку на прибуток з нарахованих доходів		
Інша поточна дебіторська заборгованість	6985	6452
Поточні фінансові інвестиції		
Гроші та їх еквіваленти	39024	61503
у тому числі в касі	1	2
розрахунки в банках	39023	61501
Витрати майбутніх періодів	2302	979
Інші оборотні активи	35298	25874
Усього за розділом II	2251489	2001940
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	-	
Баланс	7095256	6486924

Продовження ДОДАТКУ Г

Пасив		
I. Власний капітал		
Зареєстрований (пайовий) капітал	49720	49720
Капітал у дооцінках	3339263	3095738
Додатковий капітал	114747	114747
Резервний капітал	12430	12430
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	(3307360)	(4910598)
Неоплачений капітал	-	
Вилучений капітал	-	
Усього за розділом I	208800	-1637963
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення		
Відстрочені податкові зобов'язання	254589	124335
Довгострокові кредити банків	-	-
Довгострокові забезпечення	859105	755118
Цільове фінансування	-	-
Усього за розділом II	1113694	879453
III. Поточні зобов'язання і забезпечення		
Короткострокові кредити банків	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:		
довгостроковими зобов'язаннями	3292964	4325729
товари, роботи, послуги	2211526	2237571
розрахунками з бюджетом	10818	5563
у тому числі з податку на прибуток		
розрахунками зі страхування	9187	2978
розрахунками з оплати праці	28084	9748
Поточна кредиторська заборгованість з одержаних авансів	83670	101400
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	3620	3620
Поточні забезпечення	71782	53626
Доходи майбутніх періодів	-	
Інші поточні зобов'язання	61111	505199
Усього за розділом III	5772762	7245434
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утриманими для продажу, та групами вибуття	-	-
Баланс	7095256	6486924

ДОДАТОК Д

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» за 2022 рік

I. Фінансові результати

Стаття	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	4975685	9797948
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	4297118	(9517382)
Валовий: прибуток	678567	280566
збиток	-	-
Інші операційні доходи	53932	94370
Адміністративні витрати	(118538)	(163622)
Витрати на збут	(297328)	(389372)
Інші операційні витрати	(734688)	(104091)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	-	-
збиток	(418055)	(282149)
Дохід від участі в капіталі	-	-
Інші фінансові доходи	13	147
Інші доходи	6632	131586
Фінансові витрати	485416	(356373)
Втрати від участі в капіталі	-	-
Інші витрати	1134468	(57034)
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	-	-
збиток	2031294	563823
Витрати (дохід) з податку на прибуток	130254	102800
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	-	-
збиток	1091040	461023
II. Сукупний дохід		

Продовження ДОДАТКУ Д

Стаття	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	654578	654578
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів		-
Накопичені курсові різниці		-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств		-
Інший сукупний дохід	54277	(64923)
Інший сукупний дохід до оподаткування	54277	589655
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	248723	248723
Інший сукупний дохід після оподаткування	54277	340932
Сукупний дохід	(1846763)	(120091)
III. Елементи операційних витрат		
Матеріальні затрати	3561820	8178860
Витрати на оплату праці	481034	913544
Відрахування на соціальні заходи	105754	195656
Амортизація	359035	339915
Інші операційні витрати	696059	495155
Разом	5203702	10123130
IV. Розрахунок показників прибутковості акцій		
Середньорічна кількість простих акцій	1075030	1075030
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	1075030	1075030
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	(1768,36)	(428,85)
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	(1768,36)	(428,85)
Дивіденди на одну просту акцію	-	-

**Декларація академічної доброчесності
здобувача вищої освіти ЗНУ**

Я, Сімонов Олександр Костянтинович, студент 2 курсу, заочної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», освітньої програми «Фінанси і кредит», адреса електронної пошти sanya06051987@gmail.com, підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Оцінка і діагностика фінансової стійкості ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлен;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) _____

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (науковий керівник) _____